

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

УРОКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА. 7 КЛАС

*Навчально-методичний комплекс для вчителів
музичного мистецтва*

(За новою програмою)

Черкаси

2016

Рекомендовано до друку Вченою радою КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради».

Протокол № 4 від 28.12. 2015 року

Автори: творча група у складі **Гловацького С.В.**, методиста КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»; **Шеремет Л.Г.**, учителя музичного мистецтва Березняківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Смілянської районної ради; **Борщ Л.І.**, учителя музичного мистецтва Городищенської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Городищенської районної ради; **Шляхтової Т.В.**, учителя музичного мистецтва Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 11 Смілянської міської ради; **Войцях С.А.**, учителя музичного мистецтва Чернобаївської гімназії Чернобаївської районної ради; **Яковенко Л.В.**, учителя музичного мистецтва Червонослобідської загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської районної ради; **Михальченко О.П.**, учителя музичного мистецтва Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5 Смілянської міської ради; **Кривенкіної Л.В.**, учителя музичного мистецтва Єрківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Катеринопільської районної ради; **Тищенко Н.В.**, учителя музичного мистецтва Монастирищенської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 Монастирищенської районної ради; **Мамієнко О.М.**, учителя музичного мистецтва Соколівоцької загальноосвітньої школи I-III ступенів Тальнівської районної ради; **Бабич М.О.**, учителя музичного мистецтва Золотоніської спеціалізованої школи № 1 Золотоніської міської ради; **Андрущенко Л.І.**, учителя музичного мистецтва Черкаської спеціалізованої школи № 20 Черкаської міської ради; **Зирянова О.В.**, учителя музичного мистецтва Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 Черкаської міської ради; **Мозгова Л.В.**, учителя музичного мистецтва Кам'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Кам'янської районної ради

Рецензенти:

Гаряча С.А., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Колесник А.Ю., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 20 Черкаської міської ради

А71 Уроки музичного мистецтва. 7 клас: навчально-методичний комплекс для учителів музичного мистецтва (за новою програмою)/ творча група учителів [під заг. ред. С.В. Гловацького]. – Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради», 2016. – 102с.

Посібник містить навчально-дидактичні аспекти викладання музичного мистецтва у 7 класі, календарно-тематичне планування уроків, розробки уроків, фонохрестоматію музичних творів та слайд-презентації з предмета «Музичне мистецтво, 7 клас».

Для вчителів предметів художньо-естетичного циклу.

Гловацький С.В. Навчально-дидактичні аспекти викладання музичного мистецтва в 7 класі. (За новою програмою).....	4
Календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва, 7 клас. (За новою програмою).....	12

І семестр

Тема. Музичне мистецтво у нашому житті (16 годин)

Михальченко О.П. Музична культура рідного краю.....	21
Михальченко О.П. Пісні рідного дому.....	22
Михальченко О.П. Знайомтесь аранжування.....	25
Михальченко О.П. Аранжування академічної музики.....	28
Андрущенко Л.І. Аранжування народної музики.....	31
Андрущенко Л.І. Вокальне перевтілення. Історія двох вальсів.....	33
Мамієнко О.М. Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування.....	35
Мамієнко О.М. Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань.....	37
Шеремет Л.Г. Традиційна обробка народної пісні.....	40
Шеремет Л.Г. Традиційна обробка народної інструментальної музики.....	43
Шеремет Л.Г. Фольклор та сучасна стилізація.....	46
Бабич М.О. Українська автентична музика.....	49
Бабич М.О. Музичне мистецтво у нашому житті.....	52
Бабич М.О. Танцювальна етнічна музика.....	54
Зирянов О.В. Сторінками євро бачення.....	56
Зирянов О.В. Сучасні обробки для естрадного оркестру. Узагальнюючий урок.....	58

ІІ семестр

Тема. Новаторство в музичному мистецтві (19 годин)

Кривенкіна Л.В. Сучасна музика. Стилi та напрямки.....	60
Кривенкіна Л.В. Джаз.....	62
Кривенкіна Л.В. Рок-н-рол.....	64
Борщ Л.І. Історія року.....	66
Борщ Л.І. Популярна пісня – зіркові імена.....	69
Борщ Л.І. Популярні VІА.....	71
Борщ Л.І. Диско.....	73
Шляхтова Т.В. Шансон.....	75
Шляхтова Т.В. Барди.....	77
Шляхтова Т.В. Авторська пісня.....	80
Яковенко Л.В. Музика до театральних вистав. Опера.....	82
Яковенко Л.В. Мюзикл і його історія.....	85
Яковенко Л.В. Український мюзикл. Телемюзикл. Музика до кіно і серіалів. Відмінності сучасного телемюзиклу від класичних музично-театральних жанрів.....	87
Мозгова Л.В. Історія рок – опери.....	89
Мозгова Л.В. Музика з телеекрану.....	91
Мозгова Л.В. Електронна музика та її інструменти.....	94
Войцях С.А. Сучасна танцювальна музика.....	97
Войцях С.А. Жанри і напрями електронної музики.....	99
Войцях С.А. Новаторство в музичному мистецтві (узагальнення).....	101

НАВЧАЛЬНО-ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В 7 КЛАСІ (За новою програмою)

2015-2016 навчальний рік є останнім перехідним роком у вивченні шкільного предмета «Музичне мистецтво» за новими програмами. Поглиблювати та узагальнювати свої знання з музичного мистецтва учні будуть протягом навчального року. Навчальний матеріал дає змогу учням дізнатись багато нового про вітчизняну та світову музичні культури, творчу спадщину видатних композиторів і талановитих виконавців. Учні ознайомляться зі стильовим і жанровим розмаїттям сучасного мистецтва що допоможе учням скласти цілісне уявлення про музичну картину сьогодення.

«Музичне мистецтво в нашому житті» та «Новітні музичні явища» два розділи, які пропонуються вивчати учням 7 класів за новою державною програмою з музичного мистецтва.

Про українську культуру, яка, безперечно, посідає гідне місце серед культурних надбань людства, в усі часи нерозривно пов'язана із національним фольклором, учні дізнаються в першому розділі. У другому розділі учням пропонується дізнатись про становлення сучасної музичної культури, її жанрове розмаїття та новаторство у творчості відомих митців.

Протягом навчального року учні аналізуватимуть запропоновані музичні твори, пригадуватимуть, повторюватимуть, перевірятимуть свої знання з попередніх класів, виконуватимуть творчі завдання і проекти.

Метою навчання мистецтву в 7 класі є:

- виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва,
- розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності,
- формування потреби в творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації таких завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних ідеалів;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Наприкінці 7 класу учень виявляє здатність:

- самостійно інтерпретувати музику сучасності, розуміючи взаємозв'язок традицій і новаторства;
- виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний супровід до них, здійснювати музично-технічне забезпечення шкільних виховних заходів, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній діяльності;
- розуміти зв'язок музики з предметами інших освітніх галузей і застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та у соціокультурній діяльності;
- висловлювати критичні судження щодо музичних явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію щодо музичних явищ сьогодення під час дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної музичної діяльності;

• проявляти самостійність у процесі пізнання музичних явищ сучасності, прагнення використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми з музичного мистецтва у пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності.

Особливості оцінювання результатів навчання.

Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність діагностичної, коригувальної, стимулюючої-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій.

Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні компетентності:

- предметні мистецькі (зокрема інтерпретаційні та діяльно-творчі);
- міжпредметні естетичні (естетичні оцінки й ставлення);
- ключові (загальнокультурні, інформаційно-комунікативні, соціальні).

Система оцінювання результатів навчання:

• в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень.

• індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення.

Комплексна перевірка та оцінка:

• інтегрує результати різних видів діяльності учнів – інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої,

• дають змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать:

- поточне (виконує діагностичну, стимулюючу коригуючу функції);
- підсумкове (семестрове і річне).

Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та взаємне оцінювання.

Тема навчального року «Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства»:

- *Музичне мистецтво в нашому житті – I семестр;*
- *Новаторство в музичному мистецтві – II семестр.*

Музичне мистецтво в нашому житті

I семестр (16 годин)

Музична культура рідного краю

Музична культура рідного краю – це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти. А також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

Музична краєзнавча скарбничка:

1. Композитори рідного краю (*регіональні відділення спілки композиторів*).
2. Виконавці (*вокалісти, інструменталісти, музичні гурти, фольклорні ансамблі, оркестри*).
3. Музичні твори (*вокальні, інструментальні, хорові, оркестрові, композиторські обробки народних творів, аранжування*).
4. Майстри музичних інструментів (*майстри свого регіону*).
5. Музичні традиції (*свята, обряди, фестивалі, конкурси*).

6. Музичні заклади (філармонії, музичні театри(опери і балету, оперети), клуби, навчальні заклади (музичні школи, школи мистецтв, музичні гуртки та колективи шкіл та позашкільних установ, училища, консерваторії, академії), музеї, музичні бібліотеки).

Зіркові імена:

- Софія Ротару;
- Володимир Івасюк;
- Василь Зінкевич;
- Назарій Яремчук;
- Олександр Пономарьов;
- Анатолій Пашкевич;
- Платон Майборода;
- Олександр Білаш;
- .....

Аранжування

Аранжування (від французьк. *franger* –упорядковувати);

- переклад музичного твору для іншого складу виконавців;
- полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті;
- обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом;
- у джазовій музиці – пов’язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання;
- у популярній музиці – створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.

Транскрипція

Транскрипція (від лат. *transcription* – переписувати); **ДОВІЛЬНА ОБРОБКА МУЗИЧНОГО ТВОРУ ВУ ВІРТУОЗНОМУ СТИЛІ.**

Види аранжування

Аранжування академічної музики.

Аранжування академічної музики – **ЦЕ ВИДОЗМІНЕННЯ ТВОРІВ АКАДЕМІЧНОЇ КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ ШЛЯХОМ ЗМІНИ ДЕЯКИХ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ ТА ДОДАВАННЯ НОВИХ ФРАГМЕНТІВ ТВОРУ.**

Існує кілька різновидів аранжування академічної музики:

- інструментальне;
- вокальне (хорове);
- електронне.

Аранжування народної музики

Аранжування народної музики – це обробка творів народної музики (пісень, танців, тощо) шляхом зміни деякі в засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.

Хорове аранжування

Хорове аранжування – це аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори.

Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

Аранжування поліфонічних творів

Поліфонія (від грец. *poly* – багато і *phone* – звук) – вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів.

Гомофонія (від англ. *Homophony*, від нім. *Homophonie* – однозвучний) – у найпоширенішому значенні – багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в

XVII-XIX століттях.

Обробка музики

Обробка народної вокальної музики – це видозмінення народної пісні за допомогою специфічних музичних прийомів.

Обробка – це видозмінення музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

Традиційна обробка інструментальної музики

Традиційна обробка народної інструментальної музики – це видозмінювання народного музичного твору (народного танцю, народної мелодії) шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції.

Фольклор:

- література;
- музика;
- театр;
- танець і хореографія.

Стилізація

Стилізований фольклор – відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконанні із внесенням певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних творів). Приклад: у.н.п. «Чом, ти, не прийшов».

Автентична музика

Автентичне виконання, автентизм (*від пізньолат. authenticus*) – справжній, достовірний) – рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точно відтворення звучання музики минулого і відповідність сучасного виконання оригінальним, «історичним» уявленням.

Автентичне музикування – стиль у музичному виконавстві, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого.

Фоль-рок (*англ. folk rock – народний рок*) – напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком, що виник після Другої світової війни у США та мав значний вплив на подальший розвиток музики року.

Приклад: Пісня «Здрастуй, світ» муз. Л. Квінт, сл. В. Кострова).

Етнічна музика

Етнічна музика – термін, що є аналогом англійського «world music» і відноситься до тієї частини популярної музики, що бере свій початок у музичному фольклорі різних країн.

Танець, танок – вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. У танці відображається емоційно-образний зміст музичних творів.

Танці народів світу – вираження характерних національних особливостей культури і традицій народу в пластиці і рухах у супроводі музики.

Танцювальна музика

Народний танець – це яскраве вираження менталітету і творчості кожного народу.

Класичний танець – є основою мистецтва балету і вимагає спеціальної підготовки.

Естрадний танець – має властиву специфіку та існує як підтримка виступу естрадного співака.

Приклад: Пісня «Троє білих коней» муз. Є. Крилатова, сл. Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль.

Сучасні обробки для естрадного оркестру

Естрадний оркестр – колектив музикантів, що виконує естрадну та джазову музику з використанням струнних, духових (саксофонів у тому числі), клавішних, ударних та електронних музичних інструментів.

Новаторство в музичному мистецтві

II семестр (19 год.)

Сучасна музика стилі та напрями

Музичний стиль – історично складена сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напрямку.

Основні стилі та напрями сучасного музичного мистецтва:

- джаз;
- рок;
- диско;
- популярна музика;
- шансон;
- електронна музика;
- реп;
- бардівська, авторська пісня.

Джаз

Імпровізація (франц. *Improvisation*, від лат. *Impovisus* – непередбачений) – створення художнього твору (наприклад, музичного, поетичного, сценічного) в момент його виконання без попередньої підготовки. Музична імпровізація – історично найдавніший тип музикування.

Джаз (англ. jazz) – жанр професійної музики, що виник на початку ХХ ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської танцювальної музики.

Джерелами джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики (спіричуелс, блюз, регтайм), а також танцювально-побутова музика білих переселенців.

Джазмен – музикант, який виконує джаз (який вміє імпровізувати).

Джаз-бенд – великий джазовий оркестр.

Рок-н-рол

Рок-н-рол:

- Динамічний парний танець американського походження; музика до цього танцю;
- Стиль музики, який поширився на початку 50-х років, походить від негритянського музичного мистецтва і сільського американського фольклору.

Наприклад: Пісня сл. і муз. Н. Май «Рок-н-рол».

Рок – музика

Характерні риси

Рок-музика, зазвичай, виконується рок-групою, що складається з вокаліста, гітариста (який грає на електрогітарі), бас-гітариста і барабанщика, іноді клавішника.

Відмітні риси рок-музики – одноманітний ритм із сильним бек-бітом, що підтримується барабанами та електрогітарою.

Популярна музика

ЗМІСТ – буденне життя, людські стосунки, почуття, життєві історії, близькі кожній людині.

ВОКАЛЬНИЙ СТИЛЬ – мелодійна та емоційна манера виконання, застосування «відкритого» звука, широке використання техніки естрадного вокалу.

МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ – популярну пісню супроводжує «живий» естрадний ансамбль або оркестр, сучасний фонограмний супровід. Для сучасної поп-музики велике значення відіграє електронна апаратура, яка додає музичному твору неповторного звучання.

МЕЛОДІЯ – мелодії, як правило, ритмічні, легко запам'ятовуються.

Поп-музика (англ. *pop music*, скорочення від *popular music* – популярна, загальнодоступна музика) – поняття, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування.

Наприклад: Пісня «Вчора» сл. і муз. Пола Маккартні.

Сучасний гурт – група музикантів, об'єднаних однією роботою – створенням та виконанням музичних композицій у певному обраному стилі сучасної музики.

Диско (англ. *Disco*) – стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, визначеним четвертними нотами і підтриманим бас-барабаном.

Шансон (фр. *chanson* – пісня) – французька лірична пісня – народна та естрадна, що має різноманітні жанрові та історичні різновиди.

Виконували французькі пісні (шансон) співаки, які часто були авторами слів і музики.

Шансон'є (фр. *chansonier* – співак) – французький естрадний співак, виконавець, а нерідко – й автор тексту та музики пісні.

(Представники французького шансону – Жак Брель, Джо Дассен, Лео Ферре).

Мова:

- Пісні виконуються французькою мовою або мовою виконавця.

Характер:

- Пісні дуже ліричні, наповнені чуттєвістю і сенсом, вони зачіпають найтонші струни нашого серця.

Текст:

- Велика увага приділяється поетичному тексту пісень. Текст зрозумілий широкому колу та близький за змістом людям різного віку.

Зміст:

- Часто вірші присвячені історіям із життя, кохання. У піснях описуються життєві події, зміст пісень наповнений розмовами, які ведуться в основному від першої особи.

Мелодія:

- Мелодія нескладна, швидко запам'ятовується, легка для виконання широким колом виконавців, які не є професійними музикантами.

Музика і супровід:

- Музика передає відтінки настрою виконавця. Існує декілька різновидів супроводу: близький до романсу – гітара, фортепіано або інший сольний інструмент, фонограма, що записана в студії, акомпанемент ансамблю або оркестру, різних за складом.

Барди

Бард (англ. *bard* – співець):

1. Народний співець давніх кельтських родів, в середні віки – валійський, ірландський, шотландський професійний поет-співець, який співав у супроводі схожого на ліру інструмента. Музика бардів не збереглася.

2. У наш час бардами називають авторів-виконавців «авторської» пісні.

Бард-рок (англ. *bard* – співець і рок) – широкий спектр форм року, основою якого є авторська пісня в сольному (акустичному) або груповому виконанні.

Виразальні засоби та характерні риси авторської пісні:

- **Текст:** змістове та якісне навантаження – на поетичному тексті; зміст текстів, манера виконання, сценічне обличчя автора і навіть характери героїв глибоко пронизані особистісним началом поета.

- **Музика:** наспівність, природність, мелодійність та гармонійна функціональність музичного матеріалу.

- **Виконання:** камерність виконання; автор з допомогою своєї творчості наче веде довірливу розмову з аудиторією, викликає на відвертість у дружній атмосфері взаєморозуміння і довіри.

Авторська пісня – умовна назва музичного твору, автором тексту і виконавцем якого є одна й та сама людина.

Опера, оперета

Різновиди опери:

- Оперета;

- Опера-буффа;
- Зінгшпіль;
- Рок-опера;
- Опера-комік.

Оперета (італ. *operetta* – маленька опера) – музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментально-музикою, танцювальне мистецтво й танцювальні прийоми.

Мюзикл

Мюзикл (від англ. *musical play* – музичний спектакль) – музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного й оперного мистецтва.

Спільні риси опери, оперети та мюзиклу:

- приналежність до театральних жанрів;
- наявність літературної основи, розподіл сценарію на акти;
- гра акторів, використання хореографії, хору;
- вокальні номери (сольні, ансамблеві, хорові);
- музичний супровід (оркестровий або фонограмний);
- оформлення сцени декораціями;
- акторські костюми.

Телемюзикл

Телемюзикл – фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, зазвичай з комедійними елементами сюжетом.

Рок-опера

Рок-опера – музично-драматичний жанр, основою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мюзиклом. (Приклад: «Юнона і Авось», «Орфей і Евридіка»).

Музика телеканалу – це композиторські твори, створені для кінофільмів, телесеріалів, мультфільмів, телепередач тощо, які супроводжують сюжет і є тлом головних сюжетних ліній.

Електронна музика

Сучасна танцювальна музика

Діджеїнг – це вчення про створення реп-музики і ведення радіомовлення. Хіп-хоп-діджеї артистично прикрашають виконання записаної пісні нарізками та міксингом.

Бітбоксинг – вчення про музику тіла. Зазвичай, під ним розуміють створення ритмічних звуків різними частинами тіла – зокрема горлом, ротом і руками.

Хіп-хоп (англ. *Hip-hop*) – молодіжна культура, заснована на органічному поєднанні музики, руху та слова. Хіп-хоп включає в себе 4 основні елементи: діджеїнг, графіті, емсіїнг (реп), брейкінг.

Реп (англ. *rap* – вигукувати) – вокальна манера виконання, при якій на тлі остинатного фанк-ритму під чіткий супровід комп'ютерної ритм-групи (від 98-110 ударів за хвилину) скоромовкою промовляється текст, що не завжди має змістове навантаження. Реп супроводжується характерними рухами тіла.

Аренбі (англ. R'n'B) – музичний стиль, який характеризується експресією, підсиленням інструментального начала, енергійним бітом, співом з емоційним напруженням, застосування фальцетного звучання.

Жанри і напрями електронної музики:

- ембіємп;
- тріп-хоп;
- лоу-фай;
- хаус;
- техно;
- індастріал.

Спільні риси академічної та сучасної електронної музики:

- приналежність до певних стилів музики;
- виконання творів музичними інструментами;
- засоби виразності: мелодія, гармонія, темп, динаміка, регістр, тембр, лад, характер музики;
- наявність музичного жанру та музичної форми;
- наявність музичного образу на його розвитку упродовж композиції;
- виконання творів для певної категорії слухачів.

Відмінні риси академічної та сучасної електронної музики:

- приналежність до традиційної академічної та електронної музики;
- різні музичні інструменти: акустичні та електронні;
- характерні манери і способи виконання;
- наявність певного жанру (в академічній музиці) та ознаки жанру, що нечітко прослідковуються у творах (у сучасній електронній музиці);
- різні категорії слухачів: прихильники академічної та сучасної електронної музики;
- виконання академічної музики у філармоніях, концертних залах та студіях; електронної – на дискотеках і танцювальних майданчиках.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В 7 КЛАСІ

I варіант – 1 год. на тиждень (для шкіл з українською мовою навчання)

№ з/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти
I семестр					
1	Музична культура рідного краю	Поняття музична культура, музична культура рідного краю. Інструментальні та вокальні колективи рідного краю. Інструментальна та вокальна музична спадщина рідного краю	Л. Ревуцький. «Симфонія № 2», фінал 3 ч. Музична вікторина «Мандрівка музичними стежками рідного краю» (твори на вибір вчителя)	О.Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Музика рідного дому»
2	Пісні рідного дому.	Поняття «вокальна музична культура рідного краю». Вокальні шедеври рідного краю. Творчість видатних виконавців – вокалістів минулого і сучасності різних областей України	Твори на вибір вчителя: українська народна пісня «Через сад – виноград» у виконанні Соломії Крушельницької. Уривки із пісень: В.Івасюка «Червона рута», Н.Яремчук «Стожари», С.Ротару «Одна калина», Василь Зінкевич «Мамина світлиця». Уривки з пісень: «Україночка» О. Білозір, «Я козачка твоя», Р. Кириченко, «Смерека» М. Гнатюк. Уривки з пісень: О. Пономарьов «З ранку до ночі», Т. Повалій «Чарівна скрипка», Т. Кароль «Show Me Your Love», А. Лорак «Мрій про мене»	О.Злотник «Музика рідного дому»	Проект «Музика рідного дому»
3	Знайомтеся – аранжування	Поняття «аранжування музики». Різновиди аранжування – аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики	Л. Бетховен. «Соната № 14», сучасне електронне аранжування сонати. М. Глінка. Марш Чорномора із опери «Руслан і Людмила» (уривок). Ф.Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М.Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (уривок)	В. Івасюк «Червона рута»	Проект «Сучасні аранжування шедеврів»
4	Аранжування академічної	Поняття аранжування	В. А. Моцарт. «Симфонія № 40»,	В. Івасюк «Червона	Проект «Сучасні

	музики	академічної симфонічної музики. Приклади аранжування академічної симфонічної музики. Сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти. Сучасні електронні обробки симфонічної музики. Порівняння оригінальних музичні твори та їх аранжування	В. А. Моцарт «Симфонія № 40», I частина, у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Марія (Франція). Ролик про творчість В.Моцарта із фрагментами сучасного фільму «Амадей»	рута»	мобільні рингтони»
5	Аранжування народної музики	Поняття аранжування традиційної інструментальної народної музики. Особливості аранжування народної інструментальної музики. Приклади аранжування народних танців	Антонін Дворжак. «Слов'янські танці». Танець № 2 «Українська думка». Український народна думка, шумка. Український народний танець «Гопак» у виконанні ансамблю народних інструментів. М.Мусоргський .Гопак із опери "Сорочинський ярмарок"	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Друге народження народних творів»
6	Вокальні перевтілювання. Історія двох вальсів.	Поняття аранжування традиційної вокальної народної музики. Академічне хорове аранжування. Особливості аранжування народної вокальної музики. Приклади аранжування народних пісень.	Твори на вибір вчителя: Арчибальд Джойс (1873-1963). Старовинний вальс «Осінній сон» (у виконанні духового оркестру і у виконанні арфістки В.Городовскої). А.Джойс, В.Малков «Осінній сон» (Людмила Зікіна). Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні вокального ансамблю. Й. Брамс. «Вальс № 15» у виконанні фортепіано, оркестровому виконанні, виконанні хору; джазова обробка	Т. Петриненко «Україна»	Проект «Осінні аранжування»
7	Інструментальні перевтілювання. Електронне аранжування, стилізація»	Різновиди сучасного аранжування. Інструменти в аранжуванні. Стилі сучасного аранжування. Значення ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні. Стилізація в	О.П. Бородін . «Князь Ігор», хор дівчат-невольниць «Улітай на крилах вітру». О.П. Бородін. «Улітай на крилах вітру» , саксофон соло та струнний квартет. Група «Оберіг». Солістка Наталя Морозова"Улітай на крилах вітру". Сучасна аранжування в стилі реп.	О.Зацепін, сл. Дербеньова «Куди іде дитинство»	Проект «Світ моїх музичних захоплень»

		мистецтві	П.Чайковський адажіо з балету П. Чайковського «Лебедине озеро». Сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилізація твору		
8	Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань	Специфіка аранжування поліфонічних творів, проміжне узагальнення з теми	Й.С. Бах. «Токата і fuga ре мінор». Сучасна обробка токати	О.Зацепін, сл. Дербеньова «Куди іде дитинство»	Тестові завдання
9	Традиційна обробка народної пісні	Вокальна традиційна обробка музики. Збірки народних обробок. Видатні імена українських композиторів. Народна пісня в обробці в опері	Українська народна пісня «Гаю, гаю, зелен розмаю». М.Леонтович. Обробка пісні «Гаю, гаю, зелен розмаю» у хоровому виконанні. Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю. М. Лисенко пісня Петра «Сонце Низенько» та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка». Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні хору «Берегиня». Українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці О.Олешівського у виконанні церковного хору (кер.Фицик П.В). Валентин Меньков камерна арія Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка»	«Одна калина» муз. М. Квінти, сл. В.Куровського	Проект «Пісні про Україну»
10	Традиційна обробка народної інструментальної музики	Народна пісня та танець в інструментальному творі. Особливості обробки народних пісень в інструментальних творах	Лезгінка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру. Народний танець лезгінка у виконанні оркестру. Народний танець лезгінка в сучасній естрадній обробці. Дживан Гаспарян. Вірменька народна пісня у виконанні дудука. Ванесса Мей(скрипка) і Дживан Гаспарян(дудук). Попурі на мелодії класичних творів	«Одна калина» муз. М.Квінти, сл. В. Куровського	Проект «Обробки народної музики»
11	Фольклор та сучасна стилізація	Сучасна обробка народної музики. Напрями фольклору. Стилї сучасної фольклорної музики. Сучасна фольклорна вокальна та інструментальна	Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти). Пісня «Ой на Івана, ой на Купала», стилізація народного обряду у виконанні театру пісні. Російська народна пісня	Українська народна пісня «Чом ти не прийшов»	Проект «Фольклорн а скарбничка»

		музика. Поняття сучасна обробка народної фольклорної пісні. Стилiзація. Народні обряди на сцені і в житті. Фолк-опера. Фольклорні стилі.	«Девка по саду ходила» (стилiзація пісні з елементами RnB) у виконанні арт групи. Російська народна пісня « Как по горкам, по горам» (стилiзація пісні; соліст та вокальний ансамбль). Ейтор Вiла-Лобос. Арія з Бразильської бахіани № 5		
12	Українська автентична музика	Поняття «автентична музика». Різновиди автентичної музики. Історія розвитку автентичної музики на Україні. Сучасні виконавці автентичної музики. Фолк-рок	Гурт «Божичі». Українська пісня «Як поїду під Полтаву»; Гурт «Древо». Українська народна пісня «Летіла зозуля через мою хату». Українська народна пісня «Зійшов місяць, зійшов ясний», українська народна пісня «Ой я сяду край віконечка» у виконанні автентичного колективу. Група «Воплі Водоплясова», «Весна прийде», гурт «Гайдамаки» пісня «Сусідка»	Українська народна пісня «Чом ти не прийшов»	Проект «Радіо-передача «Сучасні хіти».
13	Етнічна музика	Поняття «етнічна музика», історія її розвитку. Народні інструменти країн світу. Етнічна музика в творах композиторів. Сучасна українська етнічна музика. українські інструменти	Музична вікторина «Музичний етнічний ланцюжок». Уривки з музичних творів: арабська, індійська, грецька, іспанська, африканська, японська, австралійська, чукотська етнічна музика. В.Зубицький. Сюїта «Українські танці». Перша частина у виконанні квінтету; фрагменти з етнічної музики України. «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубен). Буковинська полька (сопілка), музика Закарпаття (гра на дрибмі), сигнал до полонинського ходу (трембіти і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах)	Л. Квінт «Здрастуй, світ!»	Проект «Етнічна музика мого народу»
14	Танцювальна етнічна та популярна музика	Етнічна танцювальна музика, класифікація танцювальної музики, лати американські танцювальні	Музична вікторина «Угадай мелодію»(танці народів світу). Латиноамериканські композиції. Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен», Ж. Бізе, Р. Щед-	Л. Квінт «Здрастуй, світ!»	Проект «Танці народів світу»

		композиції	рін «Кармен-сюїта» ,урилки		
15	Сторінками Євробачення	Сучасна естрадна пісня народів світу. Особливості відображення етнічних мотивів у сучасній естрадній пісні. Історія конкурсу Євробачення. Видатні імена. Історія участі в конкурсі українських виконавців.	Євробачення: Українські солісти: Руслана «Дикі танці»; А.Лорак пісня «Shady Lady». Зарубіжні виконавці: Олександр Рибак «Fairytale» Норвегія, Лорін (Lorine Zineb Nora Talhaoui) з піснею «Euphoria» (Ейфорія) Швеція	Е. Крилатов «Трое білих коней»	Проект «Пісенні шедеври Євробачення»
16	Сучасні обробки для естрадного оркестру. Узагальнюючий урок	Сучасні оркестри естрадної музики. Інструменти естрадного оркестру. Сучасні обробки популярних мелодій у виконанні естрадного оркестру	Джеймс Ласт «Зима», Der Winter (Largo) ПольМарія «Jingle Bells» «Carol of the Bells» - у виконанні американської групи «Pentatonix» «Happy New Year» - у виконанні шведської групи «ABBA»	Е. Крилатов «Трое білих коней» «Jingle Bells» «Дзвонять дзвони», українська народна колядка «Тиха ніч, свята ніч!»	Проект «Зимова пісенна скринька»
II семестр					
Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві (19 год.)					
Музика – мистецтво звуків (16 год.)					
17	Сучасна музика. Стилї та напрями.	Поняття «стиль в музиці», коротка характеристика стилів музичного мистецтва в історії, знайомство з сучасними стилями музики, поняття «сучасна легка та академічна серйозна музика», авторський, національний, історичний стилї в музиці	Твори на вибір вчителя: Моцарт В.А. «Adagio» (Адажіо для скляної гармоніки, До мажор). А.Харатурян «Адажіо» з балету «Спартак», А.Бабаджянян «Позови мене», соло на саксофоні. М.Лисенко. «Елегія» у виконанні В.Преснякова	«Хуртовина» Муз. М. Катричка	Проект «Сучасні стилї музики»
18	Джаз	Особливості сучасних музичних явищ (джаз). Поняття «імпрровізація», «музична імпрровізація», історія виникнення джазу, напрями, інструменти джазу	На вибір вчителя: Frank Sinatra- Learnin' the blues. Л. Армстронг. «Блюз Західної околиці», спірічуел. Д. Херман. «Хелло, Доллі», Дж. Гершвін. Рапсодія в стилі блюз. Саксофон. Чарлі Паркер, Елла Фіцджеральд і Луї Армстронг «Summer time». Л. Утєсов и джаз-оркестр п/у Л. Утєсова «Пароплав». Вокальний квартет, джаз-оркестр під	«Хуртовина» Муз. М.Катричка	Проект «Знайомтесь – джаз»

			керівництвом Цфасмана «Невдале побачення»	О.		
19	Рок-н-рол	Історія розвитку ро- н-рола. Елвіс Преслі та його послідовники	Е. Преслі «Все гаразд, мамо», Кліфф Річард «The Shadows - Livin' Doll»	«Рок-н-рол» муз. і сл. Н.Май	Проект «Хіти рок-н- ролу»	
20	Історія року	Історія виникнення року та зарубіжні рок-групи. Особливості сучасних музичних явищ (рок)	На вибір вчителя: Дж. Леннон, П. Макартні. “Нехай буде так” (“Let it be”), “Шоу має тривати” (“The show must go on”) групи “Queen”, Квін біперперпел “Ми — чемпіони” (“We are the cham- pions”) групи “Queen”, “Ще одна цеглинка у стіні” (“Another Brick in the Wall”) групи “Pink Floyd” «Ману», група «Океан Ельзи» «911», «Відпусти»	«Рок-н-рол» муз. і сл. Н.Май	Проект «Улюблені рок- композиції»	
21	Популярна пісня. Зіркові імена	Особливості сучасних музичних явищ (поп). Українські солісти	На вибір вчителя: « They Don't Care About Us », « You Are Not Alone ». У виконанні М.Джексона; « A Toi » «Як би не було тебе», « L'ete Indien », «Бабине літо» у виконанні Д. Дассена, « Mon Moe Moi », «D, Allemagne», «Besie» у виконанні П. Каас, пісня Р. Паулса «Маестро» у виконанні А. Пугачової, «Паризьке танго» у виконанні М. Матьє, «Confessa» «Soli» у виконанні А. Челентано, «Je t'aime» у виконанні Лари Фабіан, «Мрії збуваються», «Криша дома твого» Муз. Ю.Антонова	Дж. Леннон, П. Макартні. «Вчора» («Ye- sterday»)	Проект «Зірки поп- музики»	
22	Популярні ВІА	Особливості сучасних музичних явищ. Популярна музика. Популярні російські та українські групи	На вибір вчителя: ВІА «Пісняри» - «Березовий сік»; ВІА «Опера» - «Пісня про Тбілісі»; ВІА «Самоцвіти» - «Клен», «Шкільний вальс»; ВІА «Машина часу» - «Поворот»; ВІА «Любе» - «Атас», ВІА «Земляне» - «Трава у дома»	Дж. Леннон, П. Макартні «Вчора» «Yesterday»	Проект «ВІА»	
23	Диско	Особливості сучасного стилю музики - диско	На вибір вчителя: <i>Boney M</i> «Sunny», гурт «Ріккі е Повері» « Mamma Maria », гурт «Modern Talking» « Brother Louie », « Cheri Cheri Lady », Донна Саммер - « Hot	«Пісня про рушник» муз. П. Майбороди, сл.А.Малиш ка	Проект «Танцюємо диско»	

			Stuff» , «I Feel Love». Bee Gees – « How Deep Is Your Love»		
24	Шансон	Особливості сучасних музичних явищ - шансон. Історія виникнення шансону. Видатні імена	На вибір вчителя: Шарль Азнавур «Вічне кохання». Мірей Матьє Charles Aznavour Mes Emmerdes («Мої вороги»). Едіт Піаф «Non, Rien de Неп...». Ш. Дюмон «Ні, я ні за чим не жалкую», М.Шифутинський «Приходьте в мій дім»	«Пісня про рушник» муз.П.Майбо роди, сл. А.Малишка	Проект «Лунає шансон»
25	Барди	Історія виникнення авторської пісні. Особливості сучасних музичних явищ (авторська пісня). Видатні імена авторської пісні. Авторська пісня Висоцького, Акудажви, Нікітіна, Розенбаума . Авторська пісня і кіно	На вибір вчителя: Б.Окуджава. «Його величність, жінко», «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Жанни Бічевської. Муз. І. Шварца, сл. Б.Окуджави «Любов і розлука» у виконанні Олени Камбурової. Ю. Візбор «Изгиб гитари желтой». Е.Драч «Б'ють пороги» (на слова Т.Шевченко).	«Місто золоте» муз.В.Вавілова (в обробці Б.Гребенщикова), сл.В.Волхонського, переклад В.Федоренко	Проект «Весняні варіації»
26	Авторська пісня		На вибір вчителя: В.Висоцький. «Пісня про друга», «Висота». О.Резенбаум. «Вальс-бастон. О.Дольський. «Мені зірка впала на долоньку», «Господа офіцери». В.Цой. «Жадаю змін». С.Нікітін. «Під музику Вівадьді», «Олександр»	«Місто золоте» муз. В.Вавілова (в обробці Б.Гребенщикова), сл.В.Волхонського, переклад В.Федоренко	Проект «Авторська пісня»
27	Музичне новаторство. Музика театру	Театральна музика та її жанри. Уведення. Музично-театральні жанри. Класифікація жанрів. Музика до театральних вистав. Опера. Оперета. Сучасні оперні театри. Відмінності класичних музично-театральних жанрів	О.Крицька. «Карамболіна». І.Кальман. Оперета «Фіалка-Монмартру». Георг Отс . «Арія Містера Ікс». І. Кальман. Оперета «Принцеса цирку». А. Хачатурян. «Танець із шаблями з балету «Спартак»	«Тече вода з-під явора» муз. О. Злотника, сл. Т.Шевченко	Проект «Театральна музика»
28	Мюзикл його історія.	Історія виникнення мюзиклу. Відмінності мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів	<u>Ріккардо Коччанте</u> пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» з мюзиклу «Нотр-Дам де Парі» у виконанні Брюно Пельтьє. Фрагменти відео з сучасних	«Тече вода з-під явора» муз.О.Злотника, сл. Т.Шевченко	Проект «Мій улюблений мюзикл»

			мюзиклів: Жерар Пресгурвик мюзикл «Ромео и Джульєтта». «Les Rois du monde» («Королі ночної Верони»), дует Ромео та Джульєтти «Aimer» (Щастя, ранок)		
29	Телемюзикл	Український мюзикл. Телемюзикл. Музика до кіно і серіалів. Відмінності сучасного теле мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів	Максим Дунаєвський, музика до фільму «Мері Попінс до побачення», увертюра, пісня «Непогода», «Леді досконалість», «Вітер змін», «Тридцять три корови». Дж.Ендрюс музика до фільму «Мері Попінс» (уривки)	І. Шамо, Д.Луценко «Києве мій»	Проект «Мюзикли на екрані»
30	Історія рок-опери	Виникнення рок-опери як театального жанру, зарубіжна рок опера, імена. Особливості жанру. Споріднені жанри. Рок-опера в кіно. Відмінності рок-опери від класичних музично-театральних жанрів. Вітчизняна рок-опера	О.Рибніков пролог, романс «Я тебе ніколи не забуду», романс «Білий шипшина», епілог «Алілуя» з рок-опери «Юнона і Авось»	І.Шамо, Д.Луценко «Києве мій»	Проект «Рок-опера»
31	Музичне новаторство. Музика з телеекрану	Музика з телеекрану, музика кінофільмів, телесеріалів та мультфільмів. Особливості жанрів. Пісні про війну	М.Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни». Уривок до фільму «Білоруський вокзал», в якому звучить відома пісня Б.Окуджави «Нам нужна одна Победа»	«Спасибі вам, фронтовики» муз. і сл. Н. Май	Проект «Пісні воєнних років з кінофільмів»
32	Електронна музика та її інструменти	Електронна музика, електроінструменти та їх відмінність від звичайних, особливості електронної музики	Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean», «Deep blue», Гурт «Спейс» «Just Blue», «Політ».	«Спасибі вам, фронтовики» муз. і сл. Н.Май	Проект «Електронна музика»
33	Нова хвиля - новаторство	Особливості музичної культури хіп-хоп, танцювальна музика нового часу, реп, репери та особливості жанрів реп, <u>RnB</u>	На вибір вчителя: Curtis «50 Cent» Jackson Complicated, Гурт «Eminem» «Sing for the moment» Black Eyed Peas The Apl Song, Бянка «Як на нашому дворі», <u>Мерайя Кері</u> I Cant Live Without You.	Муз. і сл. М.Мозгового «Моя земля»	Проект «Нова хвиля»
34	Жанри і	Особливості	Й. С. Бах «Бранденбурзький	Муз.і сл.	Проект

	напрями електронної музики	напрямів електронної музики та жанри електронної музики	концерт № 2», фрагменти Композиція в стилі «техно»	М.Мозгового «Моя земля»	«Моя улюблена музика»
35	Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства. Підсумковий урок	Підбиття підсумків навчального року	Музична вікторина. Л.Бетховен «Симфонія № 9». Фінал «Ода до радості»	Муз. і сл. М. Мозгового «Моя земля» Повторення улюблених пісень	Презентація проектів

ТЕМА. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО У НАШОМУ ЖИТТІ

О.П. Михальченко

Урок 1

Тема. Музична культура рідного краю.

Мета:

- вчити учнів розуміти поняття музична культура, музична культура рідного краю. Познайомити з інструментальними та вокальними колективами рідного краю, інструментальною та вокальною музичною спадщиною рідного краю. Ознайомити з поняттям «музичний образ», вчити визначати і аналізувати музичний образ творів;
- розвивати вокально-хорові навички двоголосного співу, виразного виконання пісні, артистизму; вміння аналізувати музичні твори; розвивати уяву та образне мислення учнів;
- виховувати слухацьку та виконавську культуру; повагу та любов до інструментальної, вокальної, культурної спадщини рідного краю.

Музичний матеріал: Л. Ревуцький «Симфонія №2», I частина; Черкаський народний хор та Р. Кириченко «Синові», українська народна пісня; Хор студентів Черкаського музичного училища, Смілянський ансамбль народної пісні «Заграва». О. Злотник «Музика рідного дому»

Обладнання: комп'ютер, телевізор, відео та аудіо записи, презентація, музичний інструмент.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

1. На початку уроку звучить пісня О. Злотника «Музика рідного дому». **Слайд 1**
2. Привітання.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Рідний край — місце, де ти народився і живеш серед людей, у яких є багато спільного. Усе, що тебе оточує упродовж життя та пов'язане з мистецтвом, і є культурою твого краю. У кожному регіоні нашої Батьківщини — своя історія і власні традиції, та все ж ми єдині у своєму прагненні до прекрасного. **Слайд 2**

III. Основна частина

Слайд 3. Музична культура рідного краю — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

Скарбниця музичного культури рідного, Черкаського краю

Слайд 4

1. Черкаський народний хор і Раїса Кириченко, «Синові». **Слайд 5**

Аналіз прослуханого твору.

2. Хор студентів Черкаського музичного училища «Відео нарізка»

Слайд 6 *Аналіз прослуханих творів.*

3. Смілянський (місцевий) народний ансамбль «Заграва». **Слайд 7**

Учні висловлюють свої враження про прослуханий твір. **Слайд 8**

4. Відео-репортаж про гордість нашого міста, диригента української національної опери Сергія Голубничого. **Слайд 9, 10**

Учитель. Композитори завжди виявляли неабияке зацікавлення до музичної культури своєї країни. Так, в епоху романтизму інтерес до народної творчості став поштовхом до виникнення нових композиторських шкіл. У середині XIX століття утворилися національні школи: польської музики (Ф. Шопен, С. Монюшко), чеської (Б. Сметана, А. Дворжак),

угорської (Ф. Ліст), а пізніше, до кінця XIX століття, у дусі романтизму були створені національні школи в Норвегії(Е. Гріг), Іспанії (І. Альбеніс), Фінляндії (Я. Сібеліус).

Музична культура рідного краю мала великий вплив на творчість українського композитора **Л. Ревуцького**. **Слайд 11.** З його іменем пов'язана ціла епоха розвитку української академічної музики, **Л. Ревуцький** є також основоположником української музичної школи. У творчості композитора нерозривно поєднані музичний фольклор рідного краю, традиції професійної української музики та індивідуальне композиторське бачення. Його творам притаманні життєрадісність, ліризм, широта і багатство емоцій. Спадщина композитора утворює своєрідний світ національної музики, для якого характерна краса гармонії та мелодії народних ліричних пісень і дум.

У **симфонії 2** Л. Ревуцький постає в єдності зі своїм народом і природою рідного краю. Головна тема нагадує політ, порив вітру, своєрідне втілення мрії. Композитор наче співає величний гімн своєму народові. Мелодія твору пов'язана з народними піснями, які в музиці **Л. Ревуцького** передані з новими барвами.

Інструментальна музика без слів і коментарів створює свій образ за допомогою звуків та засобів виразності. Що таке музичний образ? Чи можна його «побачити»? **Слайд 12**

Музичний образ — це віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

Слухання: Л. Ревуцький «Симфонія 2», I частина Слайд 13.

Аналіз прослуханого твору: Слайд 14.

1. Що ти уявляєш, слухаючи музику?
2. Як ти гадаєш, чи передав композитор за допомогою музики свою любов до рідного краю?

3. Які музичні образи були відчутні у творі?

4. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію симфонії.

Розкажи про своє враження від прослуханої композиції.

Слайд 15. Які кольори ти дібрав для зображення образу Симфонії Л. Ревуцького?

Учитель. Продовжуючи тему нашого уроку «Музична культура рідного краю», я пропоную вам вивчити пісню, яка звучала на початку нашого року. Називається вона «Музика рідного дому».

Давайте ще раз її прослухаємо, а потім розучимо.

Повторне слухання пісні «Музика рідного дому» Слайд 16

Вокально-хорова робота.

- Покуплетне розучування пісні в супроводі музичного інструменту.

- Виконання під фонограму **Слайд 17-19**

Підсумок уроку. Слайд 20

❖ Охарактеризуй музичний образ пісні О. Злотника «Музика рідного дому».

❖ Якими скарбами ви поповнили свої знання?

❖ З яким композитором ми сьогодні мандрували стежинами рідного краю?

❖ Які образи у нас виникали при слуханні симфонії?

❖ Що таке музичний образ?

Урок закінчено, дякую за увагу. Слайд 21

О.П. Михальченко

Урок 2

Тема. Пісні рідного дому.

Мета:

➤ ознайомити учнів із поняттям «вокальна музична культура рідного краю», вокальними шедеврами рідного краю, творчістю видатних виконавців-вокалістів минулого і сучасності різних областей України;

➤ розвивати вокально-хорові навички двоголосного співу, виразного виконання пісні, артистизму; уміння аналізувати музичні твори; розвивати уяву та образне мислення учнів;

➤ виховувати слухацьку та виконавську культуру; повагу та любов до інструментальної, вокальної, культурної спадщини рідного краю.

Музичний матеріал: українська народна пісня «Родимий краю» у виконанні Соломії Крушельницької

Уривки із пісень: Яремчук «Стожари», С.Ротару «Одна калина», «Червона рута», уривки з пісень «Україночка» О. Білозір, «Я козачка твоя», Р. Кириченко, «Смерека» М. Гнатюк, Олександр Пономарьов - «Варто чи, ні», Тіна Кароль – «Show Me Your Love», Ані Лорак – «Shady Lady»; О. Злотник «Музика рідного дому»

Обладнання: Комп'ютер, телевізор, відео та аудіо записи, презентація, музичний інструмент.

Тип уроку: комбінований, урок – поглиблення знань з теми.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

1. На початку уроку звучить пісня О. Злотника «Музика рідного дому» **Слайд №1**

2. Привітання.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Сьогодні для тебе лунатимуть пісні рідного краю у виконанні відомих співаків минулого і сучасності. Що ти можеш розповісти про пісенну культуру свого краю? Пісенна культура рідного краю тісно пов'язана із загальною музичною культурою народу. Кожен український край прославляє у піснях своїх історичних героїв, різні краєвиди, побут, народні звичаї та обряди. **Слайд 2**

На минулому уроці ми почали розучувати прекрасну пісню відомого сучасного українського композитора О. Злотника. *Давайте пригадаємо про що розповідають вірші цієї пісні?*

III. Основна частина.

1. Вокально-хорова робота.

Слайд 3-6. Розучування та виконання пісні О. Злотника «Музика рідного дома»

Учитель. Співаючи такі пісні, виконавець намагається передати усю глибину народної душі. Пісенної культури рідного краю не можна розглядати, не називаючи імен виконавців, які стали для багатьох українців справжніми кумирами.

Слайд 7. Свого часу **Соломія Крушельницька** була визнана найвидатнішою співачкою світу. Народилась вона на Тернопільщині. Серед численних нагород співачки — звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст. Співати з нею вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін та інші. У другій половині 1890-х років відбулись її тріумфальні виступи на сценах провідних театрів світу, де співачка виконувала головні партії в операх «Аїда», «Трубадур» Д. Верді, «Фауст» Ш. Гуно, «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» Дж. Пуччіні, «Кармен» Ж. Бізе, «Електра» Р. Штрауса, «Євгеній Онегін» і «Пікова дама» П. Чайковського та інших. Успіхи Соломії Крушельницької стали успіхами і визнанням усієї української музичної культури. **Слайд 8 (відео біографія)**

Слухання музики: Українська народна пісня «Родимий краю» у виконанні С. Крушельницької. **Слайд 9**

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. У чому унікальність голосу С. Крушельницької?
2. Охарактеризуй засоби виразності та мелодію твору.
3. Розкажи про своє враження від української народної пісні «Родимий краю».

Учитель. А зараз я пропоную вам помандрувати сторінками пісенної скарбнички рідного краю....

Скарбниця пісенної культури рідного краю. Слайд 10

1. Черкаський край. Черкаський народний хор і Раїса Кириченко «Я козачка твоя».

Раїса Опанасівна Кириченко (дівоче прізвище — Корж, народилась 14 жовтня 1943, с. Корещина, Полтавська область. Померла 9 лютого 2005, м. Київ) — знаменита українська співачка. Член Комітету Національних премій України ім. Т. Шевченка (вересень 1999 — жовтень 2001).

Меморіальна дошка на будинку, в якому мешкала Раїса Кириченко в Полтаві. Меморіальна дошка на будинку в якому мешкала Раїса Кириченко в Києві.

Народилася 14 жовтня 1943 року в селі Землянки. Дівоче прізвище — Корж. Першу співочу практику Раїса Кириченко пройшла у Землянківській школі, у громадському житті якої брала активну участь.

Почала працювати у колгоспі, але і тут Раїса Кириченко співала — на фермі дівчата створили хор доярок. Одного разу в село приїхав хор Кременчуцького автозаводу, де спів Раїси Корж почув керівник колективу — Павло Отченаш, який згодом у січні 1961 запросив її в колектив.

Працювала на Кременчуцькому автомобільному заводі, де і закінчила заочно десятирічку. Не отримувала спеціальної музичної освіти (закінчила Харківський інститут мистецтв лише в кінці 1980-х).

Починаючи з 1962 року Раїса співала в ансамблі «Веселка» Полтавської філармонії, там вона і познайомилась із своїм майбутнім чоловіком, баяністом Миколою Кириченком.

15 грудня 1963 року Раїса Корж вийшла заміж за Миколу Кириченко. На запрошення керівника ансамблю «Льонок», Анатолія Пашкевича, сім'я Кириченко переїхала до Житомира. З часом, коли у 1968 році Пашкевич очолив Черкаський народний хор, то члени сім'ї Кириченко увійшли до його складу.

У 1979 році Раїсі Опанасівні було присвоєно звання Народної артистки УРСР.

У 1983 році у Черкасах для неї був створений фолк-ВІА «Росава» (керівник М. Петрина), та все ж непорозуміння з керівництвом філармонії призводять до того, що У 1987 році Раїса Кириченко повертається до Полтави. Тут у неї виникла власна команда «Чураївна»; після успіху пісні «Пане полковнику» в її репертуарі з'являється все більше поп-шлягерів, вона записується в студії гурту «Фрістайл». У світ виходять два компакт-диски Раїси Кириченко — «Долі моєї село» та «Цвіте черемшина».

З вересня 1994 року Раїса Кириченко працювала викладачем відділу співу Полтавського музичного училища ім. М. В. Лисенка.

У 1995 році після гастролей в Канаді Раїсу Кириченко почали турбувати нирки. Від'їзд до Німеччини у листопаді 1996 року, де її чотири місяці готували до операції. 12 червня 1998 року в Україні співачці пересадили нирку.

У 1999 році за самовіддану працю, високу професійну майстерність та активну громадянську позицію її нагородили «Орденм княгині Ольги».

Після довгої хвороби, у 2000 році співачка переїхала до Києва.

Влітку 2002 року, стараннями Раїси Кириченко у її рідному селі Корещина було збудовано церкву та відремонтовано сільську школу, яка отримала статус середньої.

У 2003 написала книгу спогадів «Я козачка твоя, Україно».

31 жовтня 2003 року, Указом президента України «за видатний особистий внесок у справі збереження та примноження національної пісенної спадщини та багаторічну творчу діяльність» Раїсі Кириченко присвоєно звання «Герой України» з врученням Ордена Держави.

У неї не було другорядних пісень. Кожна ставала популярною і входила в кожную домівку.

«Чураївна», «Я козачка твоя», «Жіноча доля», «Мамина вишня» — всі ці пісні відомі не тільки в Україні. Її співом захоплювалися слухачі Канади, Австралії, Німеччини, Польщі, Філіппін, Алжиру, Тунісу та інших країн світу, а також у штаб-квартирі ООН.

1 лютого 2005 року у Національному інституті хірургії та трансплантології Раїси Кириченко зробили операцію на серці, яке постраждало внаслідок лікування медикаментами, які вона приймала для лікування нирок. Але операція не допомогла.

9 лютого 2005 року Раїса Опанасівна померла через хворобу серця у віці 61 року. Похована в с. Корещина Глобинського району Полтавської області (поруч з могилою її матері, як вона заповіла).

❖ *Аналіз прослуханого твору.*

2.Слайд 11. Чернівецький край. Софія Ротару «Червона рута».

У дитинстві, наспівуючи пісні рідного краю (Чернівецької області), **Софія Ротару**, мабуть, і не думала, що зовсім скоро її назвуть естрадною зіркою України. Успіх до виконавиці прийшов після зйомок у музичному фільмі «Червона рута», названому так за однойменною піснею композитора В. Івасюка, що звучала у картині. Співачка створила свій унікальний стиль, для якого характерне тонке і гармонійне поєднання народного мелосу і сучасних естрадних ритмів.

Виконувати пісні композитора **Володимира Івасюка** пощастило не лише С. Ротару. Співаючи про кохання, красу рідного краю, щирість українських людей, Василь Зінкевич, Назарій Яремчук стали зірками української естради 70-х років минулого століття.

❖ *Аналіз прослуханих творів*

2. Назарій Яремчук «Стожари» Слайд 12

Учні висловлюють свої враження про прослуханий твір

3. Слайд 13. Рівненська область, Львів. О. Білозір «Україночка»

Учні висловлюють свої враження про прослуханий твір

4. Слайд 14. Хмельницька область. М. Гнатюк «Смерека»

Учні висловлюють свої враження про прослуханий твір

5. Слайд 15. Хмельницька область. О. Понамарьов «Варто, чи, ні»

Сторінками «Євробачення»

6. Слайд 16. 2004 рік Руслана І місце «Дикі танці»

7. Слайд 17. 2006 рік Тіна Кароль .7 місце

8. Слайд 18. 2008 рік Анні Лорак .2 місце

Слайд 19. Учні висловлюють свої враження про прослуханий твір

Підсумок уроку. Слайд 20

- ❖ Що нового про пісенну культуру свого краю ми дізналися?
- ❖ Що тобі відомо про авторів естрадних пісень різних років?
- ❖ Імена яких виконавців ти можеш занести до краєзнавчої пісенної брошури?
- ❖ Які з прослуханих на уроці пісень тобі сподобалися найбільше?

Розкажи про свої враження від уроку.

Урок закінчено, дякую за увагу. Вихід під пісню «Калина» С. Ротару Слайд 21

О.П. Михальченко

Урок 3

Тема. Знайомтесь – аранжування.

Мета:

- ознайомити учнів з поняттям аранжування музики, різновидами аранжування – аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики.
- розвивати вокально-хорові навички, виразного виконання пісні, артистизму; уміння аналізувати музичні твори; розвивати уяву та образне мислення учнів.
- виховувати слухацьку та виконавську культуру; повагу та любов до інструментальної, вокальної, культурної спадщини рідного краю.

Музичний матеріал: Л. Бетховен. Соната № 14, сучасне електронне аранжування сонати; М. Глінка Марш Чорномора із опери «Руслан і Людмила» - уривок, Ф. Ліст Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано –

уривок; В. Івасю «Червона рута».

Обладнання: комп'ютер, телевізор, відео та аудіо записи, презентація, музичний інструмент.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення знань з теми.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

1. На початку уроку звучить пісня В. Івасюка «Червона рута» **Слайд 1**
2. Привітання.

II. Мотивація навчальної діяльності. **Слайд 2.**

Учитель. Сьогодні наш урок я почала піснею відомою вам з попередніх уроків, з пісні, яку знають і люблять у всіх куточках нашої України, це пісня «Червона рута». А хто автор цієї пісні? (*відповіді учнів*).

Ви почули пісню так, як вона була виконана вперше, більше 40 років тому. А сучасне звучання цієї пісні вам знайоме?

А чи знаєте ви, що музичні твори можуть змінюватися й отримувати нове звучання?

III. Основна частина.

Сьогодні музика відкриє тобі секрети аранжування. Тема нашого уроку так і звучить **Знайомтесь – аранжування .Слайд 3.**

Що ж таке аранжування?Слайд 4-5.

Аражування (від франц. *arranger*— упорядковувати).

1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців.
2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті.
3. Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом.
4. У джазовій музиці — пов'язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання.
5. У популярній музиці — створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.

Слухання аранжування пісні «Червона рута»

1. Хор Турецького, рок-обробка в поєднанні з піснею гурту «Європа». **Слайд 6.**

Учні висловлюють свої враження від прослуханої пісні. Слайд 7.

2. Джазова інструментальна обробка. **Слайд 8**

Аналіз прослуханої музики. Слайд 9

1. Розкажи про своє враження від прослуханої музики.
2. Як змінилися звучання і характер твору після аранжування?
3. Які інструменти створили неповторний музичний образ у цьому варіанті

аранжування?

Учитель: А зараз ми з вами вивчимо пісню «Червона рута» і спробуємо заспівати її по своєму, проявимо фантазію і творчість.

Вокально-хорова робота.

1. Покуплетне розучування пісні«Червона рута». **Слайд 10-12**

Підчас виконання пісні в супроводі інструменту (фортепіано, баяну) учні пропонують свої варіанти виконання пісні (паузи, вокалізи, солісти, дуети тощо).

2. Виконання пісні традиційно під фонограму, караоке **Слайд 13**

Слухання музики:

Учитель. Слайд 14. У наш час шедеври світової класики часто виконують на електронних інструментах і переробляють за допомогою комп'ютерних програм. Улюблені мелодії, спрощені чи ускладнені, насичені сучасними ритмами, змінюються так, що іноді їх неможливо упізнати. Великого поширення набуває аранжування класичної музики за допомогою сучасних електронних інструментів.

Слайд 15. Синтезатор — електронний музичний інструмент. Розглянь зображення сучасних синтезаторів. Кожен із них має свої особливості музичного виконання, власні

технічні можливості та забарвлення звуку. Докладніше із синтезатором ти познайомишся пізніше.

Слайд 16. Цікаво знати, що з Японії до нас прийшло мистецтво аранжування квітів, яке має назву **ікебана** (в перекладі з японської означає «живі квіти»).

Розглянь зображення ікебани та порівняй цей букет зі звичайним. Чим квіткове аранжування нагадує музичне?

(Відповіді учнів)

Учитель. Зараз ми так само будемо порівнювати і аналізувати класичні твори і ті ж самі твори у сучасні обробці.

Слухання музики.

1. Людвіг Ван Бетховен, Соната 14 «Місячна соната», класичне виконання.

Слайд 17-18

Учитель. Соната для фортепіано 14 до-дієз мінор («Місячна») написана Л. ван Бетховеном у 1800-1801 роках і присвячена, за однією із версій, графині Дж. Гвічарді. Назву сонати «Місячна» запропонував у 1832 р. музичний критик Л. Рельштаб, порівнявши першу частину твору з місячним сяйвом. Соната має підзаголовок «у дусі фантазії» (італ. *quasiunafantasia*). У ній три частини, що традиційно для сонати, однак починається вона досить незвично — повільною, похмурою, досить скорботною музикою, що в класичному варіанті сонати є характерним для середньої частини. У музиці відображається мотив розчарування від нерозділеного кохання.

2. Сучасна обробка сонати 14 у виконанні Віктора Зінчука. Слайд 19

Аналіз прослуханих творів. Слайд 20

1. Розкажи про своє враження від прослуханої музики.

2. Як змінилися звучання і характер твору після аранжування?

3. Охарактеризуй засоби музичної виразності кожного твору.

4. Які інструменти створили неповторний музичний образ?

5. Чим відрізняється звучання музичних інструментів від звучання синтезатора?

3. М. Глінка «Марш Чорномора» з опери «Руслан і Людмила» (уривок). Слайд 21-22

Учні висловлюють свої враження віз прослуханого маршу.

Інший композитор, а саме, угорський композитор Ф. Ліст зробив транскрипцію цього твору.

Слайд 23 Транскрипція (від лат. *Transcriptio* — переписування) — довільна обробка музичного твору у віртуозному стилі.

Слайд 24 Ференц (Франц) Ліст — угорський композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи. Багатогранна творча діяльність Ф. Ліста тривала близько 60 років. Упродовж свого життя він створив понад 1300 творів. Композитор був автором хорової, вокальної та симфонічної музики, а його органні твори посіли чільне місце у репертуарі органістів. Ф. Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції музичних творів інших композиторів.

4. Транскрипція «Марша Чорномора» у виконанні Ф. Ліста

Слайд 25

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про особливості звучання прослуханих творів.

2. Охарактеризуй засоби музичної виразності цих творів.

3. Як змінилася музика М. Глінки у транскрипції Ф. Ліста?

4. Що між ними спільного, а що відмінне? Як ти гадаєш, у чому секрет транскрипції

Ф. Ліста? **Слайд 26**

Слайд 27. Підсумок уроку.

❖ Що таке аранжування?

- ❖ Які обробки музичних творів тобі запам'яталися?
- ❖ У чому, на твою думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?
- ❖ Про що розповіла тобі соната Л. Ван Бетховена?
- ❖ Як ти гадаєш, чи часто аранжування використовують сьогодні?
- ❖ Розкажи про свої враження від уроку.

Слайд 28. Вихід під пісню «Червона рута» у виконанні Софії Ротару
Урок закінчено, дякую за увагу.

О.П. Михальченко

Урок 4

Тема. Аранжування академічної музики.

Мета:

- поняття аранжування академічної симфонічної музики. Познакомити учнів із прикладами аранжування академічної симфонічної музики, із звучанням сучасного естрадно-симфонічного оркестру та його інструментальним складом, із сучасними електронними обробками симфонічної музики. Вчити порівнювати оригінальний музичний твір та його аранжування;
- розвивати образне мислення учнів, здатність до сприймання та аналізу симфонічного твору, вокально-хорові навички, навички групової роботи;
- виховувати естетичний смак учнів, розвивати інтерес до класичної музики, зокрема до творчості В. А. Моцарта, культуру слухання, толерантність.

Музичний матеріал для сприйняття: В.А. Моцарт. Симфонія № 40 у трьох варіантах виконання: академічне, оркестру Поля Марія, вокальне.

Матеріал для виконання: «Червона рута» В. Івасюк.

Обладнання: музичні інструменти (фортепіано, скрипка), роздатковий матеріал для роботи в групах, комп'ютер, відео-проектор, екран.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

Вхід під музику В.А. Моцарта «Рондо в турецькому стилі». **Слайд 1**

1.1 Музичне привітання.

II. Мотивація до навчання.

1. Вступна бесіда.

Вчитель. Щойно ви прослухали прекрасний музичний твір, чи впізнали ви його. Як він називається і хто його автор. *Відповіді учнів.*

1.1. Бесіда по темі уроку, повторення теми минулого уроку.

1.2. Повідомлення нової теми.

Учитель. Сьогодні ми продовжимо мандрувати світом аранжування. Сьогодні на тебе чекає зустріч з інструментальним аранжуванням. Разом ми пригадаємо основні групи інструментів і притаманні їм темброві звучання.

Пориньмо у світ симфонічного аранжування! Тема нашого уроку «Аранжування академічної музики». **Слайд 2**

III. Основна частина.

Учитель. Я не просто так розпочала наш урок музичним твором В.А. Моцарта. Сьогодні ми познайомимось ще з одним прекрасним творінням цього геніального композитора.

Гармонію в переливах акордів,
Творив він завжди, все своє життя,
Всі почуття – і радощі, й тривоги –
У музиці зберіг для майбуття.
Як промінь сонця зігріває землю,

Так гріє його музика серця,
І світом, мов птахи дивоголосі,
Мелодії небесні ще летять.
Роки минають...Музика безсмертна
Залишиться із нами назавжди,
І все, що у житті є найсвітліше,
В симфоніях можливо віднайти.

1.Бесіда Життєвий та творчий шлях В.А. Моцарта. Слайд 3

Вчитель. Моцарт – явище унікальне, в цьому переконанні численні прихильники його музики та дослідники його музичної спадщини. Академік Борис Астаф'єв писав: «*Мабуть, у музиці немає імені, перед яким людство так прихильно схилилося, так раділо і розчулювалось. Моцарт - символ самої музики.*»

2.Перегляд відео «Амадей». Слайд 4-5

?Пригадайте, що ви знаєте про життєвий і творчий шлях цього прекрасного композитора. Відповіді учнів.

? З якими музичними творами ви вже знайомі?

?Що на вашу думку відрізняє музику Моцарта від інших композиторів?

Відповіді учнів.

В.А. Моцарт, австрійський композитор і представник класицизму, написав понад 50 симфоній. **Симфонія 40**, соль-мінор — один із найвідоміших

його творів. Написано симфонію 1788 року для оркестру, до складу якого входять флейта, два гобої, два кларнети, два фаготи, дві валторни та струнні інструменти. **Слайд 6.**

Складається твір із чотирьох частин, розміщених традиційно для класичного сонатно-симфонічного циклу. У творах В.А. Моцарта відчувається унікальність оркестрування. Так, сольні партії з його творів виконують на скрипках, флейтах, гобоях і кларнетах, а весь оркестр інколи виконує лише супровід.

Пригадаємо, що таке симфонія?

Відповіді учнів.

Симфонія - (від грец. *συμφωνία* - «співзвуччя») — твір для оркестру, що складається з декількох частин. Симфонія — найбільша музична форма серед концертної оркестрової музики.

Слайд 7

2. Слухання 40 Симфонії (I частина). Слайд 8

4. Проаналізуй цей твір за таким планом: Слайд 9

1. Розкажи про своє враження від прослуханого твору.

2. У чому, на твою думку, унікальність звучання оркестру?

3. Охарактеризуй темброву палітру та засоби музичної виразності твору.

4. Яка мелодія першої частини симфонії? Як змінювалася мелодія впродовж наступних трьох частин?

Відповіді учнів

Учитель. Щоб оцінити внесок В.А. Моцарта у світову скарбничку симфонічної музики, переглянь фрагменти фільму Мілоша Формана «Амадей».

Розрізняють аранжування народної музики та аранжування академічної музики.

Працюючи над обробкою музичного твору, аранжувальник використовує той вид аранжування, який допоможе найкраще зберегти композиторський задум. Так, можуть змінюватися **гармонія, темп, тембр**, інші засоби виразності, інколи додаються **вступ, кода** (завершення твору) тощо.

Слайд 10 Академічна музика — це тип музики, що належить до писемної композиторської традиції та використовує сформовані в XVII—XIX століттях музичні форми і жанри, інструментарій і традиції виконавства. Протиставляється розважальній і народній музиці. Термін «академічна музика» є спорідненим із терміном «класична музика».

Академічний стиль — стиль у мистецтві, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом.

Учитель. Мабуть, ви помічали, що після обробки твору склад інструментів, на яких виконують композицію, може бути абсолютно іншим. Це приклад оркестрування.

Слайд 11 Інструментування (оркестрування) — це переведення музики з одного інструментального складу на інший, в якому зберігається задум композитора. Так, вокальні твори перетворюються в інструментальні, а сольні (наприклад, написані для фортепіано) — на оркестрові чи ансамблеві номери тощо. Процес інструментування вимагає від композитора знання специфіки музичних інструментів — їхніх технічних можливостей та виконавських прийомів. Один із найважливіших етапів розвитку оркестрування пов'язаний із творчістю композиторів віденської класичної школи — І. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. Ван Бетховена. Визнаними майстрами інструментовки були Г. Берліоз, Р. Вагнер, М. Равель, М. Римський-Корсаков, Р. Штраус, С. Прокоф'єв, Д. Шостакович та інші.

Слайд 12. Аранжування академічної музики — це видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору. Існує кілька різновидів академічного аранжування: *інструментальне, вокальне (хорове) й електронне.*

5. Слайд 13. Слухання: В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом П. Морія (Франція).

6. Порівняй звучання класичного симфонічного оркестру та оркестрування П. Морія для естрадно-симфонічного оркестру.

Слайд 14

Поль Морія (фр. Paul Mauriat)

— французький композитор, аранжувальник і диригент, який став відомим завдяки своїм аранжуванням для Шарля Азнавура. У його доробку є багато аранжувань відомих світових шедеврів.

7. Слухання: В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні джазового тріо.

Слайд №15

8. В.А. Моцарт. Симфонія 40, 1 частина у вокальному виконанні.

Слайд 16 *Учні можуть підспівувати (це свого роду розпісування перед виконанням пісні)*

Учні висловлюють свої враження від прослуханих творів.

9. Вокально-хорова робота. Виконання пісні В. Івасюка «Червона рута».

10. Підсумок уроку.

- ❖ Що таке аранжування академічної музики?
- ❖ У чому особливість аранжування академічної музики?
- ❖ Охарактеризуй оркестрування В.А. Моцарта.
- ❖ Розкажи про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Морія.
- ❖ Що таке оркестрування?.

Дякую за увагу. Урок закінчено. До побачення.

Вихід з кабінету під музику В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у вокальному виконанні

Урок 5

Тема. Аранжування народної музики.

Мета:

- **формування ключових компетентностей:**
- **загальнокультурна компетентність:** особливості національної культури в побутовій та культурно-дозвіллевій сфері, оволодіння досягненнями культури;
- **громадська компетентність:** усвідомлення своєї належності до етносоціального й соціокультурного середовища;
- **предметних компетентностей:** розкрити особливості аранжування традиційної інструментальної народної музики; розвивати слухацькі, вокальні та творчі навички учнів, емоційно-естетичне ставлення до життя; виховувати моральні, естетичні якості особистості, почуття гумору, краси.

Обладнання: музичні інструменти, магнітофон, ілюстрації до музичних творів, нотний запис пісні «Україна» Т. Петриненка.

Музичний матеріал: українська народна пісня-танець «Шумка» у виконанні капели бандуристів; А. Дворжак. «Слов'янські танці», №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру; український народний танець «Гопак» у виконанні квартету народних інструментів «Джерело»; М. Мусоргський Гопак із опери «Сорочинський ярмарок»; Т. Петриненко «Україна».

ХІД УРОКУ

1. Вхід під музику. Варто використати аранжування вивченого на попередніх уроках і відомого учням твору.

2. Музичне вітання.

3. Актуалізація опорних знань. Повтор вивченого матеріалу.

- Чи знайомий вам твір, що лунав на початку нашого уроку?
- Чому нам не одразу вдалося впізнати його? (він змінився, його виконали не так, як написав автор)
- Інколи композитори змінюють твори шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору. Як називається така зміна твору? (аранжування)
- Чи сподобалось вам нове звучання твору? Чому?

4. Оголошення теми уроку. Бесіда.

Сьогодні ми поринемо у світ аранжування народної музики та порівняємо традиційну народну музику зі зразками симфонічного аранжування.

Часто популярна народна пісня або мелодія народного танцю отримують нове звучання у творах композиторів: операх, симфоніях, сюїтах, концертах. Чим відрізняється аранжування народної музики від аранжування академічної музики? Спробуємо це дослідити.

Завдяки варіюванню, інструментуванню та стилізації народна музика може змінити своє звучання. Аранжувальник по-своєму трактує гармонію, ритм, динаміку, складає композицію на основі одного чи декількох народних творів.

5. Слухання музики.

Народні пісні й танці зберігають національний колорит, якщо виконуються оркестром чи ансамблем народних інструментів, але звучать по-новому у виконанні симфонічного оркестру.

Спробуй порівняти оригінальну мелодію пісні-танцю зі звучанням композиції в аранжуванні А. Дворжака.

Слухання української народної пісні-танцю «Шумка» у виконанні капели бандуристів та твору А. Дворжака «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

- Розкажи про своє враження від прослуханої музики.
- Який народний танець ти уявляєш, слухаючи мелодію шумки?
- Які засоби музичної виразності допомогли композитору передати національний колорит танцю?
- Охарактеризуй музичні образи авторської композиції.

Музичний словничок:

Шумка - українська народна пісня-танець, подібна до коломийки, зі жвавим темпом.

Аранжування народної музики - це обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.

Антоніо Леопольд Дворжак (1841 - 1904) - відомий чеський композитор і диригент епохи романтизму. Твори А. Дворжака характеризуються мелодійністю, багатством, розмаїттям ритму і гармонії, барвистістю інструментування та стрункістю форми.

Збірка «Слов'янські танці», що складалась із 16 п'єс, була видана у двох циклах й одразу набула великої популярності. Перший цикл складався із чеських народних танців, окрім №2 - "Української думки". До другого циклу входили переважно танці інших народів. "Слов'янські танці" вирізняються динамічністю розвитку, широтою симфонічного дихання, головне в них - поетичне втілення танцювальних образів, у яких зображено життя, побут і характер народу.

6. Робота з підручником.

Уважно розглянь ілюстрації. Спробуй визначити, на якій із них зображено танець шумка. Обґрунтуй свою думку.

7. Слухання музики.

Прикладом аранжування українського народного танцю гопак є епізод з лірико-комедійної опери відомого російського композитора М Мусоргського "Сорочинський ярмарок" (за повістю М. Гоголя).

Послухай український народний танець гопак у оригіналі та в аранжуванні М. Мусоргського. Поміркуй, як змінилася мелодія народного танцю.

Слухання українського народного танцю гопак у виконанні квартету народних інструментів «Джерело» та Гопак із опери «Сорочинський ярмарок» М. Мусоргського.

Це цікаво. Національний Сорочинський ярмарок - один із найвідоміших ярмарків України, що відбувається в селі Великі Сорочинці Миргородського району на Полтавщині. Багато років у Сорочинці з'їжджаються люди не лише з Полтавщини, але й з багатьох інших областей України та з-за кордону. У наш час на Сорочинському ярмарку не тільки продають різноманітні товари, але й представляють свою творчість художні колективи України.

8. Фізкультхвилинка.

Пластична імпровізація «Сорочинський ярмарок» під музику українського народного танцю гопак або гопака із опери М. Мусоргського «Сорочинський ярмарок».

9. Розучування пісні Т Петриненко «Україна».

а) розспівка (за вибором вчителя);

б) розучування 1 стовпчика та приспіву пісні (Доцільно звернутися до нотного запису для зручності виконання розспівів. Звернути увагу на ритмічний малюнок пісні).

- Які почуття виражено в пісні?
- Деякі громадяни України називають цю пісню неофіційним гімном нашої країни. Як ви вважаєте, чому? Чи приєднуєтеся ви до їхньої думки?

Тарас Петриненко - сучасний український співак, композитор і поет. До найвідоміших

його творів, окрім пісні «Україна», належать «Пісня про пісню», «Господи, помилуй нас», «Любов моя», «Новий рік» та інші.

10) Підсумки уроку.

- Дай визначення поняттю "аранжування народної музики".
- Аранжування яких народних танців ми слухали на уроці? Назви їх авторів.
- Назви спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.
- Що тобі відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Домашнє завдання. Прослухай кілька творів із другого циклу «Слов'янських танців» А. Дворжака. Спробуй порівняти їх з оригінальними мелодіями народних танців.

Візьми фарби та пензлик і намалюй ілюстрацію до пісні Т. Петриненко «Україна». Спробуй передати у своєму малюнку настрій, який викликає в тебе композиція.

Л.І.Андрущенко

Урок 6

Тема. Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів.

Мета:

- формування ключових компетентностей:
- *загальнокультурна компетентність*: особливості музичної культури в побутовій та культурно-дозвіллевій сфері, оволодіння досягненнями культури;
- *громадська компетентність*: усвідомлення своєї належності до соціокультурного середовища;
- *предметних компетентностей*: розкрити особливості аранжування вокальної та інструментальної музики; розвивати слухацькі, вокальні та творчі навички учнів, емоційно-естетичне ставлення до життя; виховувати моральні, естетичні якості особистості.

Обладнання: музичні інструменти, магнітофон, ілюстрації до музичних творів, нотний запис пісні "Україна" Т. Петриненко, портрет Й. Брамса.

Музичний матеріал. Твори на вибір вчителя: Арчибальд Джойс (1873-1963) – Старовинний вальс «Осінній сон». У виконанні духового оркестру, арфістки В.Городовскої. А.Джойс «Осінній сон». «Осінній сон» (А.Джойс, В.Малков) у виконанні Людмили Зикиної. Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні вокального ансамблю. Й.Брамс «Вальс №15» у виконанні фортепіано, оркестровому виконанні, у виконанні хору, джазова обробка; Т. Петриненко «Україна».

ХІД УРОКУ

1. **Вхід під музику** (варто використати музичний твір вивчений на попередньому уроці).

2. **Музичне вітання.**

3. **Актуалізація опорних знань. Повтор вивченого матеріалу.**

- Який твір лунав на початку уроку?
- Хто автор цього твору?
- Дай визначення поняттю «аранжування народної музики».

4. **Оголошення теми уроку. Бесіда.**

Учитель. Сьогодні ми поговоримо про перевтілення вокальної музики. Давайте пригадаємо, яку музику називають вокальною та хто її виконує (*відповіді дітей*).

Так, вокальна музика призначена для співу з акомпанементом чи без нього, соло, ансамблем чи хором. Але часом твори перекладають для іншого складу виконавців. У

музичному мистецтві стало поширеним явище хорового аранжування, яке пов'язане з перекладанням інструментальних, сольних і вокальних творів у хорові композиції. у той же час власне хорові твори за допомогою композиторської техніки аранжування перевтілюються у твори для інших складів виконавців.

Музичний словничок.

Хорове аранжування - вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори.

Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

5. Слухання музики.

Арчибальд Джойс. Вальс «Осінній сон»

Арчибальд Джойс (1873 - 1963) - британський естрадний музикант (композитор і диригент). У Великобританії він був керівником оркестру салонної музики. Оркестр називали танцювальним бердом, а його керівника – «англійським королем вальсу». Музика Джойса була відома у всіх європейських країнах, а найбільшою популярністю користувався його вальс «Songe d'Automne» («Осінній сон»).

Слухання вальсу «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської, у виконанні оркестру народних інструментів.

Пісня «Осінній сон»(А. Джойс, В. Малков) у виконанні Л. Зикіної.

Хорова композиція "Осінній сон" у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

- Розкажи про своє враження від музичних творів.
- Що спільного, а що відмінного у їх звучанні?
- Охарактеризуй засоби музичної виразності композиції.
- Які музичні інструменти і голоси створили неповторний музичний образ твору?
- Як, на твою думку, проявляється інструментальне та вокальне аранжування вальсу?
- Який із варіантів аранжування тобі найбільш до вподоби?

6. Робота з підручником.

- Розглянь зображення у підручнику. Яка ілюстрація, на твою думку, найбільше відповідає характеру прослуханого твору? Чому ти так вважаєш?

7. Виконання пісні Тараса Петриненко «Україна».

Мистецькі поради:

- Для створення відповідного настрою продумайте її виконавський розвиток (зав'язка - кульмінація - закінчення, темпові й динамічні зміни).

- Слідкуйте за диханням. Зверніть увагу на інтонаційно складні для виконання фрагменти пісні.

- Заспівай пісню сольо. Спробуй змінити мелодію, зберігаючи авторський задум композитора. Виконай пісню дуєтом зі своїм другом: один із вас нехай співає, а другий за допомогою шумових інструментів створюватиме інструментальний ритмічний супровід до пісні.

- Поміркуй, якого характеру можна надати образу пісні завдяки змінам у засобах виразності. Наприклад, уповільнення темпу й посилення динаміки нададуть твору урочистості; легкість співу, зменшення гучності - ніжності й ліричності. А яким ти бачиш виконання цього твору?

8. Підсумки уроку.

Отже, партитури популярних інструментальних, вокальних та оркестрових творів часто переписують для хорового виконання а капела. Натомість популярні естрадні та джазові пісні аранжують, використовуючи вокальну імітацію ударних та інших музичних інструментів. До більш складних видів відносять аранжування народних пісень і церковних наспівів, що вимагає від аранжувальника особливої майстерності та знання певного виду

вокального виконання.

- Що тобі відомо про інструментальне та вокальне аранжування?
- У чому полягає особливість хорового аранжування?
- Які з прослуханих композицій тобі сподобалися найбільше?
- Розкажи про свої враження від уроку.

9. Домашнє завдання.

Послухай сольну композицію у виконанні хору. Спробуй охарактеризувати, як змінилося звучання цього твору завдяки хоровому аранжуванню.

Намалюй осінній пейзаж і підбери музичну композицію, якою можна озвучити твій малюнок.

О.М. Мамієнко

Урок 7

Тема. Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування.

Мета:

➤ пояснити учням визначення поняття «стилізація»; продовжити знайомити учнів з різновидами сучасного аранжування; розкрити перед учнями характерні особливості електронного аранжування та роль ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні; підкреслити особливу роль синтезатора в електронному аранжуванні;

➤ розвивати слухацьку увагу; здатність обґрунтовувати власну думку щодо прослуханої музики; вміння знаходити спільні та відмінні риси прослуханої музики; навички емоційно виразного виконання пісні;

➤ виховувати естетичний смак учнів; інтерес до електронної музики.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, мультимедійна презентація, комп'ютер.

Основні поняття для засвоєння: Різновиди сучасного аранжування. Інструменти в аранжуванні. Стилi сучасного аранжування. Значення ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні. Стилiзація в мистецтв

Твори, що вивчаються на уроці:

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору;

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету ім. Д. Шостаковича;

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова;

• П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро» у виконанні симфонічного оркестру;

• П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро» в сучасному аранжуванні для голосу і синтезатора;

• «Куди зникає дитинство» - (муз. О.Зацепіна, сл. Л. Дербеньова)

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань:

- Що вам відомо про вокальне та інструментальне аранжування?
- У чому полягає особливість хорового аранжування?
- У чому полягає інструментальне перевтілення музичного твору?

III. Вивчення нового матеріалу.

- Сьогодні, завдяки синтезаторам і комп'ютерним технологіям музичний твір можна адаптувати до нових стильових і виконавських тенденцій. Досить часто композитори й аранжувальники використовують стилізацію.

Музичний словник

Стилізація - навмисне відтворення типових рис музичного стилю певної епохи, національного колориту тощо.

У візуальних видах мистецтва також використовують стилізації квітів, природних форм, людини, орнаментальних композицій у живописі та графіці, наслідування українських мотивів у декоративному розписі або вишивці тощо. Цікавим зразком стилізації у мистецтві є дизайн сучасного одягу.

1. Відомості про творчість композитора О. Бородіна на прикладі його опери «Князь Ігор».

- **Олександр Порфірович Бородін** – видатний російський композитор, хімік, педагог, активний громадський діяч, письменник, критик і диригент. Він створив понад сорок музичних творів (разом з вокальними та інструментальними мініатюрами), але кожен з них став відкриттям у мистецтві – симфонія чи квартет, опера чи «Маленька сюїта» для фортепіано. Його музика й донині радує слухачів у всьому світі.

- Одним із найкращих творів композитора є опера **«Князь Ігор»** - в чотирьох діях з прологом О. П. Бородіна. Джерелом для лібрето, написаного самим автором за участю В. Стасова, послужив пам'ятник давньоруської літератури «Слово о полку Ігоревім», що розповідає про невдалий похід князя Ігоря проти половців. Прем'єра опери відбулася 23 жовтня (4 листопада) 1890 р. у петербурзькому Маріїнському театрі.

- **«Князь Ігор»** — народно-епічна опера. Сам композитор указував на її близькість до опери «Руслан і Людмила» М. Глінки. Епічний склад «Ігоря» проявляється в богатирських музичних образах, у масштабності форм, у неквапливому, як у билинах, розгортанні дії.

- **«Улетай на крильях ветра»** — пісня у виконанні хору дівчат-полонянок – зразок ліризму, в якому переплелися туга за Батьківщиною, смуток і сподівання на звільнення.

2. Музичне сприймання.

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору;

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету ім. Д. Шостаковича;

• О.П. Бородін «Улітай на крилах вітру» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова;

3. Аналіз прослуханої музики.

- Яке враження на вас справили прослухані композиції?

- Які засоби музичної виразності характерні для цих творів?

- Як за допомогою інструментального перевтілення змінилася оригінальна композиція?

- Який з творів вам сподобався найбільше?

4. Розповідь про сучасний електронний музичний інструмент – синтезатор.

Синтезатор - сучасний електромузичний клавішний інструмент, де електронні можливості дозволяють конструювати звуки різної висоти, сили, тембрів і регістрів, імітувати людські голоси, інструменти сучасного оркестру, а також створювати принципово нові, досі невідомі музичні барви. Саме завдяки синтезатору створюють електронне аранжування музичних композицій.

Для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням, до мелодії підбираються акорди та відповідні тембри інструментів (інструментування), задається темп і динаміка звучання, обираються відповідні форма та стиль, додається гармонія. Особливе значення у цьому процесі набуває ритмічний малюнок ударних, басів, гітар, звукових ефектів тощо. Але для завершення роботи над обробкою твору потрібні спеціальні програми — музичні конструктори, як, наприклад, DoReMix, Music Generator, Dance Machine та інші.

5. Перегляд відео - фрагменту «Знайомтесь – синтезатор!».

6. Музичне сприймання.

• П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро» у виконанні симфонічного оркестру;

• П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро» в сучасному аранжуванні для голосу і синтезатора;

7. Аналіз прослуханої музики

- Як змінилося звучання твору після електронного аранжування?

- Який настрій викликала в вас ця музика?

- Що ви знаєте про автора цього балету?

- Який з творів вам сподобався найбільше? Чому?

8. Вокально-хоровий спів

- *Розспівування. Виконання поспівок на вибір учителя.*

- «Куди зника дитинство» - (муз. О.Зацепіна, сл. Л. Дербеньова) – розучування пісні. Знайомство з піснею та її змістом, розучування мелодії першого та другого куплетів та приспіву.

9. «Малюємо музику». Виконання творчого завдання.

Візьміть пензлик та фарби. Послухайте ще раз музику та спробуйте намалювати своє дитинство. Спробуйте передати у малюнку настрій, який викликала у вас пісня «Куди зникає дитинство».

10. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке стилізація? Чи використовується стилізація в інших видах мистецтва? Наведіть приклади.

- Що потрібно для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням?

- Що вам відомо про оперу «Князь Ігор» О. Бородіна?

- Як змінилося адажіо з балету П. Чайковського «Лебедине озеро» в електронному аранжуванні?

11. Домашнє завдання.

- Прослухайте музику в сучасному, електронному аранжуванні;

- Заспівайте вдома пісню, розучену на уроці;

- Намалюйте малюнок до пісні.

О.М. Мамієнко

Урок 8

Тема. Аранжування поліфонічних творів.

Мета:

- продовжити знайомити учнів з різновидами сучасного аранжування на прикладі органної творчості Й.С. Баха; пояснити визначення понять *поліфонія* та *гомофонія*; закріпити визначення поняття *аранжування* та його різновиди; узагальнити знання учнів з вивченої теми;
- розвивати навички глибокого, порівняльного аналізу музичних творів з виходом на узагальнені висновки з позиції сучасного слухача та шанувальника музики; вміння виразно і творчо втілювати емоційно-образний зміст музичного твору у процесі його виконання; інтерес до органної творчості Й.С. Баха.
- виховувати естетичний смак учнів; інтерес до електронної музики.

Тип уроку: комбінований, урок-узагальнення.

Обладнання: музичний інструмент, мультимедійна презентація, комп'ютер.

Основні поняття для засвоєння: поліфонія, гомофонія.

Твори, що вивчаються на уроці:

❖ Й.С.Бах Токата і фуга ре-мінор (у виконанні Гаррі Гродберга – орган);

❖ Й.С. Бах Токата і фуга ре-мінор (у виконанні Ванесси Мей – електроскрипка);

❖ Й.С.Баха Токата і fuga ре-мінор (у виконанні Оркестру Золотого Света – сучасні електронні інструменти);

❖ «Куди зникає дитинство» - (муз. О.Зацепіна, сл. Л. Дербеньова).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

- Що вам відомо про стилізацію?
- Що таке сучасне електронне аранжування?
- У чому полягає інструментальне перевтілення музичного твору?

III. Вивчення нового матеріалу.

- Сьогодні ми з вами маємо унікальну можливість насолодитися прекрасною музикою, яка звучить в спеціально відведених для цього закладах.

1. Відомості про різновидності органу.

Костел — релігійна споруда християн-католиків, церква, римо-католицький храм. У більшості таких храмів під час служби грає орган.

Орган — музичний інструмент групи клавішно-духових інструментів. Більшість органів розташована в костелах, концертних залах, музичних навчальних закладах (академіях, консерваторіях, училищах).

Основним типом органа є трубний орган, що видобуває звуки за допомогою повітря, спрямованого в труби різного діаметра та довжини, виготовлені з металу або деревини. У розпорядженні органіста є один або декілька мануалів (клавіатур для рук) та педаль (клавіатура для ніг).

Наприкінці ХХ сторіччя поширеними стали **електронні органи**, що мають принцип синтезу звуку або цифрового відтворення. Провідні світові фірми з виробництва трубних органів створюють лише ексклюзивні інструменти, розраховані на те приміщення, де орган буде встановлено. При виробництві електронних органів розміри приміщення не мають значення.

Трубні органи можна поділити на чотири різновиди: *концертні, навчальні, церковні, театральні та кінематографічні*. Електронні органи мають лише перші два різновиди, на які поділяються за якістю звуковідтворення.

2. Відомості про творчість Й.С. Баха на прикладі його твору Токата і fuga ре-мінор.

Орган був улюбленим інструментом одного з найвизначніших композиторів світу Й.С. Баха. Він написав багато творів для органа: прелюдії та fugи, духовні кантати, меси, «Різдвяну» й «Великодню» ораторії, численні хорали, мотети та ін.

Творчість Йоганна Себастьяна Баха є вершиною розвитку музичної культури ХVІІІ століття - епохи бароко. Найочевидніші ознаки цього стилю та музики Баха - звучання органа, поліфонічний склад музики з його найвищою формою - fugою. ДТК – добре темперований клавир - цикл творів Й. С. Баха, що складається із двох зошитів, в кожному з яких зібрано 24 прелюдії і fugи у 24 тональностях (12 мажорних і 12 мінорних).

Музичний словничок

Токата – віртуозна інструментальна п'еса для фортепіано чи органа, витримана у швидкому чи помірному, чітко ритмованому русі.

Fuga – поліфонічна музика, коли одна і та сама мелодія (тема) змінюючись і розвиваючись проходить у різних голосах.

Поліфонія – від грецького – багатоголосся, у якому окремі мелодії, або групи мелодій мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів

3. Музичне сприймання.

❖ Й.С.Бах Токата і fuga ре-мінор (у виконанні Гаррі Гродберга – орган);

❖ Й.С. Бах Токата і fuga ре-мінор (у виконанні Ванесси Мей – електроскрипка);

❖ Й.С.Баха Токата і фуга ре-мінор (у виконанні Оркестру Золотого Света – сучасні електронні інструменти)

4. Аналіз прослуханої музики.

- Пригадайте, що таке токато і фуга?
- Порівняйте композицію у різних виконаннях. Чим вони подібні та чим відрізняються?
- Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодії композицій.
- У чому особливість звучання органа?
- Чи вдалося, на вашу думку, сучасним електронним інструментам передати характер авторської композиції?

5. Відомості про види багатоголосся у музиці.

- Вам вже відомо, що музичні твори бувають одноголосними і багатоголосними. У свою чергу багатоголосся буває двох видів: поліфонія та гомофонія.

Музичний словник

Поліфонія (від грец. poly - багато і phone -звук) — вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів;

гомофонія (від грец. Μόρφωνος -букв. однозвучний, однорідний; англ. homophony, нім. homo-phonie) - у найпоширенішому значенні - багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в XVII-XIX століттях.

Поліфонію поділяють на наступні типи: підголоскова, імітаційна та контрастно-тематична.

Найвищого розквіту поліфонічна музика досягла у творчості Г. Генделя і Й.С. Баха в XVII-XVIII ст. (особливо в жанрі фуги).

Згодом з'являється новий вид багатоголосся — гомофонний склад, який витісняє поліфонію. Зацікавленість поліфонією відроджується лише в другій половині XIX ст. У XX ст. Поліфонія зустрічається у творчості Д. Шостаковича, І. Стравінського та інших композиторів. Музичні твори, засновані на поліфонії, писалися в певних жанрах: фуга, фугета, інвенція, канон, поліфонічні варіації, мотет, мадригал та інші.

6. Вокально-хоровий спів

- *Розспівування. Виконання поспівок на вибір учителя*

- *«Куди зникає дитинство» - (муз. О.Зацепіна, сл. Л. Дербеньова) – виконання пісні.*

7. Тестові завдання.

- А зараз кожен з вас відповідатиме на запитання. В кінці порахуємо, скільки балів набере кожен з вас. Зверніть увагу, що завдання поділено на три рівні, кожен з яких оцінюється різною кількістю балів.

	2 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства і освіти рідного краю — це:<ul style="list-style-type: none"> а) музична культура; б) образотворча культура; в) побутова культура. • Електронний музичний інструмент:<ul style="list-style-type: none"> а) клавесин; б) синтезатор; в) рояль. • Назва популярного твору Арчибальда Джойса:<ul style="list-style-type: none"> а) «Листя жовте»; б) «Осінній сон»; в) «Аве Марія». • Назва збірки аранжувань народних танців, до першого циклу якої входила «Українська думка»:<ul style="list-style-type: none"> а) «Ноктюрн»; б) «Слов'янські танці»; в) «Сорочинський ярмарок». • Французький композитор, аранжувальник і диригент:<ul style="list-style-type: none"> а) А. Дворжак; б) П. Моріа; в) М. Мусоргський. • Автор симфонії, у якій мелодія твору тісно пов'язана з українськими народними піснями:<ul style="list-style-type: none"> а) Л. Ревуцький; б) В. Івасюк; в) М. Леонтович.
--	--------	--

	3 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів, — це: <ul style="list-style-type: none"> а) гомофонія; б) поліфонія; в) какофонія. • Назва опери, написаної за сюжетом пам'ятки давньоруської літератури: <ul style="list-style-type: none"> а) «Наталка Полтавка»; б) «Князь Ігор»; в) «Черевички». • Пісня «Червона рута» є популярною понад: <ul style="list-style-type: none"> а) 100 років; б) 10 років; в) 40 років. • Вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори, — це: <ul style="list-style-type: none"> а) хорове аранжування; б) інструментальне аранжування; в) естрадне електронне аранжування.
	4 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Твір, який знаменує собою початок українського симфонізму і в якому автор постає в єдності з природою і своїм народом: <ul style="list-style-type: none"> а) П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро»; б) Л. Ревуцький «Симфонія №2»; в) А. Дворжак «Слов'янські танці». • Свого часу була визнана найвидатнішою співачкою світу, а серед її численних нагород було звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст.: <ul style="list-style-type: none"> а) С. Крушельницька; б) С. Ротару; в) М. Мат'є. • Віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини: <ul style="list-style-type: none"> а) аранжування; б) музичний образ; в) транскрипція.

Л.Г. Шеремет

Уроку 9

Тема. Традиційна обробка народної пісні.

Мета:

- формування ключових компетентностей:
- Загальнокультурна компетентність:
  - а) оволодіння досягненнями музичної культури;
  - б) між предметна естетична компетентність.
- Предметні компетентності:
  - ознайомити учнів з особливостями традиційної обробки народної пісні.
  - дати визначення учням що таке обробка;
  - ознайомити учнів з українськими композиторами, які займались обробкою української вокальної музики М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, С. Людкевич та інші українські композитори.
    - розвивати в учнів уміння слухати вокальну музику;
    - розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору та виконувати вокальні твори в обробці відомих українських композиторів;
    - виховувати інтерес до слухання української народної пісні ;
    - поглибити знання учнів з творчості М.Лисенка, та познайомити учнів з збірками обробок народних пісень та оперою «Наталка-Полтавка».

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: муз. інструмент, ПК, ілюстрації, відео-фрагменти, портрет М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, С. Людкевича.

Слухання: Українська народна пісня «Гаю, гаю, зелен розмаю».

М. Леонтович обробка пісні «Гаю, гаю, зелен розмаю» у хоровому виконанні.

Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю. М. Лисенко, пісня Петра "Сонце Низенько" та пісня Наталки з опери "Наталка Полтавка".

Українська народна пісня "Сонце Низенько" у виконанні хору «Берегиня».

Українська народна пісня "Сонце Низенько" в обробці Олешівського у виконанні церковного хору (кер. Фицик П.В). Валентин Меньков - акустик кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери "Наталка Полтавка".

Виконання: О. Зацепін, сл. Дербеньова «Куди іде дитинство».

Розучування: «Одна калина» муз. М. Квінти, сл. В. Куровського.

Творче завдання: слухати обробки народних пісень, виконувати улюблені вокальні твори.

ХІД УРОКУ

I. Вхід під музику. «Одна калина».

II. Організаційний момент. Привітання.

III. Бліц опитування. Актуалізація знань.

1. Назвіть види народної музики -....
2. Аранжування музики-це....
3. Назвіть різновиди аранжування....

IV. Гра «Відгадай мелодію».

1. Й.С. Бах. Токата і фуга ре мінор. Сучасна обробка токати.
2. П. Чайковський Адажіо з балету П. Чайковського «Лебедине озеро».
3. Й. Брамс «Вальс № 15» у виконанні фортепіано.
4. А. Дворжак «Слов'янські танці» № 2.
5. В. А. Моцарт. Симфонія 40, I частина, у виконанні естрадного-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Марія (Франція).
6. М. Глінка. Марш Чорномора із опери «Руслан і Людмила». Уривок.

V. Розспівування. Виконання вивчених пісень. (На вибір учнів або вчителя)

- О. Злотник «Музика рідного дому»;
- В. Івасюк. «Червона рута».

VI. Новий матеріал. Повідомлення нової теми.

1. Слухання: Українська народна пісня «Гаю, гаю, зелен розмаю».
2. М. Леонтович обробка пісні «Гаю, гаю, зелен розмаю» у хоровому виконанні.

Обговорення.

??? Чим схожі ці твори, і яка відмінність між ними?

??? Що у Вашому розумінні означає слово - обробка?

(Роздуми учнів).

Вчитель. Сьогодні я пропоную Вам знову відкрити для себе світ народної музики. Вона може бути в інструментальному та вокальному видах, але звучить частіше в обробці.

Ми часто чуємо відомі твори. Але часто вони звучать і виконуються по-різному. Обробками займалися композитори.

Обробка народних мелодій та створення до них музичного супроводу (гармонізація) набула великої популярності у XIX-XX ст. Обробку народних мелодій здійснювало багато композиторів: Й. Гайдн, Л. Ван Бетховен, Й. Брамс, М. Римський-Корсаков, П. Чайковський, А. Лядов та інші.

Пригадай ще декілька понять, з якими ми вже ознайомилися. Давай доберемо слова-синоніми до поняття обробка. Так, перекладення музичного твору для іншого складу виконавців називають **аранжуванням**, а у випадках, коли твір обробляється для виконання

оркестром, — **оркестровою**. Обробку твору у віртуозному стилі називають **транскрипцією**.

Отже тема сьогоднішнього уроку-**обробка народної пісні**.

Обробка народної вокальної музики — це видозмінення народної пісні за допомогою специфічних музичних прийомів.

Обробкою української вокальної музики займалися М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, С. Людкевич та інші українські композитори.

(Демонстрація портретів композиторів. М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, С. Людкевич)

Протягом усього свого життя М. Лисенко збирав народні пісні. Фольклорні зразки він згрупував за жанрами й опублікував сімома окремими випусками (по 40 пісень у кожному, для голосу у супроводі фортепіано). Загалом композиторські фольклорні збірники нараховують понад 600 мелодій, охоплюючи майже всі пісенні жанри: обрядові, побутові, історичні та думи.

Основу музичної спадщини М. Леонтовича складають хорові мініатюри — обробки українських народних пісень, найпопулярнішими серед яких є «Щедрик», «Козака несуть», «Дударик», «Женчикок-бреччикок», «Гаю, гаю, зелен розмаю» та багато інших.

На основі українських народних мелодій М. Леонтович створював цілком оригінальні хорові композиції. Послідовно втілюючи в своїх обробках ідею гармонізації та поліфонічності, М. Леонтович широко використовував найкращі досягнення світової хорової техніки.

Тематика хорових мініатюр композитора надзвичайно різноманітна. Це обрядові, церковні, історичні, чумацькі, жартівливі, танцювальні й ігрові пісні.

Словникова робота.

Обробка — це видозмінювання музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

VII. Слухання: Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка».

Обговорення прослуханих творів за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханих музичних творів.
2. Яких змін зазнали народні пісні після їхньої обробки українськими композиторами?
3. У чому особливість хорового та сольного звучання пісень?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності прослуханих творів.
5. Розкажи про тембри голосів та музичні образи, створені композиторами і виконавцями творів.

Перегляд фрагменту з кінофільму «Наталка-Полтавка». Пісня Петра «Сонце низенько».

«Наталка Полтавка» — п'єса, написана І. Котляревським у 1819 році під впливом української вертепної та шкільної драми й інтермедій XVIII століття. Джерелом для написання твору послужили лірично-побутові, обрядові пісні, балади («Ой оддала мене мати за нелюба заміж», «Брала дівка льон», «Розлилися води на чотири броди», «Чорна хмаронька наступає», «Лимерівна»). Тема твору — розлука дівчини з коханим-бідняком та одруження з немилим багатцем.

«Наталка Полтавка» — опера М. Лисенка за однойменною п'єсою І. Котляревського, яка посіла чільне місце серед найпопулярніших українських опер.

Музика опери розкриває найкращі риси українського національного характеру — шляхетність, моральну чистоту, духовну силу. Думки й почуття героїв розкриваються через пісню. Вона служить і тлом, на якому розгортається дія.

«Наталка Полтавка» — український художній фільм режисера Івана Кавалерідзе, відзнятий 1936 року на кіностудії «Українфільм», екранізація опери М. Лисенка. Це перша

кіно опера в українському мистецтві.

VIII. Слухання.

- Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні хору «Берегиня».
- Українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фицик П.В.).
- В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка».

Творче завдання.

Порівняй оригінальний твір — українську народну пісню — із сучасними обробками. Що змінилося в мелодії та супроводі пісні? Проведи власне музичне дослідження.

IX. Ознайомлення з новою піснею. «Одна калина» муз. М.Квінти, сл. В. Куровського.

Робота над текстом, мелодійною лінією. Розбір по партіях. 1 куплет та приспів.

Сумно, сумно, аж за край,

Не дивись на мене,

Грай, музико, грай.

Зимно, зимно на душі,

Забирай, що хочеш,

Тільки залиши...

Приспів:

Одну калину за вікном,

Одну родину за столом,

Одну стежину, щоб додому йшла сама.

Одну любов на все життя,

Одну журбу — до забуття.

І Україну, бо в нас іншої нема!

X. Підсумок уроку. Рефлексія.

1. Розкажи про свої враження від уроку.
2. У чому полягає обробка народної пісні? Розкажи про особливості цього процесу.
3. Які народні пісні зазнали професійної обробки в опері «Наталка Полтавка»?
4. Які сучасні обробки народних пісень ти знаєш?

XI. Оцінювання учнів за роботу на уроці.

XII. Творче завдання.

Створити свій пісенник з народними та сучасними популярними композиціями про Україну!

Підготувати презентацію, яку озвучить естрадними та народними піснями про Україну.

Л.Г. Шеремет

Урок 10

Тема. Традиційна обробка народної інструментальної музики.

Мета:

➤ формування ключових компетентностей:

➤ **Загальнокультурна компетентність:**

а) оволодіння досягненнями музичної культури;

б) між предметна естетична компетентність.

➤ **Предметні компетентності:**

• ознайомити учнів з особливостями традиційної обробка народної інструментальної музики.

• закріпити з учнями поняття - обробка;

- розкрити особливості обробок народних пісень в інструментальних творах;
- ознайомити учнів з музичною культурою та традиціям вірменського народу;
- познайомити з вірменськими народними інструментами-дхол, зурна та дудук;
- розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору;
- виховувати інтерес до слухання народної інструментальної музики інших народів;
- поглибити знання учнів з творчості А.Хачатуряна та ознайомити учнів з його найвідомішими творами;

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: муз. інструмент, ПК, ілюстрації, відео-фрагменти, портрет А.Хачатуряна, М.Глінки.

Слухання: А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне», народний танець лезгинка у виконанні оркестру. М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» Лезгинка в сучасній естрадній обробці.

Виконання: В. Івасюк. «Червона рута».

Розучування: доопрацювання пісні «Одна калина» муз. М. Квінти, сл. В. Куровського.

Творче завдання: слухати обробки народної інструментальної музики різних народів та розповідати про враження.

ХІД УРОКУ

I. Вхід під музику. «Одна калина».

II. Організаційний момент. Привітання.

III. Бліц опитування. Актуалізація знань.

1. Обробка — це...

2. Обробкою української вокальної музики займалися....

3. Назвіть найвідоміші твори М.Леонтовича...

4. Назвіть найвідоміші твори М.Лисенка....

IV. Розспівування. Виконання вивчених пісень.

• В.Івасюк «Червона рута».

V. Робота над піснею «Одна калина»-2-куплет, робота в партіях, робота над ансамблем в партіях.

2. Сумно, сумно, аж за край.

Так чого ж ти плачеш?

Грай, музико, грай!

Крапля горя не залле,

Заспівай, козаче, бо у нас ще є...

Приспів.

Сумно, так і не засну,

Краще буду думать про свою весну,

Та й піду за небокрай,

Вперше, як востаннє —

Грай, музико, грай.

Приспів:

Про ту калину за вікном,

Одну родину за столом,

Одну стежину, щоб додому йшла сама.

Одну любов на все життя,

Одну журбу — до забуття.

І Україну, бо в нас іншої нема!

VI. Новий матеріал. Повідомлення нової теми.

Слухання:

1. А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» - фрагмент.

2. Український народний танець «Гопак» - фрагмент.

Обговорення.

??? Чим схожі ці твори, і яка відмінність між ними?

(Роздуми учнів).

Вчитель. Сьогодні я запрошую Вас у подорож до Вірменії. Тут ми послухаємо чудову народну інструментальну музику. Ми мандруємо у південну частину Закавказзя, де і розташована Вірменія.

Серед пам'яток культури Вірменії — старовинні фрески, керамічні вироби з розписом і гравюрою, чудові християнські базиліки. А скільки діячів культури прославляли цей край!

Слухання. Повторне прослуховування А. Хачатуряна. Лезгинка з балету «Гаяне».

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музики лезгинки.
2. Розкажи про характер музики.
3. У чому особливість звучання оркестру?
4. Які інструменти входять до його складу? Охарактеризуй їхній тембр.
5. Які засоби музичної виразності дозволили створити музичний образ танцю?

Словникова робота.

Обробка — це видозмінювання музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

Лезгинка — народний танець, поширений серед народів Кавказу.

Музичний розмір — 6/8, інколи 2/4, темп швидкий. Виконується як сольний чоловічий танець, а також у парі з жінкою. Танцюристи, наче змагаючись, демонструють віртуозність, вправність, спритність і невтомність. Лезгинка стала візитною карткою будь-якого кавказця, виразом душі горянина, його темпераменту і характеру.

VIII. Сторінками цікавих людей.

Арам Ілліч Хачатурян - відомий вірменський композитор, диригент, педагог. Серед його творів — балети «Щастя», «Гаяне», «Спартак», симфонії, поеми, увертюри, твори для духових інструментів і вокальні композиції.

Балет «Гаяне», написаний на лібрето Б. Плетньова, — один із кращих творів А. Хачатуряна. На основі музики балету композитор зробив три інструментальні сюїти.

VIII. Слухання:

- Народний танець лезгинка у виконанні оркестру.
- М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру.
- Лезгинка в сучасній естрадній обробці.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханих музичних творів.
2. Який характер танцю лезгинка?
3. Порівняй обробку А. Хачатуряна з оригіналом танцю та музикою М. Глінки.
4. Розкажи про ритмічні характеристики та засоби музичної виразності народного танцю.
5. У чому унікальність сучасної обробки танцю та які характерні риси його ритму?

Вчитель.

«Руслан і Людмила» — опера М. Глінки в п'яти діях, лібрето за однойменною поемою О. Пушкіна. У четвертій дії опери композитор представляє східні танці в замку Чорномора, серед яких є і обробка народного танцю лезгинка.

Словникова робота.

Традиційна обробка народної інструментальної музики — це видозмінювання народного музичного твору (народного танцю, народної мелодії) шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції.

Учитель. До найвідоміших музичних інструментів Вірменії відносяться **дхол** (ударний музичний інструмент), **зурна** (язичковий дерев'яний духовий інструмент) та **дудук**

(духовий інструмент, який виробляється виключно з деревини абрикоса і має неповторний тембр).

Послухай вірменську народну мелодію в сучасній обробці.

Охарактеризуй багатство мелодії, яку створює поєднання електроскрипки та дудука.

Слухання.

- Вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук).
- В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попурі на мелодії класичних творів.

Роздуми учнів про прослухані твори.

IX. Підсумок уроку. Рефлексія.

1. Що являє собою традиційна обробка народної інструментальної музики?
2. Що таке лезгинка?
3. Які композитори створили обробку мелодії лезгинки?
4. Що тобі відомо про А. Хачатуряна?
5. Які народні вірменські інструменти тобі запам'яталися?

XI. Оцінювання учнів за роботу на уроці.

XII. Творче домашнє завдання. Більше дізнатися про традиційні народні танці та їхні сучасні обробки. Слухати народні мелодії в обробці. Спробувати зробити власну обробку народної мелодії.

Л.Г. Шеремет

Урок 11

Тема. Фольклор та сучасна стилізація.

Мета:

- формування ключових компетентностей:
- Загальнокультурна компетентність:
  - а) оволодіння досягненнями музичної культури;
  - б) міжпредметна естетична компетентність.
- **Предметні компетентності:**
  - ознайомити учнів з напрямки фольклору, дати визначення, що таке фольклор, народна творчість;
  - поглибити знання учнів про поняття сучасна обробка народної фольклорної пісні;
  - познайомити учнів з фольклорними стилями сучасної фольклорної музики;
  - познайомити учнів з сучасною фольклорною вокальною та інструментальною музикою;
  - поглибити знання учнів про народні обряди на сцені і в житті;
  - ознайомити учнів з українськими композитором Є.Станковичем, та його відомою фольк-оперою «Коли цвіте папороть»;
  - розвивати в учнів уміння слухати фольклорні твори, та висловлювати своє враження;
  - виховувати інтерес до слухання сучасної стилізованої фольклорної музики.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: муз. інструмент, ПК, ілюстрації, відео-фрагменти, портрет Є.Станковича.

Слухання: Є.Станкович фольк-опера «Коли цвіте папороть»; пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні театру пісні «Джерела»; українська народна пісня «Чом ти не прийшов».

Виконання: «Одна калина» муз. М.Квінти, сл. В. Куровського.

Розучування: українська народна пісня «Чом ти не прийшов».

Творче завдання: Слухати обробки народних пісень, виконувати улюблені вокальні твори.

ХІД УРОКУ

I. Вхід під музику. «Ой на Івана, та й на Купала».

II. Організаційний момент. Вправа «Посмішка». Привітання.

III. Бліц опитування. Актуалізація знань. Поділ на групи.

1-«Народна музика», 2-«Професійна(авторська, композиторська)».

(Учням пропонується карточки з народними та професійними творами. Кожен вибирає карточку і дає відповідь на питання, пояснюючи до якої групи вона належить. Кількість карточок в залежності від учнів класу).

IV. Введення в тему.

Вчитель. В кожного народу є свої звичаї, традиції, пісні...все це культурні надбання багатьох поколінь, які передавались від покоління до покоління.

??? Завдяки чому і як дійшли до нас різні пісні, обряди, казки....

(Відповіді учнів.)

Повідомлення теми уроку. Фольклор та сучасна стилізація

Вчитель. Так дійсно, всі традиції, звичаї, пісні...передавались в усній формі від покоління до покоління...Раніше не було можливості, як в теперішній час, не було електронних і записуючих пристроїв. Відомі діячі культури минулих століть, формували групи, які ходили в фольклорні експедиції, збирали старовинні пісні, легенди, звичаї...і записували їх, перекладали на ноти, пізніше видавали збірки з музичними творами, традиціями, обрядами. Цим займались Максимович, Лисенко та багато інших видатних діячів української культури. Завдяки їм ми маємо змогу долучатися до кращих зразків традицій, звичаїв, обрядів, музичних творів, які зберегла людська пам'ять для прийдешніх поколінь.

???Що ж таке народна творчість, як Ви розумієте це визначення?

(Відповіді-роздуми учнів)

Народна творчість — це історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних художніх традицій.

Цікаво знати, що **фольклор** — народна творчість — це творча художня діяльність народу, що виявляється в усній поезії, музиці та інших видах мистецтва. Фольклор-література, музика, театр, хореографія. Майже в усіх країнах світу щороку проходять фестивалі та конкурси стилізованого фольклору і талановитих фольклористів. Наприклад, у місті Кагул на півдні Молдови проходять відомі фольклорні фестивалі («Нуферул Альб» і «Бобочелул») та музичний фестиваль «Обличчя друзів». З 1993 року це місто є членом Міжнародної федерації фольклорних фестивалів. У наш час в Україні поширеним явищем стала поява багатьох музичних груп, які працюють у напрямку національної стилізації: танцювальні гурти, естрадні фольклорні групи, солісти та цілі фольклорні колективи.

Народна музика, або музичний фольклор-вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна та музично-танцювальна творчість народу, що ґрунтується на історичних традиціях.

Народна музика створюється і передається в усній формі. Для неї характерні різноманітність жанрів та форм, багатство ладотональних систем і ритміки тощо. Виконавці фольклору — акини, ашуги, гусярі, кобзарі, кюйші, леутари, менестрелі, скоморохи, шпільмани та інші, які змінюють і удосконалюють форму музичного твору.

Завдяки композиторам відбувається стилізація фольклору.

???Як ви розумієте вислів - стилізований фольклор?

(Відповіді учнів).

Словникова робота.

Стилізований фольклор — відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесенням певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних творів).

???Хто може навести приклад таких творів? Відповіді учнів.

Вчитель. Сьогодні ми з Вами познайомимось з одним з таких творів, написаний і

цьому стилі. Уривок з фольк-опери «Коли цвіте папороть», яку написав відомий український композитор - Євген Федорович Станкович.

Сучасний український композитор, автор вокальних, симфонічних, камерних і оркестрових творів, фольк-опери «Коли цвіте папороть», балетів «Ольга», «Майська ніч», «Ніч перед Різдом», «Вікінги» та музики до художніх і документальних кінофільмів, серіалів, мультфільмів, театральних вистав.

Слухання. Є. Станкович. Фрагмент «Заключне купало» з фолькпери «Коли цвіте папороть».

Аналіз твору.

1. Розкажи про свої враження від прослуханої музики.
2. У чому особливість звучання фольклорних пісень в опері?
3. Охарактеризуй засоби виразності прослуханих пісень.
4. Чому прослуханий твір має незвичну назву — фольк-опера? Які її характерні ознаки?
5. Який народний обряд зображено в опері? Які народні пісні календарно-обрядового циклу використано у творі?

Розкажи про їхні ознаки.

Інформація про твір.

«Коли цвіте папороть» — фольк-опера Є. Станковича в трьох актах. Вона написана у середині 1970-х років, а вперше прозвучала в концертному виконанні 2011 року. Літературною основою опери стали твори М. Гоголя, національний фольклор, героїчний епос і народні обряди України. В опері відтворено традиції святкування народного свята Івана Купала.

???Пригадайте, що ви знаєш про це свято. (Відповіді учнів).

Слухання. Пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні театру пісні «Джерела».

Аналіз твору.

1. Поділися своїми враженнями від прослуханої музики.
2. Порівняй виконання купальської пісні з мелодіями фольк-опери.
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію прослуханої композиції.

Розспівування. Виконання вивченої пісні «Одна калина».

Ознайомлення з новою піснею - «Чом ти не прийшов».

Слухання. Українська народна пісня у виконанні Олексія Горбунова та у виконанні тріо Мареничів(стилізована).

Слухання в різних стилях виконання, з обговоренням.

Розучування. Знайомство з текстом, мелодією.

Чом ти не прийшов.

Українська народна пісня.

— Чом ти не прийшов, як місяць зійшов?

Я тебе чекала.

Чи коня не мав, чи стежки не знав,

Мати не пускала?

— І коня я мав, і стежку я знав,

І мати пускала.

Молодша сестра (бодай не зроста!)

Сідельце сховала.

А старша сестра сідельце знайшла,

Коня осідлала.

— Поїдь, братику, до дівчиноньки,

Що тебе чекала.

Тече річенька невеличенька,

Скочу-перескочу.

Віддай ти мене, моя матінко,
За кого я схочу.
??? Розглянь репродукції картин. Яка з них, на твою думку, найкраще підходить до пісні?

М. Пимоненко. «Українська ніч»

Н. Курій-Максимів.
«Чому ти не прийшов»

К. Трутовський.
«Покинута»

Розгляньте репродукції і охарактеризуйте їх.
(Роздуми-відповіді учнів).

???Чи сподобались Вам слов'янські стилізовані пісні?

Підсумок уроку. Рефлексія.

1. Що таке музичний фольклор?
2. Розкажи про фольклорну стилізацію. У чому її особливість?
3. Що стало основою опери Є. Станковича?
4. Як змінилися купальські пісні у його фольк-опері?
5. Які твори Є. Станковича ти знаєш?
6. Розкажи про пісню, яку ми вивчали сьогодні. Заспіваєш її своїм рідним?
7. Поділися своїми враженнями від уроку.

Оцінювання учнів.

Творче домашнє завдання. Створити музичний колаж з фольклорних стилізованих творів. Виконувати народні пісні та пісні в сучасних обробках .

М.О. Бабич

Урок 12

Тема. Українська автентична музика.

Мета:

- ознайомити учнів з прикладами автентичної музики, узагальнити знання з теми музичне мистецтво у нашому житті, повторити матеріал з пройдений тем та розширити коло музичних інтересів учнів;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, впізнавати знайому музику на слух та називати авторів і виконавців;
- виховувати інтерес до слухання музики та виконання пісень.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: музичний інструмент, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні, мультимедійна презентація.

ХІД УРОКУ

1. Вхід під пісню. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

2. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями.

Привіт, мій друже! Сьогодні ми послухаємо оригінальну автентичну музику і дізнаємося про творчість колективів, які в наш час її виконують.

Автентичне виконавство, автентизм (від пізньолат. *authenticus* — справжній, достовірний)— рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точне відтворення звучання музики минулого і відповідність сучасного виконання оригінальним, «історичним» уявленням.

Автентичне виконання передбачає обізнаність музиканта в усіх аспектах музичної практики та теорії того періоду і тієї країни, де і коли була написана музика. У західних країнах це явище має назву історично інформоване виконавство.

Дуже важко відтворити оригінальне звучання тих інструментів, які вийшли з ужитку, наприклад, віоли да гамба, барокової скрипки, поздовжньої флейти, клавесина, клавікорда, фісгармонії тощо.

Щоб відтворити манеру народного виконання, музиканти-автентисти здійснюють експедиції по селах, записують давні народні пісні, шукаючи носіїв народних традицій переважно серед людей похилого віку.

Непідробний інтерес до автентичного звучання української музики проявляв М. Лисенко, який організовував концерти кобзаря Остапа Вересая.

Наприкінці 1970-х років навколо українських ентузіастів та любителів старовинної музики А. Шпакова (лютня) та С. Крутикова (клавесин, блок флейти) згуртувався колектив однострунників, який прагнув наблизитися до автентичності у виконавстві. У 1980-90-х роках активну творчу діяльність вів ансамбль

«*Silva Regum*» («Лісове життя») під орудою Т. Трегуб. З 1990-х років автентичне виконання старовинної музики пропагує Н. Свириденко.

У наш час численні фестивалі та конкурси автентичного виконавства продовжують традиції відтворення оригінальної народної музики.

Слухання та аналіз творів

Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі», українська народна пісня «Летіла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо», українські народні пісні «Зійшов місяць, зійшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих українських народних пісень.
2. У якій манері виконуються пісні? Обґрунтуй свою думку.
3. У чому особливість тембру виконавців?
4. Які характерні риси автентичного виконання відчувалися у прослуханій музиці?
5. Виконання якого твору тобі сподобалося найбільше?

Автентичне музикування — стиль у музичному виконавстві, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого.

Виконавці автентичної музики

У ХХ столітті до українського фольклору зверталися численні професійні та аматорські гурти України. Протягом століття було створено чимало колективів, що спеціалізувалися на виконанні обробок українських народних пісень і танців, а також творів українських композиторів у подібній стилістиці.

Так, 1922 року був організований перший Оркестр українських народних інструментів, 1939 — Гуцульський ансамбль пісні і танцю, 1943 — народний хор ім. Г.

Віршовки, 1951 — Ансамбль танцю України. У 2000-х роках в Україні зароджуються фестивалі етнічної музики «Країна мрій», «Шешори», «Берегиня» та інші, де народна музика звучить як в автентичному виконанні, так і в різноманітних обробках. Серед сучасних гуртів автентичного співу — «Божичі», «Володар», «Буття» тощо.

Етнічні мотиви у своїй творчості використовують гурти «Тар-так», «Воплі Відоплясова» («ВВ»), «Мандри», «Гайдамаки», «Очеретяний кіт»; оригінальне нашарування етнічних елементів пропонує гурт «Даха Браха».

До фольклорної музики можна віднести і сучасний напрям рок-музики — фолк-рок. Цей музичний напрямок сформувався наприкінці 50-х — на початку 60-х років ХХ століття. Найбільша популярність фолк-року припала на середину 60-х років, коли на сцені з'явилися Річі Хейвенс, Джоні Мітчелл, Мелані, а також найрізноманітніші групи, що використовували у своїх композиціях елементи народної музики.

В Україні проводиться ряд фестивалів рок-музики, на яких звучить фолк-рок. Це «Тарас Бульба», «Рок-екзистенція», «Рок Січ», «Чайка», «Мазепа-фест», «Славське Рок», молодіжні фестивалі «Нівроку», «Фортеця», «Гніздо» та інші.

Фолк-рок (англ. folk rock — народний рок) — напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком, що виник після

Другої світової війни у США та мав значний вплив на подальший розвиток музики року.

Слухання:

Послухай пісні фолк-року у виконанні сучасних українських гуртів та порівняй їхнє звучання з народними піснями в автентичному виконанні, які щойно звучали.

Гурт «Воплі Відоплясова». «Весна прийде». Гурт «Гайдамаки». «Лелеки».

Розспівка

Вивчення пісні:

Світ прокинувся, мов дитятко,
Сонце сяє в небесах,
І веселе мчить лошатко
У завітчаних полях.
Грива стелиться, мов хвиля,
Зірка сяє на чолі.
Світе, хочеш бути щасливим?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів: Здрастуй, світ! Здрастуй, друг!

Пісні щедрий виднокруг!
Здрастуй, день! Здрастуй, мить!
Неба осяйна блакить!
Здрастуй, дім! Здрастуй, даль!
Здрастуй, радість і печаль!
Давнина і майбуття!
Здрастуй, молоде життя!

Якщо світ такий крилатий
І насправді, і вві сні,
Хай навчить нас всіх лошатко
Сонцю вірити й траві,
І ловити пісню й казку
У коштовні неводи.
Світе, хочеш бути гарним?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів.

Підсумок уроку.

- Що таке автентична музика?
- Які сучасні гурти виконують фольклорну музику?
- Про що розповіла тобі пісня Л. Квінт?
- Що спільного між давньою фольклорною музикою та її сучасним автентичним звучанням?

Домашнє завдання:

Пригадай одну з народних українських пісень та спробуй заспівати її в стилі фолк-рок або використай автентичний вокал.

М.О. Бабич

Урок 13

Тема. Музичне мистецтво у нашому житті.

Мета:

- ознайомити учнів з прикладами етнічної музики, поглибити знання з теми музичне мистецтво у нашому житті, розширити коло музичних інтересів учнів;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, впізнавати знайому музику на слух та називати авторів і виконавців;
- виховувати інтерес до слухання музики та виконання пісень.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: музичний інструмент, мультимедійна дошка, мультимедійна презентація.

ХІД УРОКУ

1. Вхід під пісню. Організаційний момент.

2. Мотивація до навчання.

3.Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями.

Привіт, мій друже! Сьогодні ми вирушимо у віртуальну музичну мандрівку країнами світу. Кожна держава має свої музичні особливості, національні інструменти та неповторну етнічну музику. Поглянь, наші друзі вже готові до подорожі!

1 зупинка — історія етнічної музики.

Термін етнічна музика — музика народів світу (**world music**) — з'явився у 1980-х роках в англійських країнах для класифікації певних музичних явищ.

Етнічній музиці властиві використання ладо-гармонічних і мелодичних особливостей народної музики та запозичення народних інструментів або манери виконавства. У той же час етнічна музика не є поняттям, тотожним народній музиці, — вирізняючим для етнічної музики є належність до масової культури.

В Україні для позначення цього типу музики широко послуговуються терміном фолк-рокабо його відповідником етно-рок.

Етнічна музика — термін, що є аналогом англійського «world music» і відноситься до тієї частини популярної музики, що бере свій початок у музичному фольклорі різних країн.

2 зупинка — народні мотиви світу.

Музичний калейдоскоп: уривки з творів арабської, індійської, грецької, іспанської, африканської, японської, австралійської, чукотської етнічної музики.

Діджеріду — музичний духовий інструмент аборигенів Австралії. Його роблять зі шматка стовбура евкалипта завдовжки 1-3 метри, серцевина якого виїдена термітами.

Сякухаті— японський музичний духовий інструмент у вигляді бамбукової флейти.

Віна— стародавній індійський щипковий (плек-торний) музичний інструмент, який має форму лютні.

Віуела — іспанський щипковий інструмент, схожий на гітару з опуклим дном.

Варган — старовинний язичковий інструмент, схожий на дримбу.

Кпанлого — барабан, поширений у Гані (Західна Африка). Його корпус зроблено з твердого дерева, а мембрана — зі шкіри антилопи.

Бузукі — грецький музичний інструмент групи струнно-щипкових.

Входить до класичного грецького оркестру або сольо супроводжує танці та популярні пісні.

3 зупинка — етнічна музика у творах композиторів

Слухання В. Зубицький. сюїта «Українські танці», 1 частина.

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музичного твору.
2. У чому особливість звучання народних танців?
3. Які інструменти створили неповторний музичний образ?
4. Розкажи про засоби музичної виразності твору.

Володимир Данилович Зубицький - Сучасний український композитор та виконавець (баяніст). Серед його творів — опери «Палата №6» за А. Чеховим і «Чумацький шлях» тощо; балет «Задунайські розваги», кантати-симфонії «Чумацькі пісні», «Океан долі», твори для оркестру українських народних інструментів та інші.

Інтерес західної культури до екзотичної для неї народної музики існував давно і проявлявся у численних творах, починаючи з другої половини XIX століття. Так, наприклад, А. Дворжак написав «Слов'янські танці» під впливом музики центральної Європи, інтерес до японської музики проявився в опері Дж. Пучіні «Чіо-Чіо-Сан».

На сцені XX століття етнічна музика переросла в напрямок неофольклоризму, в якому працювали І. Стравінський, Р. Щедрін, Е. Вілла-Лобос, К. Чавес, М. Скорик, Є. Станкович та інші.

У поп-культурі інтерес до етнічної музики почав проявлятися у 1960-х роках. Наприклад, у творчості гурт «The Beatles» з'являються індійські мотиви. Тоді ж завойовує популярність стиль реггі, що опирається на традиційну музику Ямайки.

Із 1980-х років на Заході зростає інтерес до фольклору.

З одного боку музиканти шукали нових звучань і відкривали для себе народні мотиви, з іншого — етнічна музика стала перспективною з погляду маркетингу й музичної індустрії.

Серед етнічної музики доволі розповсюдженою є кельтська музика — термін, що використовується для позначення сукупності музичних традицій народів, які є потомками кельтів і проживають на території Ірландії, Шотландії та Британії. Ця музика об'єдналася з жанрами популярної музики й утворила цілий напрямок — кельтик-ф'южн.

4 зупинка — українська етнічна музика.

Інтерес до українського музичного фольклору проявляли багато українських композиторів. У їхньому творчому доробку є обробки українських пісень для хору, голосу або вокально-інструментальних ансамблів. Так, у 1940-х роках був розроблений новий тип виконавського колективу — народний хор, що не мав аналогів у західній культурі. Пізніше адаптація фольклору до масової культури спостерігалася у творчості численних самодіяльних і професійних колективів, ансамблів пісні і танцю тощо.

У наш час етнічне звучання мають композиції Тоні Матвієнко, Злати Огневич, Лами, гуртів «Kozak System», «ВВ», «Воанергес» тощо.

Слухання:

Фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубен), «Буковинська полька» (сопілка), віночок закарпатських мелодій (гра на дрибмі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих музичних творів.
2. У чому особливість звучання етнічної музики України?

3. Які незвичайні музичні інструменти було чути у творах?

4. Охарактеризуй засоби музичної виразності творів.

Ознайомся з етнічними інструментами України.

Цимбали — старовинний струнний ударний інструмент із дерев'яним корпусом у формі трапеції та комплектом спеціально розташованих струн. Верхня дека виробляється із ялини або смереки, нижня — із явора. Звук видобувають, вдаряючи по струнах дерев'яними паличками-молоточками або гнучким вербовим прутиком. В Україні цей музичний інструмент відомий із XVII століття. Сучасне виробництво цимбалів побутує на Гуцульщині.

Дримба — народний щипковий інструмент, схожий за формою на маленьку підкову з тоненьким сталевим язичком усередині. Найчастіше використовується в гуцульському музичному побуті.

Заспівай пісню Л. Квінт «здрастуй, світ!» під фонограму. Уяви себе в музичній студії та запиши власний спів і спів своїх друзів на диктофон.

Підсумок уроку:

- Яка музика називається етнічною? Що ти про неї знаєш?
- Розкажи про давні етнічні інструменти. Звуки яких інструментів ти зможеш упізнати на слух?
- У творчості яких композиторів та сучасних виконавців зустрічаються етнічні мотиви?

Домашнє завдання.

Послухай етнічні твори. Розкажи про них друзям та рідним.

Приєднайся до проекту та створи свою презентацію «Українська етнічна музика».

М.О. Бабич

Урок 14

Тема. Танцювальна етнічна музика.

Мета:

- ознайомити учнів з прикладами сучасної етнічної музики, поглибити знання з теми музичне мистецтво у нашому житті, повторити матеріал з пройденої теми та розширити коло музичних інтересів учнів;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, впізнавати знайому музику на слух та називати авторів і виконавців;
- виховувати інтерес до слухання музики та виконання пісень.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: музичний інструмент, мультимедійна дошка, мультимедійна презентація.

ХІД УРОКУ

1. Вхід під пісню. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

2. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями.

Танець — один із найдавніших видів мистецтва. Танці народів світу розкривають колорит і особливості будь-якої національності. Найдревнішими є ритуальні танці, які виконувалися під час церемоній та ритуалів.

Танець, танок — вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. У танці відображається емоційно-образний зміст музичних творів.

Танці народів світу — вираження характерних національних особливостей

культури і традицій народу в пластиці і рухах у супроводі музики.

Існує багато різновидів танцю.

Народний танець — це яскраве вираження менталітету і творчості кожного народу.

Класичний танець є основою мистецтва балету і вимагає спеціальної підготовки.

Естрадний танець має власну специфіку та існує як підтримка виступу естрадного співака.

Народні танці займають значне місце в культурі кожної країни поряд із народною піснею та народними звичаями.

Серед відомих українських народних танців — гопак, метелиця, козачок, коломийка, арканта інші.

До танців інших народів відносяться жок, жемжурка, краков'як, тропак, лезгинка, болеро, фламенко, полька тощо.

Історичними танцями називають здебільшого європейські танці, що були популярні в певну епоху на балах знаті.

Багато з них виникло з народних танців, набравши вишуканого стилю. Популярні історичні танці змінювалися з епохами.

До них належать павана, гальярда, контрданс, менует, мазурка, полонез, кадрили та інші.

Музична вікторина «танці народів світу»

Уривки з творів: жок, краков'як, болеро, фламенко, індійський танець.

Пропоную тобі познайомитися з іспанським танцем, який отримав друге життя в опері та балеті.

Хабанера (від назви міста La Habana — Гавана) — іспанський танець кубинського походження, який за своїм ритмом наближений до танго.

Слухання: Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен».

Ж. Бізе, Р. Щедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від танцювальної музики.
2. Порівняй звучання танцю хабанери в опері та балеті.
3. Назви характерні ознаки танцю та засоби музичної виразності творів.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ іспанського танцю?

Жорж Бізе - Французький композитор, диригент, піаніст епохи романтизму, автор опер, оперет, симфонічної та хорової музики. «Кармен» — опера в чотирьох діях, написана композитором за новелою П. Меріме.

Родіон Костянтинівич Щедрін - Російський композитор, автор симфонічних творів, опер і балетів («Кармен-сюїта», «Анна Кареніна», «Дама з собачкою» тощо).

«Кармен-сюїта» — його одноактний балет, заснований на опері Ж. Бізе «Кармен», музичний матеріал якої істотно перекомпонований, стиснутий і переоркестрований Р. Щедріним.

Бальний танець — сучасна назва танців, призначених для масового виконання на вечорах відпочинку, танцювальних майданчиках, вечірках тощо.

До стандартної програми бальних танців входять повільний вальс, квік-степ (швидкий фокстрот), танго, фокстрот, віденський вальс, а до латиноамериканської — ча-ча-ча, джайв, румба, самба та пасадобль.

Латиноамериканські танці ще з початку ХХ ст. почали проникати в Європу й Північну Америку. Чимало з них у видозміненій формі увійшли до латиноамериканської програми бальних танців. Інші ж були й залишаються популярними на танцювальних майданчиках.

Розглянь ілюстрації. Які танці ти впізнаєш? Охарактеризуй їх.

Музична вікторина «Бальні танці».

Уривки з творів: танго, вальс, самба, ча-ча-ча, румба.

Аргентина подарувала любителям танців танго, Бразилія ж відома своєю самбою.

Багато танців зародилося на Кубі. Так, румба і ча-ча-ча згодом були кодифіковані й

стали частиною латиноамериканської програми бальних танців. Свого часу були популярними й інші танці кубинського походження: мамбо, сальса тощо.

Розучування пісні

Замерзли ріки і земля біліє
І тихо кожен дім дріма.
Це у місті вогко й вітер віє,
Це у місті вогко й вітер віє,
А за містом скрізь зима, зима, зима.

Приспів:

Від турбот і людей, від турбот і людей
Нас швидко у санках везуть
Троє білих коней, троє білих коней —
Синами зими їх зовуть.

Поля вдягли святкові білі шати
І до весни ліси всі сплять,
Лиш ялинки у трикутних платтях,
Лиш ялинки у трикутних платтях
Знов назустріч нам біжать, біжать, біжать.

Приспів.

Замерзли ріки і земля біліє,
Та я морозу не боюсь.
Це у місті моє серце мліє,
Це у місті моє серце мліє,
А за містом я сміюсь, сміюсь, сміюсь.

Приспів.

Підсумок уроку.

- Які танці народів світу тобі відомі?

- В яких творах зазнав аранжування іспанський народний танець хабанера? Назви імена авторів і жанри цих творів.

- Пісня з якого фільму нагадала про чудові зимові свята?

Домашнє завдання. Чи часто у тебе вдома звучить танцювальна музика? Які танці народів світу ти можеш відтворити перед рідними? Приєднайся до проекту наших друзів.

О.В. Зирянов

Урок 15

Тема. Сторінками Євробачення.

Мета:

- поглиблення загальних уявлень про сучасну українську, європейську музичну культуру, її роль і місце в житті суспільства, конкретизація знань про композиторську музичну творчість і виконавське мистецтво як види людської діяльності;
- удосконалення умінь висловлювати найпростіші естетичні судження;
- виховання культури слухання музики.

Обладнання: фотографії сучасних виконавців, композиторів; аудіозапис зразків сучасної естрадної музики, презентація.

ХІД УРОКУ

I. Бесіда про сучасну музику.

Що ж таке музика? Для чого людям потрібна музика? Чи можна уявити життя без музики? Чому?

Якою буває музика? (Класична, народна, сучасна.)

Чи любите ви сучасну музику? Яку? Яких сучасних співаків ви знаєте?

Чим цікава сучасна українська музика? Яких українських виконавців ви знаєте? Які пісні вам подобаються?

Сьогодні я запросив тебе, Христіно, в нашу телестудію, де знімають передачу «Сторінками Євробачення». Ти зможеш дати інтерв'ю про те, які хіти з конкурсу слухають у вашій країні, та розповісти про своїх виконавців.

Пісенний конкурс Євробачення (англ. Eurovision Song Contest) - щорічний пісенний конкурс, який проводиться з 1956 року між країнами-членами Європейської Мовної Спілки.

Ідея створити міжнародний пісенний конкурс, у якому б усі країни брали участь в єдиній телевізійній програмі, що транслюється для широкого загалу, народилася у 1955 році. Перший конкурс пройшов 24 травня 1956 року в місті Лугано, що у Швейцарії. У ньому взяло участь сім країн, кожна з яких представила по дві пісні. Але вже з 1957 року ввели обмеження - одна пісня від кожної країни-учасниці. Пісенний конкурс Євробачення 1956 року виграла країна-господар — Швейцарія.

Починаючи з 2008 року, конкурс складається з двох півфіналів та фіналу. Шість країн потрапляють до фіналу автоматично (Франція, Великобританія, Німеччина, Іспанія, Італія і країна-переможець попереднього року), інші двадцять — із півфіналів.

Цікаво знати, що Україна почала брати участь у пісенному конкурсі Євробачення з 2003 року. Першим представником від нашої країни став О. Пономарьов із піснею «Nasta la Vista». Він зайняв 14-е місце.

Та вже наступного року Україна виграла «Євробачення-2004» із піснею «Дикі танці» Руслани і максимальним балом за всю попередню історію конкурсу.

Українську пісенну культуру з 2005 року представляли наступні виконавці: гурт «Гринджоли» з піснею «Разом нас багато» (19-е місце), Тіна Кароль із композицією «Show me your love» (7-е місце), Верка Сердючка з піснею «Dancing Lasha Tumbai» (2-е місце), Ані Лорак із піснею «Shady Lady» (2-е місце), Світлана Лобода з композицією «Be My Valentine!» (12-е місце), Alyosha із піснею «Sweet People» (10-е місце), Міка Ньютон з композицією «Angel» (4-е місце), Гайтана з піснею «Be My Guest» (15-е місце), Злата Огневич із композицією «Gravity» (3-е місце) та Марія Яремчук із піснею «Tick-Tock» (6-е місце).

II. Слухання творів: Руслана. «Дикі танці».

Ані Лорак. «Shady Lady».

О. Рибак. «Fairytale» (Норвегія).

Лорін. «Euphoria» (Швеція).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих пісень.
2. Які композиції тобі сподобалися найбільше? Чому?
3. Що ти можеш сказати про стиль виконання пісень?
4. Як ти вважаєш, чому ці пісні були гідно оцінені глядачами пісенного конкурсу?
5. Назви імена популярних учасників Євробачення, чії пісні та виступи тобі запам'яталися.

III. Розповідь (читання) про виконавців:

Руслана Лижичко — українська співачка, автор-виконавець і продюсер. «Дикі танці» — це сучасна обробка давніх етнічних гуцульських мотивів (ритмів і танців) та нових течій поп- і рок-музики.

Олександр Рибак — норвезький співак і скрипаль білоруського походження, переможець конкурсу 2009 року в Москві (Росія). До пісні «Fairytale» («Казка»), з якою О. Рибак здобув перемогу, входить старовинна ірландська мелодія.

Лорін — популярна шведська співачка мароккансько-берберського походження, переможниця «Євробачення-2012» в Баку (Азербайджан).

IV. Розспівка, виконання «Троє білих коней» Є. Крилатова.

V. Перегляд уривку із фільму «Чародії», в якому звучить пісня «Троє білих коней».

«Чародії» - новорічна музична комедія-кіноказка режисера К. Бромберга за сценарієм братів А. і Б. Стругацьких. Фільм було знято у 1982 році. У головних ролях - Олександр Абдулов та Олександра Яковлева.

Розкажи про характер пісні та обґрунтуй, чи доречно автори фільму ввели її у сюжет картини.

Охарактеризуй музичний супровід пісні «Троє білих коней». Які інструменти його виконували?

VI. Підбиття підсумків. Поділися своїми враженнями від уроку.

- Що тобі було вже відомо про пісенний конкурс Євробачення? Яка інформація стала новою?
- Які учасники конкурсу тобі запам'яталися?
- Які пісні тобі найбільше сподобалися?
- За кого з українських учасників конкурсу ти вболівав? Ким найбільше пишаєшся?
- Чи є серед музичних композицій, які ти слухаєш вдома, популярні хіти Євробачення? Чим вони тобі подобаються?

VII. Домашнє завдання. Послухай музику, яка лунає на хвилях радіо та в телеэфірі. Чи є серед творів конкурсні пісні з Євробачення? Створи власний пісенник хітів Євробачення.

О.В. Зирянов

Урок 16

Тема. Сучасні обробки для естрадного оркестру.

Мета:

- ознайомити учнів з прикладами сучасної обробки для естрадного оркестру, узагальнити знання з теми музичне мистецтво у нашому житті, повторити матеріал з пройденої теми та розширити коло музичних інтересів учнів;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, впізнавати знайому музику на слух та називати авторів і виконавців;
- виховувати інтерес до слухання музики та виконання дитячих пісень.

Тип уроку: комбінований, урок узагальнення знань.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація.

ХІД УРОКУ

1. Вхід під пісню. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

2. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями.

Привіт, любий друже! Чи доводилося тобі бувати у камерному концертному залі? Сьогодні у тебе буде нагода сюди завітати. А ось і наші друзі на зв'язку у скайпі.

Христіно, сьогодні я заспіваю тобі нову колядку. Пригадуєш ті, що ми виконували минулого року взимку?

Я пропоную тобі послухати пісню відомого ансамблю зі Швеції. Вона створює святковий настрій. А ще хочу розповісти про зимову пісню, що є популярною у всьому світі.

Під час новорічних свят лунає святкова та розважальна музика у виконанні сучасних виконавців і колективів. Окремі композиції стають хітами і упізнаються одразу - з двох чи трьох нот. Запрошую тебе послухати популярні музичні твори, які створять новорічний настрій, та познайомитися з їхніми виконавцями.

Джеймс Ласт. «Зима». Поль Моріа. «Jingle Bells».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

Поділися своїми враженнями від прослуханих творів.

До якого жанру відноситься кожен із них?

Які інструменти створили неповторні музичні образи?

Розкажи про засоби музичної виразності творів. Визнач характер мелодій.

Чи уявляєш ти зиму та зимові свята, слухаючи твори?

Джеймс Ласт — німецький композитор, аранжувальник і диригент. Він успішно працює з творами, що представляють собою абсолютно різні стилі і напрямки: від традиційної, народної музики до альтернативного року, хард-року та електронної музики.

Музикантом і його оркестром створено більше 200 альбомів, багато з яких отримали «золотий» статус, а 18 з них — «платиновий».

Поль Моріа — французький композитор, аранжувальник і диригент.

У 1965 році П. Моріа створив свій оркестр, з яким записав інструментальні версії популярних пісень і здійснив обробки класичної музики. Музика П. Моріа часто звучала на хвилях радіо та на телебаченні, навіть використовувалася в телепередачах, фільмах і мультфільмах (наприклад, мультсеріал «Ну, постривай!»).

Естрадний оркестр — колектив музикантів, що виконує естрадну та джазову музику з використанням струнних, духових (саксофонів у тому числі), клавішних, ударних та електронних музичних інструментів.

Послухай відому пісню «Carol of the Bells», яку виконує американська група «Pentatonix», що співає а капела.

Гурт «Pentatonix». «Carol of the Bells».

Пісня «Carol of the Bells» створена за мотивами української народної пісні в обробці М. Леонтовича («Щедрик»), що була завезена в Америку на початку ХХ ст. Квінтет «Pentatonix» виконує аранжування відомих шедеврів.

Послухай відомі новорічні пісні. Назви засоби музичної виразності кожного твору.

Б. Кросбі. «Jingle Bells».

Гурт «ABBA». «Happy New Year».

«Jingle Bells» — популярна у всьому світі англійська різдвяна пісня. Написав її американський композитор Дж. П'єрпонт і зареєстрував під назвою «One Horse Open Sleigh» 16 вересня 1858 року. Пісня була перекладена багатьма мовами світу. Особливу популярність вона отримала в 1940-х роках виконанні Б. Кросбі.

ТЕМА. НОВАТОРСТВО В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

Л.В. Кривенкіна

Урок 17

Тема. Сучасна музика. Стилi та напрямки.

Мета:

- **формування ключових компетентностей:**
- **загальнокультурна компетентність:** оволодіння досягненнями культури;
- **міжпредметна естетична компетентність:** ознайомити з особливостями сучасної музики, стилями та напрямками, розглянути різновиди сучасної музики;
- **предметні компетентності:** ознайомити з прикладами поєднання жанрів музики; розвивати вміння учнів уважно слухати вокальну та інструментальну музику з театральних вистав, давати характеристику засобам музичної виразності, вміння висловлювати власні музичні враження від вокальної музики минулого і сучасності; виховувати інтерес до слухання музики.

Обладнання: муз. інструмент, фоно- та нотна хрестоматія, підручник 7 кл., комп'ютер, проектор, екран.

Тип уроку: введення в тему.

ХІД УРОКУ

Організаційний момент.

Музичне привітання

Добрий день вам, добрий день!

В світі музики, фантазії, пісень.

Добрим будь, щедрим будь

Із мистецтвом у світлу путь.

Повідомлення теми та завдань уроку.

Актуалізація опорних знань. Сучасне мистецтво, як і в усі часи, прагне розкрити суть духовності людини як найдорожче, чим обдарувало її життя. Картина світу ХХ — поч. ХХІ ст. — часу торжества науки і людського інтелекту, парадоксів і потрясінь — суттєво відрізняється від попередніх епох. Художня культура, і музичне мистецтво зокрема, знаходяться у пошуках нових форм, щоб виразити духовні процеси сучасного суспільства. В усіх художніх формах сьогодення відчувається енергія і напруга нової епохи, її інтелектуальна насиченість. Разом з цим сучасне мистецтво прагне звеличити Людину і зрозуміти її багатий внутрішній світ.

Поняття «Сучасна музика» може вживатися у двох значеннях:

— у вузькому — як музика, що створена безпосередньо в наш час;

— у широкому — як музика, що відповідає сучасним ідеалам і прагненням незалежно від часу її створення.

Існування «легкого» і «серйозного» жанрів у мистецтві є таким же природним, як і різноманітне емоційне життя людини: в одному випадку вона відчуває потребу відвідати храм, а в іншому — відпочити в колі друзів. Таким же природним є бажання послухати симфонічний концерт або проспівати модний шлягер.

Академічна (серйозна) музика — це мистецтво глибоке і змістовне, до якого зазвичай відносять твори академічних стилів, жанрів і форм, а також кращі зразки народної творчості. Вплив, який справляє академічна музика на слухача, можна порівняти з враженням від шедеврів світової літератури і живопису.

До жанру розважальної (легкої) музики належить розважально-танцювальна, поп-музика, оперета. Видатні майстри розважального жанру своєю яскравою музикою дарують світові відчуття краси, пробуджують в людях високі ідеали, а це підвладно тільки справжньому великому мистецтву.

«Легке» й «серйозне» в мистецтві, як і в житті, не завжди існують окремо, вони взаємодіють, взаємопроникають, взаємовпливають одне на одного. Іноді важко визначити,

до якого жанру — легкого чи серйозного, академічного чи розважального — належить той чи інший твір. Тому поняття «легка музика» теж можна розглянути у двох значеннях:

- музика, легка за змістом;
- музика, легка за сприйняттям.

Саме завдяки музиці, «легкій за сприйняттям», багато слухачів наближаються і до розуміння глибин «серйозної музики».

Слухання музики.

Вступна бесіда

Бруно Хоффман (15 вересня 1913 - 11 квітня 1991) - німецький гравець на скляній арфі. Гофман отримав широке визнання як віртуоз, хто реанімував сучасний інтерес до скляної арфи і скляної гармоніки. Бруно Хоффман народився в Штутгарті, Німеччина, в родині директора церковної музики. Він навчався в класі фортепіано і грі на органі, але зацікавився "музичними стаканами" у віці 16 років. Він відкрив для себе старий репертуар для «скляної арфи» Вольфганга Амадея Моцарта, Йоганна Фрідріха Рейхардта, Карл Леопольд Röllig, Йоганн Абрахам Петер Шульц, Йоганн Готліб Науман та інші, а також надихнув кількох сучасних композиторів для написання нових творів для нього. Він спроектував і побудував свій власний інструмент початку 1929 року (у віці 16), складається з безлічі келихів для вина змонтований в дерев'яному ящику.

(Слухання Адажіо для скляної гармоніки у виконанні на бокалах, ф-но, органі. Характеристика виконання).

Балет «Спартак» став найбільшою роботою Хачатуряна після війни. Партитура балету була завершена в 1954, а в грудні 1956 відбулася прем'єра. Відтоді цей балет став «частим гостем» на найкращих сценах світу.

Адажіо — частина твору (симфонії, концерту, сонати, квартету), яка написана в повільному темпі та має характер глибокого роздуму.

Адажіо — повільний ліричний танець у класичному балеті.

Слухання А. Бабаджанян «Позови мене». В. Пресняков – соло на саксофоні.

Розучування пісні.

Вступна бесіда про композитора.

Михайло Катричко. Народився на Харківщині. Професійний музикант, композитор, член багатьох творчих спілок, заслужений діяч мистецтв України, автор трьох пісенних збірок для дітей та юнацтва. Написав понад 250 пісень для сучасної естради, які виконують відомі співаки, народні артисти України: Р. Кириченко, В. Шпортко, М. Гнатюк, І. Попович, П. Мрежук, Г. Гаркуша, Ф. Мустафаєв, М. Коваль та ін. Почесний громадянин Ірпеня.

- Розспівування.

- Художній показ пісні

- Характеристика нотного тексту пісні (розмір, тональність, рух мелодії)

- Розучування пісні по фразах, звертати увагу на чистоту інтонування, дикцію, дихання.

Аналіз пісні

- Який образний зміст має ця пісня?

- Як її слід виконувати?

- Подумайте над виконавським планом.

- Зверніть увагу на текст пісні, особливості її виконання.

- Які пісні схожого змісту для порівняння ви можете згадати?

Підсумок уроку. «Серйозна музика й легка музика — це поєднані між собою великою кількістю каналів два протоки однієї могутньої ріки. Починаючи з чистих витоків народної творчості, вона несе цілющу вологу людським душам. І ми п'ємо і з того, і з другого протоку, тому що тільки обидва вони разом можуть угамувати нашу жагу прекрасного, дати високе задоволення нашому уму, серцю й почуттю краси», — писав російський музикознавець Арнольд Сохор.

1. Які почуття викликала у вас музика сьогоднішнього уроку?

2. До якого жанру вона належить?

Урок 18

Тема. Джаз.

Мета:

- **формування ключових компетентностей:**
- **загальнокультурна компетентність:** оволодіння досягненнями культури;
- **міжпредметна естетична компетентність:** ознайомити учнів з історією джазової музики та найвідомішими її напрямками; на прикладі творчої діяльності Л.Армстронга підкреслити важливу роль естрадної музики в житті людей;
- **предметні компетентності:** пояснити учням визначення термінів «спірічуелс», «блюз», «джаз», «імпровізація»; формувати вокально-хорові навички, відчуття ритму; розвивати інтерес до джазової музики; виховувати естетичний смак, вміння висловлювати власні музичні враження від музики минулого і сучасності; виховувати інтерес до слухання джазової музики.

Обладнання: муз. інструмент, фоно- та нотна хрестоматії, підручник 7 кл., комп'ютер, проектор, екран.

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

Організаційний момент.

Музичне привітання

Добрый день вам, добрый день!

В світі музики, фантазії, пісень.

Добрим будь, щедрим будь

Із мистецтвом у світлу путь.

Повідомлення теми та завдань уроку.

Актуалізація опорних знань.

- Пригадайте історію виникнення джазу.
- До якої музики – «серйозної» чи «легкої», академічної чи розважальної – належить джаз?
- Яких відомих виконавців джазової музики ви знаєте?

Вивчення нового матеріалу

Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте слово «джаз»?

Д — динаміка, джерело, диво, духовність, дуєт...

Ж — життя, жанр, жвавість, життєтворчість...

А — актуальність, артистизм, аншлаг, акцент, Африка, Америка...

З — захоплення, здивування, задоволення, запитання...

Джаз – вид професійного музичного мистецтва, яке утворилось на рубежі 19-20ст., в результаті синтезу європейської та африканської музичних культур, перш за все, в негритянському середовищі в США.

Основні риси джазу – основна роль ритму, музичні акценти, які породжували відчуття хвилеподібного руху та імпровізація.

Імпровізація (в перекладі з лат. – «неочікуваний, раптовий») – створення музики без попередньої підготовки на момент її виконання.

Джазом також називають оркестр, який в основному складається з духових, ударних і шумових інструментів, призначених для виконання такої музики.

Процес формування джазу тісно пов'язаний з розвитком фольклору американських негрів і який виник в результаті взаємодії двох музичних культур: з однієї сторони, нащадків африканських рабів, які були насильно завезені з західного узбережжя Африки, а з другої – білого населення США. В створенні нової народної музики велику роль відіграли трудові пісні та спірічуелс.

Спірічуелс (в перекладі з англ. «духовний») – жанр духовних співів афроамериканців.

Блюз (в перекладі з англ. «меланхолія, журба») – світська, лірична пісня афроамериканців, зазвичай сумного елегійного змісту. Блюзові елементи являються невід’ємними атрибутами багатьох стильових форм сучасної поп і рок-музики. Під впливом блюзу виникло «блюзове» направлення в поезії, літературі, театрі та інших видах мистецтва. Риси блюзу використовували багато композиторів 20ст.

Джордж Гершвін – американський композитор. У своїй творчості він поєднав музику європейського пізнього романтизму, джазу і естради.

«Рапсодія в блюзових тонах» - перший шедевр для ф-но з орк. Музиці властиві яскраві ознаки раннього американського джазу. Творчий досвід композитора унікальний і повторити його досі не пощастило нікому.

Протягом всієї історії свого розвитку джаз умовно поділяється на традиційний джаз і період свінгу, та сучасний джаз.

В кінці 1926 року створює джаз оркестр піаніст Олександр Цфасман. Його оркестр складався з 8 музикантів і був першим професійним джазовим колективом. Оркестр швидко завоював популярність завдяки концертним виступам. Цей колектив проіснував до 1938 року і виконував, в основному, інструментальну музику.

В березні 1929 року відбулася прем’єра «Теа-джазу», організованого актором Ленінградського театру сатири Леонідом Утьосовим. В концертні програми поряд з оркестровими п’єсами і популярними піснями включались танці, акробатичні номери, які були об’єднані сценарієм в театралізовану виставу. Тому через це оркестр називався «театралізованим джазом».

В 1962 році з’явився джаз-клуб в Києві. Починаючи з 1964 року, джаз-клуби створюються в багатьох містах і їх активна діяльність допомагає популяризації джазу серед молоді.

Луї Армстронг створив віртуозний імпровізаційний виконавський стиль гри на трубі. Він – душа джазу. Його досить низький, наповнений теплом голос упізнається миттєво, як і неповторне звучання його труби.

Непереврене звучання «Блюз західної околиці» у виконанні Л.Армстронга назавжди залишиться в пам’яті любителів джазової музики. Слухання композиції «Блюзу Західної околиці» Л. Армстронга.

–Які ваші враження від музики «Блюзу...»?

–Яким є його образний зміст, характер звучання?

«WestEndBlues» — це загальнознаний шедевр творчості Луї Армстронга. Автор мелодії блюзу — Джозеф Олівер — «Кінг» Олівер, як його називали шанувальники (а сам Армстронг називав його своїм учителем), відомий джазовий Музикант із Нового Орлеана.

Увесь твір пройнятий настроєм суму, покори та співчуття. Це струнка й завершена музична композиція. «Блюз наповнює мене з голови до п’ят, я сумний сьогодні, я сповнений тривожних передчуттів, коли я йду на західну околицю, де на мене чекає так багато страждань», - так співається в цьому блюзі.

«Якщо кого-небудь і слід назвати Паном Джазу, так це Луї Армстронга, — говорив Дюк Еллінгтон. — Він був і назавжди залишиться епітомією джазу».

«Луї не помер, бо його музика залишається і залишиться в серцях багатьох і багатьох мільйонів людей в усьому світі і в грі сотень тисяч музикантів, які стали його послідовниками».

Розспівування. Спів мажорного і мінорного звукорядів. Тонічні тризвуки. Виконання початку вправи. Закінчують, складаючи свій варіант. (імпровізація). Імпровізації бувають на заданий ритм чи на заданий текст. Завдання: здійснити імпровізацію на укр. нар. пісню.

Робота над піснею «Хуртовина»

Закріплення пісні на усіх куплетах, звертати увагу на дикцію, виділення фрази, чистоту інтонування. Скласти динамічний план пісні. Художнє виконання.

Підсумок уроку

- Чим відрізняється спірічуелс від блюзу?
- Якими є витоки джазу?
- Яких відомих виконавців джазової музики ви знаєте?

У творчості багатьох сучасних українських музикантів джаз набув свого розвитку. Серед різноманітних напрямів в укр. музиці широко поширений етно-джаз – поєднання джазових гармоній та ритмів із укр. фольклором.

1. Якими є ваші враження від музики уроку? Чи можна назвати джаз розважальною музикою?
2. Історик Б. Уланов дав таке визначення джазу: «Це нова музика, що має особливий ритмічний та мелодійний характер і постійно включає імпровізацію». Яке визначення джазу можете дати ви?
3. Чи можна вважати джаз сучасною музикою? У яких кольорах ви уявляєте джазову музику нашого уроку?

Сподіваюсь, що сьогодні ви поповнили свої знання про джаз, тож тепер із захопленням будете слухати цю музику.

Л.В. Кривенкіна

Урок 19

Тема. Рок-н-рол.

Мета:

➤ формування ключових компетентностей:

- **уміння вчитися** - вміння пояснювати свої думки, самостійно знаходити інформацію;
- **інформаційна компетентність** – вміння використовувати додаткові джерела інформації, готовність та потреба в творчості;
- **комунікативна компетентність** – вдосконалювати вміння вести навчальний діалог, стимулювати вміння висловлювати власну точку зору, групова робота, вміння робити вибір;
- **загальнокультурна компетентність** – оволодіння досягненнями музичної культури, розширення мистецького кругозору;
- **соціально – трудова компетентність** – вміння використовувати здобуті знання в практичній роботі на уроці (вокально-хорова робота) та в позашкільний час, формування адекватної самооцінки, розкриття творчих здібностей.

Обладнання: муз. інструмент, фоно- та нотна хрестоматія, підручник 7 кл., комп'ютер, проектор, екран.

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

Організаційний момент.

Музичне привітання

Добрий день вам, добрий день!

В світі музики, фантазії, пісень.

Добрим будь, щедрим будь

Із мистецтвом у світлу путь.

Повідомлення теми та завдань уроку.

Актуалізація опорних знань.

- З якими музичними враженнями ви прийшли сьогодні на урок?
- Який додатковий матеріал підготували з теми попереднього уроку?

(Учні розповідають про музику, яку слухали впродовж тижня, та демонструють творчі роботи. У ході бесіди-діалогу використовується інтерактивна технологія «Мікрофон».)

– З якої пісні ми почнемо наш урок? (Виконання пісні за бажанням уч.)

Серед тих, хто заклав фундамент рок-н-ролу як повноцінного жанру, найважливішими є імена Фетс Доміно, Бо Діддлі і Чака Беррі.

Спочатку рок-н-рол вважався специфічною музикою, характерною тільки для афроамериканської публіки. Проте вже з'являлися перші білі артисти, що виконували рок-н-рол. Проривом рок-н-ролу стала пісня Білла Хейлі «Rock Around The Clock». Проте титул «короля рок-н-ролу» завоював другий білий артист — Елвіс Преслі. Незважаючи на те, що його популярність і культовий статус багато в чому перебільшені в порівнянні з музичними успіхами, якщо порівнювати їх з пластинками чорних колег, Елвіс Преслі став першим, хто записав рок-н-рол на одному з ними рівні (коли діджеї ставили його перші записи в ефір, вони спеціально попереджали, що це співає білий артист).

Слухання пісні Е. Преслі «That's All Right Mama» («Все гаразд, мамо»).

– Яке враження справила на вас ця пісня? Чи знайома вона вам?

– Яку характеристику ви можете дати пісні?

– У якому стилі вона звучить?

У чому ж полягають особливості творчої манери співака?

Оригінальність виконання, щирість почуттів, професіоналізм, національний колорит, помножений на вибуховий темперамент.

Іншим знаменитим білим виконавцем рок-н-ролу став Джері Лі Люїс, що отримав прізвисько «Killer» за несамовиту манеру виконання і гри на піаніно. Трохи пізніше стала з'являтися м'якша форма «білого» рок-н-ролу, пов'язана перш за все з іменами Бадді Холлі і Everly Brothers.

Першими виконавцями рок-н-ролу, які змогли змагатися в англійських чартах з американськими виконавцями, стали Кліфф Річард і The Shadows.

Розучування пісні «Рок-н-рол»

- Вступне слово про композитора

Наталія Май - автор, композитор і виконавець Заслужена артистка України. Керівник творчого центру Н. Май Полтавського міського будинку культури. Директор благодійного фонду сприяння розвитку культури та підтримки обдарованих дітей та молоді «Горлиця».

- Художній показ пісні

- Бесіда за прослуханням твором

• Про що розповідається у тексті пісні?

• Чи підтримує музика основний зміст слів твору?

- Характеристика нотного тексту: визначення розміру, ладу, тональності.

- Розучування по фразах за нотним текстом

- Робота над чистотою інтонування, диханням, дикцією.

Л.І. Борщ

Урок 20

Тема. Історія року.

Мета:

➤ ознайомити учнів з історією походження та розвитку в ХХ столітті рок- і поп-музики, пояснити учням визначення понять **рок-музика, рок-шоу, хіт, хіт-парад, хард-рок**; закріпити визначення понять **легка (розважальна, естрадна), популярна музика**, формувати вміння відрізняти високохудожні зразки та справжні шедеври масової музичної культури від малозмістовних творів з низькими художніми якостями, висловлювати власне судження про творчість поп- і рок- музикантів, образний зміст і звучання музичних творів;

➤ розвивати вокально-хорові навички та інтерес до різних напрямів популярної та рок-музики;

➤ виховувати естетичний смак учнів.

Обладнання: магнітофон, CD-R диск, музичний інструмент, портрети відомих рок-

музикантів.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент.

- Вхід у клас у супроводі звучання пісні «Let it be» Дж. Леннона і П.Маккартні.
- Музичне привітання.

2. Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння школярів.

- Чи знаєте ви, що за музика звучала і хто її виконував?
- Що ви знаєте про гурт «Beatles»?

На сьогоднішньому уроці ми поговоримо про виникнення та розвиток такого напрямку в музичному мистецтві як рок-музика.

3. Бесіда з теми та слухання музики.

Рок-музика (англ. *rock*) - узагальнена назва низки напрямів популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм енд-блюзу.

Поп-музика – популярна музика – молодіжне музичне явище, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування.

Термін **rock**, очевидно, є скороченням від *Rock-n-roll* і дослівно перекладається як «хитатися, трястися». Також роком називають своєрідний спосіб життя деяких шанувальників рок-музики, що переріс у субкультуру.

Рок-музика має велику кількість напрямів: від танцювального рок-н-ролу до металу. Зміст пісень варіюється від легкого і невимушеного до похмурого, глибокого і філософського. Часто рок-музика протиставляється поп-музиці (так званій «попси»), хоча чіткої межі між поняттями «рок» і «поп» не існує, а чимало музичних явищ балансують на межі між ними. Ця музика може виражати різний ідейний зміст і служити різним соціальним силам. Це може бути і комерційна музика, що розпалює тваринні інстинкти аудиторії, і політичні пісні боротьби і протесту. У цій музиці захована величезна сила об'єднувати величезні маси людей. Ця сила досягається різними засобами: і зовнішнім оформленням, і гіпнотичним впливом остинатного ритму, і небувалою гучністю звучання, яка відгорожує молодь від зовнішнього світу і об'єднує всіх присутніх у єдину масу.

У 1957 р. була записана композиція «Rumble» гітариста Лінка Рея, в якій вперше був використаний ефект фаз на гітарі. Це стає початком народження року.

Легендарний британський біт-рок-гурт «**The Beatles**» із Ліверпуля у складі Джона Леннона, Пола Маккартні, Джорджа Харрісона та Рінго Старра започаткував новий етап у рок-музиці. Співаки змінили ставлення громадськості до рок-музики, перетворили розважальну музику на серйозне мистецтво, вплинули на мільйони людей різного віку й інтересів.

Усе почалося 1957-го, коли до гурту 16-річного Дж. Леннона, що наслідував Преслі та грала просто на вулицях Ліверпуля, приєднався 14-річний П.Маккартні. Згодом гурт поповнився ще двома учасниками – Дж. Харрісоном і Рінго Старром. У 1961 р. «Ліверпульська четвірка» з'єдналася у «зоряному складі».

Від 1962 р. «The Beatles» посідають перші місця британських хіт-парадів. Після телевізійної трансляції їх концертного виступу почалася справжня «бітломанія». У 1964 р. «The Beatles» підкорили США. Після запису першої платівки гурт активно гастролює: Велика Британія, Франція, США, Данія, Голландія, Гонконг, Австралія, Нова Зеландія і Канада.

1965 р. в усьому світі люди слухали 115 мільйонів платівок із записами «The Beatles». На цей час учасники гурту практично припинили концертну діяльність і присвятили себе студійній роботі. 1968 р. гурт створив власну звукозаписувальну компанію і влаштував «живий концерт» на даху студії, що став останнім виступом «The Beatles». На той час майстерність кожного учасника гурту досягла досконалості, вони вирішили іти кожен своїм шляхом – гурт розпався.

Гурт справив значний вплив на поп - і рок-музику ХХ століття. Фахівці навіть

порівнюють їхнє значення для розвитку світової музичної культури із творчістю Людвіга Ван Бетховена. Саме цей гурт змінив роботу музичних студій, розподіливши на студійні та концертні записи, а також запровадив моду в зачісках та одязі. Але найбільший вплив «The Beatles» був у формі та змісті рок-музики, у багатстві жанрів, мелодизмі, експериментаторстві в музичних формах.

У 60-70-х роках починають формуватися та розвиватися численні течії року: *поп-рок*, *психоделічний рок*, *класичний рок*, *хард-рок*, *прогресивний рок*, *глем-рок* та інші.

Хард-рок. Ряд груп, які намагалися на основі блюз-року створити «важке» гітарне звучання, вже в другій половині 1960-х років заклали основи напрямку, який назвали хард-роком. Першим альбомом хард-року вважається дебютна платівка групи «*Bea Ierpeiin*» 1969 р. У цій течії також працювали гурти «Black Sabbath» і «Genesis».

Хард-рок (англ. *hardrock* – жорсткий рок) – напрям у рок-музиці, що відзначається жорстким і потужним характером звучання за рахунок різноманітних звукових ефектів, провідної ролі електрогітар та агресивного стилю вокалу.

Прогресивний рок розвинувся на межі 1960-1970-х років від психоделічного року та як результат експериментів з електронними інструментами, джазовою та академічною музикою. Аранжування композицій цієї течії включають доробки класичної, джазової, етнічної музики і навіть авангарду.

Прогресивний рок – загальний напрям рок-музики, характерний використанням елементів арт-року, джаз-року та блюзу, а також глибиною і поетичністю текстів.

Психоделік-рок – напрям рок-музики, для якого характерні фантастичні, містичні та символічні образи.

Софт-рок. На базі поп-року 1960-1970-х років виник дуже легкий («сімейний») вид року - софт-рок, представлений Тіною Тернер, гуртами «Bread», «The Carpenters» та іншими. Спорідненим до цього напрямку можна вважати **поп-рок** 1970-х - із м'якою, спокійною рок-музикою. Представницького напрямку - Елтон Джон, Род Стюарт, Біллі Джоел тощо.

Панк-рок. Група «*Vamozes*» стала першою справжньою панк-рок-групою і однією з найвпливовіших груп альтернативного року взагалі. Характерним для панк-року була нігілістична, іноді антигромадська ідеологія, виражена, як правило, в швидкій, агресивній манері гри; основою такого роду музики була не віртуозна виконавська майстерність, а бажання самовираження, драйв та енергетика.

У 1980-х роках у СРСР стала розвиватися своя рок-сцена, на якій переважали гурти - «Кіно», «Наутилус Помпіліус», «ДДТ», «Аліса», «Агата Крісті», «Пікнік» та інші.

Симфо-метал. У європейських рок-композиціях кінця 90-х років великого поширення набуло використання елементів класичної музики - живі оркестри (або заміна їх аналогічними синтезаторними ефектами) і багатий, майже оперний жіночий вокал. Найбільшої популярності набули групи «Nightwish», «Within Temptation», «Rhapsody» та інші.

«**PinkFloyd**» — британський рок-гурт, провідний представник жанрів психоделічного та прогресивного року. Група відома своєю психоделічно-космічною музикою, філософськими текстами, експериментами зі звуком. Найвище досягнення гурту – альбом 1979 р. «The Wall» (Стіна). Пісні цього альбому є популярними й донині, адже в них порушено одвічні теми: війни і миру, життя і смерті, самотності людини і жорстокості суспільства. Музику до цього альбому придумав бас-гітарист Р.Уотерс. Центральною композицією цього альбому є пісня «AnotherBrickintheWall» («Ще одна цеглинка у стіні»). Кожна частина пісні звучить голосніше й агресивніше за попередню: від печалі першої частини переходить до другої, що є гімном протесту; третя частина – узагалі крик відчаю. У пісні відсутній приспів, але два останніх рядки усіх трьох частин починаються словами «allinall». Творчість гурту вплинула на розвиток усієї рок-музики.

Під час концертів на «розігріві» у легендарного рок-гурту «PinkFloyd» виступав гурт «Smile», учасниками якого були Брайан Мей, Тім Стаффел і Роджер Тейлор. Коли 1970 р. до команди приєднався Фарух Фредерік Балсара (сценічний псевдонім Фреді Мерк'юрі), гурт отримав нову назву.

«Queen» - британський рок-гурт, створений 1971 р. у Лондоні. Орієнтиром для своєї творчості учасники гурту обрали хеві-помп-рок (дослівно перекладається як помпезний, або «пишний» рок). Кожний новий альбом гурту стрімко злітав у хіт-парадах, кожен нову пісню невдовзі вже наспівували на всіх перехрестях, кожний новий концерт ставав сенсацією. У грудні 1982 р. «Queen» занесли до Книги рекордів Гіннеса як найвисокооплачуваніший британський гурт. 1987 р. здійснилася найзаповітніша мрія Фреді Мерк'юрі – спільна робота з всесвітньо відомою оперною співачкою Монсеррат Кабальє. Завдяки зустрічі зіркових виконавців світове музичне й виконавське мистецтво збагатилося віртуозним дуетом. Такого «оперного» багатоголосся ніхто раніше не чув: їхня музика здивувала багатьох.

Найвідоміші пісні групи: «We Are the Champions», «We Will Rock You», «Bohemian Rhapsody», «The Show Must Go On» тощо. Популярними були також їхні кліпи, причому відеоролик на композицію «Bohemian Rhapsody» вважається першим відеокліпом в історії світової музики.

(Слухання:

- Дж. Леннон, П. Макартні. «Нехай буде так» («Let it be»)
- «Шоу має тривати» («The show must go on») групи «Queen»
- «Ми — чемпіони» («We are the champions») групи «Queen»
- «Ще одна цеглинка у стіні» («Another Brick in the Wall») групи «Pink Floyd»)

Проаналізуйте ці твори за таким планом:

1. Які особливості рок-музики відчувалися у композиціях різних гуртів?
2. Назвіть засоби виразності кожного твору.
3. Які інструменти, на вашу думку, звучали у творах?
4. Який музичний образ створено у кожній композиції?
5. Чим відрізняються ці твори від музики, яку ми слухали на попередніх уроках?

Українська рок-музика виникла наприкінці 1960-х років та була представлена творчістю аматорських біг-бітових та ритм-енд-блюзових гуртів («Еней», «Гуцули», пізніше - «Діалог», «Крок», «Лабіринт» та інших).

У наш час в Україні проводиться ряд рок-фестивалів, наприклад, «Тарас Бульба», «Рок Січ», «Чайка», «Славське Рок», «Шешори» тощо.

Сучасна українська рок-музика має багато напрямків, наприклад, альтернативний рок («*Esthetic Education*»), поп-рок (Лама, гурти «Антитіла», «Друга ріка», «С.К.А.Й.», «Скрябін»), важкий-метал («Біла вежа», «Мотор'ролла»), етно-рок («ВВ»), фолк-рок («Кому вниз», «Мандри», «Русичі»), мелодійний рок («Океан Ельзи») тощо.

Гурт «Океан Ельзи» (або скорочено - «О.Е.») - культовий український рок-гурт, створений у 1994 році у Львові. Склад гурту змінювався кілька разів. Незмінним лідером, вокалістом та автором більшості текстів і музики гурту є **Святослав Вакарчук**. До найвідоміших пісень групи відносять «Відпусти», «911», «Без бою», «Вище неба», «Все буде добре», «Я так хочу», «Обійми» та інші.

Пісні гурту звучать у першому українському анімаційному мультсеріалі «Лис Микита» та дитячому фільмі «Прикольна казка».

У грудні 2013 р. гурт «Океан Ельзи» зіграв на підтримку Євромайдану на Майдані Незалежності.

У 2014 р. група провела всеукраїнський тур, приурочений її 20-річчю. Концерт у Києві в НСК «Олімпійський», що відбувся в рамках цього туру, зібрав понад 70 тис. глядачів і став наймасовішим сольним концертом в історії України.

(Слухання: «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми» у виконанні гурту «Океан Ельзи»)

4. Виконання пісень.

Продовження розучування пісні «Рок-н-ролл» муз. і сл. Н.Май. Робота над фразуванням, літературним та музичним текстом пісні.

5. Підбиття підсумків.

- Про яку сучасну молодіжну культуру та музичний стиль йшлося сьогодні на уроці?

- Які виконавці та групи працювали в різних напрямках рок-музики?
- У чому полягає особливість рок-музики? Які характерні риси цього напрямку ти знаєш?
- Які українські сучасні рок-гурти тобі відомі?

6. Домашнє завдання.

- Послухай улюблену музику. Чи є серед неї рок-композиції? Намалюй картину під назвою «Мій рок» та презентуй її у школі.

7. **Вихід з класу** у супроводі звучання пісні «Шоу має тривати» Б. Мея.

Л.І. Борщ

Урок 21

Тема. Популярна пісня – зіркові імена.

Мета:

➤ ознайомити учнів з історією розвитку популярної музики та познайомити з іменами відомих поп-зірок, закріпити визначення понять **легка (розважальна, естрадна), популярна музика**, формувати вміння відрізняти високохудожні зразки та справжні шедеври масової музичної культури від малозмістовних творів з низькими художніми якостями, висловлювати власне судження про творчість поп - і рок - музикантів, образний зміст і звучання музичних творів;

➤ розвивати вокально-хорові навички та інтерес до різних напрямів популярної та рок - музики;

➤ виховувати естетичний смак учнів.

Обладнання: магнітофон, CD-R диск, музичний інструмент, портрети відомих поп-зірок.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент.

- Вхід у клас у супроводі звучання пісні «Yesterday» Дж. Леннона і П. Маккартні.

- Музичне привітання.

2. Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння школярів.

- З яким музичним напрямком ми познайомилися на попередньому уроці?

Рок-музика (англ. *rock*) - узагальнена назва низки напрямів популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм-енд-блюзу.

- Де, коли та за яких умов виникла рок-музика?

- Які напрями рок-музики ви знаєте?

- Що відрізняє рок-музику від інших музичних стилів?

Сьогодні на уроці ми поговоримо про виникнення та розвиток поп-музики.

3. Бесіда по темі та слухання музики.

Поп-музика (англ. *popmusic*, скорочення від *popularmusic* - популярна, загальнодоступна музика) – молодіжне музичне явище, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування.

Поп-музика розвивалася паралельно з іншими стилями і не завжди була відділеною від них. У 1970-х та 1980-х роках її називали «естрадною музикою», «естрадою», а пісні виконували співаки-солісти під інструментальний акомпанемент.

Популярна музика з кожним роком збагачувалася новими іменами: у США естрада була тісно пов'язана з джазом (золотим голосом став Френк Сінатра); у Франції був популярним стиль шансон, але ціла низка естрадних співаків виконували поп-музику — Едіт Піаф, Мірей Матьє, Джо Дассен; в Італії — Андріано Челентано, Тото Кутуньо та інші.

Поп-музика тепер стає основною танцювальною музикою на дискотеках.

У 1980-х роках у США з'являються нові зірки: Майкл Джексон, Мадонна, Принс,

Вітні Х'юстон та інші.

Брітні Спірс, Леді Гага, Кеті Перрі, Джастін Тімберлейк, Ріана, Бейонс — сучасні поп-виконавці.

Паралельно розвивалася й українська популярна естрадна музика — зірками нашої сцени у 70-90-х роках були С.Ротару, В.Зінкевич, Н.Яремчук, О.Білозір, Т.Петриненко, А.Кудлай, В. та С. Білоножки, П. Дворський, П.Зібров, В.Шпортько та гурти «Водограй», «Смерічка», «Червона рута», «Стожари», «Черемош», тріо Мареничів та інші.

Характерними рисами поп-музики є зміст(буденне життя, людські стосунки, почуття, життєві історії, близькі кожній людині),вокальний стиль (мелодійна та емоційна манера виконання, застосування «відкритого» звука, широке використання техніки естрадного вокалу),музичні інструменти (популярну пісню супроводжує «живий» естрадний ансамбль або оркестр, сучасний фонограмний супровід. Для сучасної поп-музики велике значення відіграє електронна апаратура, яка додає музичному твору неповторного звучання),мелодії (як правило, нескладні, ритмічні, легко запам'ятовуються).

Усім, хто любить та цінує справжнє мистецтво, відомі імена неперевершених виконавців поп-музики. Тож, познайомимося з ними.

Майкл Джексон — американський співак і танцюрист, став одним із комерційно найуспішніших сольних артистів. Володар численних премій та нагород; вважається «королем поп-музики». Його альбом «Thriller» занесений до Книги рекордів Гіннеса як диск, що був розпроданий найбільшим накладом за всю історію музики.

Мірей Матьє — французька зірка, яка стала «послом французької пісні». Її репертуар складається з понад 1000 пісень різними мовами (від французької і німецької до японської).

Патрісія Каас - французька співачка. Її репертуар - це суміш поп-музики, джазу і класичного шансону. «Мадемуазель Блюз», «мадемуазель Шансон» - так її називає публіка. Істотна частина формули її успіху - це гастролі. П.Каас практично постійно перебуває в закордонних турне.

Лара Фабіан - бельгійська та канадська співачка, яка відома сильним вокалом та філігранною технікою виконання. У 2009 році вийшов довгоочікуваний альбом Л.Фабіан «Toutes Les Femmes En Moi » («Всі жінки в мені»). Це альбом - «автопортрет», в якому вона демонструє своє захоплення жінками-співачками Франції та Квебеку.

Тото Кутуньо - італійський поп-співак, композитор-пісняр, інструменталіст. Успіх до нього прийшов 1980 року - він переміг із піснею «Solo poi». Т. Кутуньо мав великий успіх в СРСР, та й дотепер користується популярністю на пострадянському просторі.

Адріано Челентано — італійський актор, естрадний співак, композитор і режисер. Увітчизняного глядача має велику популярність завдяки кінокомедіям «Приборкання норовливого», «Блеф» та «Бінго-Бонго». Хітами співака стали пісні «Confessa», «Soli», «Susanna» та інші.

Алла Пугачова — відома радянська та російська співачка і композиторка-піснярка. До її репертуару входить понад 500 пісень різними мовами. Хітами співачки стали пісні «Цей світ», «Маестро», «Жінка, яка співає», «Дві зірки», «Арлекіно», «Мільйон червоних троянд», «Мері» та інші.

Софія Ротару — відома співачка та народна артистка України. З 1970-х років С.Ротару починає активні гастролі країною, створюючи свій унікальний стиль, що характеризується тонким і гармонійним поєднанням народного мелосу і сучасних естрадних ритмів. До найпопулярніших її пісень відносяться «Червона рута», «Одна калина», «Хуторянка», «Край, мій рідний край», «Водограй» та інші.

(Слухання:

- «They Don't Care About Us» у виконанні М.Джексона,
- «МояМояМоя», «D, Alltags» («Besie») у виконанні П.Каас,
- пісня Р.Паулса «Маестро» у виконанні А.Пугачової,
- «Confessa», «Soli» у виконанні А. Челентано,
- «Jet'aime» у виконанні Лари Фабіан,

- «Червона рута» у виконанні С.Ротару)

Проаналізуйте ці твори за таким планом:

1. Охарактеризуйте засоби музичної виразності цих композицій.
2. Розкажіть про тембр їхніх виконавців.
3. Які характерні риси популярної музики було відчутно в піснях різних виконавців?

У наш час українська популярна музика щороку поповнюється новими іменами. Сучасну популярну пісню представляють А.Вінницька, А.Лорак, І.Білик, Міка Ньютон, Тіна Кароль, Джамала, Гайтана, О.Пономарьов, В. Павлік та інші.

Послухайте композиції та визначте у них характерні риси сучасної популярної музики.

(Слухання:

- «Намалюю тобі» у виконанні Тіни Кароль,
- «Чому квіти мають очі» у виконанні Джамали,
- «Він чекає на неї» у виконанні О.Пономарьова)

1. Виконання пісень.

На сьогоднішньому уроці ми поспробуємо також стати рок-виконавцями. З-поміж популярних пісень групи «Бітлз» значне місце займає лірична пісня «Yesterday». Тож саме її ми і розучимо сьогодні.

(Розучування пісні)

- **Підбиття підсумків.**

- Що нового ви дізналися на уроці?
- Які особливості характерні для популярної музики?
- Які зіркові імена представляють поп-музику різних країн?

6. Домашнє завдання.

- Серед музичних композицій, які ви зазвичай слухаєте вдома, знайдіть ті, що належать до поп-музики. Приєднайтеся до проекту наших друзів.

7. **Вихід з класу** у супроводі звучання пісні «Yesterday» Дж.Леннона і П.Маккартні.

Л.І. Борщ

Урок 22

Тема. Популярні ВІА.

Мета:

➤ ознайомити учнів з історією розвитку вокально-інструментальних ансамблів та познайомити з найбільш відомими з них, формувати вміння відрізнити високохудожні зразки та справжні шедеври масової музичної культури від малозмістовних творів з низькими художніми якостями, висловлювати власне судження про творчість вокально-інструментальних ансамблів, образний зміст і звучання музичних творів;

➤ розвивати вокально-хорові навички та інтерес до музики у виконанні вокально-інструментальних ансамблів;

➤ виховувати естетичний смак учнів.

Обладнання: магнітофон, CD-R диск, музичний інструмент, портрети відомих ВІА.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент.

- Вхід у клас у супроводі звучання пісні «Yesterday» Дж.Леннона і П.Маккартні.
- Музичне привітання.

2. Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння школярів.

Ви, мабуть, знаєте, що у світі поп-музики є не тільки солісти, а й безліч гуртів.

- Що означає слово ВІА?

Тож сьогодні ми дізнаємося про історію розвитку популярних груп.

3.Бесіда з теми та слухання музики.

Поп-музика (англ. *popmusic*, скорочення від *popularmusic* - популярна, загальнодоступна музика) – молодіжне музичне явище, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування.

Музичний колектив (музичний ансамбль, гурт) — колектив людей, об'єднаних спільною роботою, що пов'язана з музикою. Як правило, музичний колектив складається з музикантів, але в нього можуть входити й інші музичні діячі (продюсери, звукорежисери) або люди, які безпосередньо до створення музики не причетні (художники, поети).

У рок-музиці для колективів використовується термін «рок-гурт». Від цього терміна походять варіанти «поп-гурт», «панк-гурт» тощо. У джазі використовуються терміни «джазовий ансамбль/оркестр» і «джаз-бенд». На радянських теренах популярним був термін «вокально-інструментальний ансамбль».

Вокально-інструментальний ансамбль (ВІА) — офіційне найменування професійних та самодіяльних музичних гуртів на теренах колишнього СРСР у 1960–1980-х роках. Термін «ВІА» тоді був синонімом поняття «музичний колектив», але з часом став асоціюватися саме з радянськими рок-, поп- і фольк-гуртами. Більшість ВІА припинила своє існування наприкінці 1980-х років.

Типовий вокально-інструментальний ансамбль складався із 6-10 і більше вокалістів та мультиінструменталістів. На чолі ансамблю стояв художній керівник, який здебільшого був і виконавцем, а також музичний керівник.

Більшість музикантів ВІА були професіоналами, з високим рівнем виконавської майстерності. ВІА використовували звичайний для поп- і рок-груп набір інструментів: електрогітари, ударну установку, різні варіанти електронних клавішних (електрооргани і синтезатори), апаратуру звукопідсилення.

Іноді ВІА виступали як акомпанемент відомого сольного виконавця, наприклад: С.Ротару та ВІА «Червона рута», А.Пугачова та ВІА «Рецитал», В. Ободзинський та ВІА «Вірні друзі» та інші.

Багато композиторів писали пісні для ВІА та гуртів: Л.Дутковський, М.Мозговий, П.Дворський, Т.Петриненко, І.Білозір, А.Пащенко, Р.Іщук, О.Злотник, О.Гавриш, Г.Татарченко та інші.

Також у цьому стилі аранжовано деякі пісні В.Івасюка та багато творів І.Поклада.

(Слухання:

- «Водограй» у виконанні ВІА «Смерічка»,
- «Пісня про Тбілісі» у виконанні ВІА «Опера»,
- «Шкільний вальс» у виконанні ВІА «Самоцвіти»,
- «Старенький трамвай» у виконанні гурту «Пікардійська терція»)

Проаналізуйте ці твори за таким планом:

1. Які характерні ознаки популярної музики ви можете виділити у прослуханих композиціях?
2. Які музичні інструменти створили супровід до пісень?
3. Розкажіть про засоби виразності та мелодії прослуханих творів.
4. Охарактеризуйте тембри голосів виконавців.
5. Які музичні образи було створено у композиціях відомих ансамблів?

Легендарний ВІА «Смерічка» був створений талановитим музикантом Л. Дутківським. Солоістами в ансамблі виступали С.Ротару, В.Зінкевич та Н.Яремчук. Пісні для ВІА писали В.Івасюк та Л. Дутківський. Відомими на весь світ стали деякі пісні у виконанні ВІА «Смерічка»: — «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «У Карпатах ходить осінь» та інші.

ВІА «Опера» — вокально-інструментальний ансамбль, організований Р. Бардзимашвілі при Грузинській філармонії. Із 1964 року в ансамблі співала відома співачка Н.Брегвадзе, а в 1966-му в колектив прийшов В.Кікабідзе.

ВІА «Пісняри» — білоруський вокально-інструментальний ансамбль під

керівництвом В.Мулявіна, створений у Мінську 1969 р. Відомий широкій аудиторії піснями «Біловезька пуца», «Білорусь», «Касіл Ясь канюшину» тощо. Надалі ансамбль позиціонувався як фольклорний. Основу репертуару становили обробки білоруських народних пісень.

Найвідомішими піснями російського ВІА «Самоцвіти», створеного 1974 року Ю.Маліковим, були: «Там, за облаками», «Вся жизнь впереди», «Не повторяется такое никогда», «Всё, что в жизни есть у меня» та інші.

Сучасний гурт - група музикантів, об'єднаних однією роботою - створенням та виконанням музичних композицій у певному обраному стилі сучасної музики.

Гурт (або вокальну формацію, як називав себе колектив) «Пікардійська терція» було створено у 1992 р. студентами Львівського музичного училища. Відтоді «Пікардійська терція» стала справжньою візитівкою всієї України. Гурт одним із перших почав виконувати пісні а капела. Оригінальна обробка народних пісень та унікальні особливості їхнього виконання виділяють цей колектив з-поміж усіх інших.

До сучасних українських поп-гуртів належать «Алібі», «Авіатор», «ВІА-Гра», «Не Ангели», «Пара нормальних» та інші.

Виконання пісень.

Продовження розучування пісні П.Маккартні та Дж.Леннона «Yesterday». Робота над літературним та музичним текстом пісні: визначення структури мелодії, руху кожної фрази.

Підбиття підсумків.

Сьогодні ми дізналися, що таке ВІА, хоча і не раз чули це слово.

- То, що ж таке ВІА?

- Які ансамблі були популярними минулого століття?

- Назвіть імена поп-гуртів сьогодення.

- Які сучасні гурти ви слухаєте із задоволенням?

Домашнє завдання.

- Послухайте своїх улюблених виконавців. Чи є серед них ті групи чи ВІА, про яких ішлося на уроці? Створіть буклет про ВІА або сучасні групи.

Вихід з класу у супроводі звучання пісні «Yesterday» Дж.Леннона і П.Маккартні.

Л.І. Борщ

Урок 23

Тема. Диско.

Мета:

➤ ознайомити учнів з історією розвитку диско-музики та ознайомити з найбільш відомими диско-гуртами, формувати вміння відрізнити високохудожні зразки та справжні шедеври масової музичної культури від малозмістовних творів з низькими художніми якостями, висловлювати власне судження про творчість вокально-інструментальних ансамблів – виконавців дискотечної музики;

➤ розвивати вокально-хорові навички та інтерес до диско-музики;

➤ виховувати естетичний смак учнів.

Обладнання: магнітофон, СД-Р диск, музичний інструмент, портрети відомих диско виконавців.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

ХІД УРОКУ

Організаційний момент.

- Вхід у клас у супроводі звучання пісні «Yesterday» Дж.Леннона і П.Маккартні.

- Музичне привітання.

Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння школярів.

Я запрошую вас на дискотеку. Знайомі мелодії та захоплюючі танцювальні ритми — це диско. Серед розмаїття танцювальної музики є така, під яку найчастіше хочеться

танцювати. Йдеться про диско. Тож, сьогодні ми поговоримо про його історію та особливості?

Бесіда з теми та слухання музики.

Диско (англ. *disco*) — стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, визначеним четвертними нотами і підтриманим бас-барабаном.

На відміну від року, де переважають гітари, у диско, зазвичай, використовують клавішні, струнні та електронні музичні інструменти, які створюють своєрідний акомпанемент. Партію соло здебільшого виконують оркестрові інструменти (наприклад, флейти). Темп музики - від 80 до 140 ударів за хвилину. Диско властива значна кількість оркестрових п'ес. «Королевою диско» вважається американська співачка Донна Саммер. Найвідомішими виконавцями цього стилю є Глорія Гейнер, Даяна Росс, Аманда Лір, Даліда та інші. До стилю диско звертались і музичні колективи - групи «ABBA», «Boney M.», «Arabesque», «Baccara», «Dschinghis Khan» та інші.

На початку 1980-х років популярність диско спадає, проте цей стиль залишив свій вплив на напрямки електронної і танцювальної музики *хауз, техно і хіп-хоп*.

«Ricchi e Poveri» — італійський музичний гурт, створений у 1968 році. Гурт був популярний як в Італії, так і за її межами. У 1970-1980-х роках деякі його сингли стали справжніми хітами, посівши вершини італійських та міжнародних хіт-парадів.

«Boney M.» — німецький диско-гурт, створений у 1975 році. Пік популярності гурту припадає на 1978 рік, коли їхні пісні «Rivers Of Babylon» та «Brown Girl In The Ring» трималися 40 тижнів у британських хіт-парадах. «Boney M.» належали до когорти тих закордонних виконавців, які офіційно були «дозволені» в СРСР.

У наш час колектив залишається одним із найпопулярніших гуртів у світі.

«Boney M.» занесли до Книги рекордів Гіннеса за продажем синглів у Великобританії (три їхні сингли досі перебувають у першій десятці найбільш популярних за продажем платівок). Західні музичні критики часто називали «Boney M.» «чорною ABBA».

Донна Саммер — американська співачка в стилі диско, лауреатка шести премій Греммі. Вона є однією з найпопулярніших співачок 1970-х років, яка завоювала собі титул «королеви диско».

Донна Саммер стала першою співачкою в музичній історії, чий сингли за рік чотири рази були на вершинах хіт-парадів. Співачка сім разів давала успішні світові гастролі країнами Європи, Латинської Америки, Азії та в Австралії.

«Bee Gees» — британська музична група, яка працювала в стилі диско і складалася з трьох братів. Світовий продаж їхніх платівок перевищує мільярд копій, що робить колектив одним із найуспішніших колективів в історії музичної індустрії.

«Modern Talking» — німецький англомовний музичний дует, створений у 1983 р. вокалістом, композитором та продюсером Дітером Боленом та вокалістом Томасом Андерсом. Гурт виконував танцювальну музику в стилі євродиско. Вже перший сингл дуету «You're My Heart, You're My Soul» (1984) став хітом. Наступні сингли теж мали величезний успіх не тільки в Німеччині, а й по всій Європі.

«Pet Shop Boys» — британська поп-група, яка утворилася 1981 р. у Лондоні. Гурт є одним із найбільш комерційно успішних і плідних колективів Великобританії, що виконували танцювальну музику: за 20 років ними було випущено понад 40 синглів (з них 22 потрапили у верхню десятку британського хіт-параду).

(Слухання:

- «Sunny» у виконанні гурту «Boney M.»,
- «Mamma Mia» у виконанні гурту «Ricchi e Poveri»,
- «Brother Louie», «Cheri Cheri Lady» у виконанні гурту «Modern Talking»,
- «Hot Stuff», «I Feel Love» у виконанні Донни Саммер,
- «How Deep Is Your Love» у виконанні гурту «Bee Gees»,
- «Go west» у виконанні гурту «Pet Shop Boys».)

Проаналізуйте ці твори за таким планом:

1. Які характерні риси диско було відчутно у прослуханих творах?
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності кожної композиції.
3. Опишіть мелодію кожного твору, добираючи відповідні слова.
4. У чому особливість музики в стилі диско?
5. Яка пісня вам найбільше сподобалася? Чому?

Виконання пісень. Наступна пісня у нашому шкільному репертуарі створена видатним українським композитором і музичним діячем ХХ століття, народним артистом і заслуженим діячем мистецтв України, лауреатом державних премій Платоном Майбородою, учнем Левка Ревуцького. Мелодії П.Майбороди звучать не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Написана на вірші Андрія Малишка, «Пісня про рушник» є насправді одним із шедеврів української професійної пісенної творчості.

(Розучування «Пісні про рушник» П.Майбороди)

Підбиття підсумків.

- Розкажіть про особливості музики в стилі диско.
- Які характерні риси цієї музики?
- Хто із виконавців в стилі диско вам найбільше запам'ятався?
- Чим саме хвилює нас ця музика?
- Чому, на вашу думку, пісні П.Майбороди належать до української пісенної класики?

Домашнє завдання.

- Послухайте музику у виконанні своїх улюблених співаків. Чи є серед них виконавці в стилі диско?

Спробуйте створити невеликий кліп у програмі Windows Movie Maker чи Microsoft PowerPoint.

Спочатку імпортуйте у програму ілюстрації квітів, а потім додайте до них музику (наприклад, П.Чайковський, «Пролісок»; А.Вівальді, цикл концертів «Пори року» - «Весна»; Е. Гріг, «Навесні»; пісня «Дівчина-весна» у виконанні Н.Бучинської; українські народні веснянки у виконанні Н.Матвієнко.)

Вихід з класу у супроводі звучання пісні «Пісні про рушник» П.Майбороди.

Т.В. Шляхтова

Урок 24

Тема. Шансон.

Мета:

- ознайомлення з поняттями «шансон», «шансон'є», ознайомлення з творчістю Моріса Шевальє, Жака Бреля, Едіт Піаф, Шарля Азнавура, Мірей Матьє; формування музичної культури учнів; емоційної, виразної співацької манери виконання;
- розвиток в учнів співацьких навиків. Робота з учнями над самостійним розумінням та аналізом музичних творів, логікою викладу власної точки зору;
- виховання зацікавленості в пізнанні світової музичної культури; виховання почуття шанування професійної сучасної музики.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

ХІД УРОКУ

«Не згасає наша слава,
Ми чаруємо весь світ.
Звідусіль кричать нам: «Браво!»
Наш Париж — кумир для всіх...»
П'єр-Жан Беранже

1.Виклад нового матеріалу.

Учитель. Париж – європейська столиця, яка була кумиром століттями, і не лише в певні

періоди. Це його американський письменник Ернест Хемінгуей назвав «святом, що завжди з тобою».

Париж — місто музики й поезії, місто надій і кохання, місто композиторів Ж.Бізе, М. Равеля, К. Дебюссі.

Його красі присвячені світові художні шедеври, наприклад оперета «Фіалка Монмартра» І. Кальмана.

Окрасою, символом Парижа стала Ейфелева вежа. І сьогодні я пропоную влаштувати справжнє свято і вирушити в подорож до Франції, побувати в Парижі, прогулятися його вулицями та бульварами. (Перегляд відео).

Розповідь про французьку пісню «О, Париж!» З усього музичного розмаїття наш слух завжди безпомилково виділяє французьку пісню... Вона настільки самобутня, що не піддається точному визначенню - вона просто «французька», загадкова, особлива. У кафе чи бістро, на барикадах і в колонах вуличних демонстрантів звучали голоси французьких естрадних співаків, виконавців жанрових пісень, - шансоньє. Пісні, які співали шансоньє, а подекуди і самі були їх авторами, були переважно ліричного змісту. Такі пісні називали «шансон».

Учитель. Отже, тема нашого уроку – ШАНСОН.

Шансон як жанр зародився у Франції.

Цей стиль можна охарактеризувати як музику кабаре і кафешантанів, якими так славиться Франція.

У перекладі з французької термін «шансон» означає «пісня з життя».

Шансон (фр. chanson — пісня) — французька лірична пісня — народна та естрадна, що має різноманітні жанрові та історичні різновиди.

Виконували французькі пісні (шансон) співаки, які часто були авторами слів і музики.

Шансоньє (фр. chansonnier — співак)— французький естрадний співак, виконавець, а нерідко — й автор тексту та музики пісні.

Шансон виник у XV—XVI століттях і мав різноманітні жанрові та історичні різновиди. Ці пісні були присвячені не тільки любові, але й боротьбі з несправедливістю, пригніченням, війною. Починаючи з кінця XIX століття, шансон співають вже професійні естрадні співаки. А мистецтво шансоньє перетворюється на маленький театр, де співак не просто виконує пісню, а ніби «проживає» її історію.

Кумирами у жанрі шансону є відомі всьому світі Моріс Шевальє, Жак Брель, Едіт Піаф, Шарль Азнавур, Мірей Матьє, Лео Ферре та багато інших. Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Вічне кохання» («Une Vie D'amour»). (Перегляд відео)

Шарль Азнавур— французький шансоньє, поет, композитор і актор. Перші пісні почав складати на початку 1940-х років. Успіх до співака прийшов у 1956 році після вдалих концертів у Касабланці та Парижі. З 1960-х років численні виступи та випуски альбомів приносять співаку популярність.

Ш. Азнавур — автор понад тисячі пісень, серед яких всевітньо відомими стали «Богема», «Мама», «Вічна любов», «Молодість», «Ізабелла» та інші.

Відомості про Едіт Піаф. (Перегляд відео)

Едіт Піаф. «Ні, я ні про що не жалкую» («Non, Je Ne Regrette Rien»)

Ми чули голос музичної легенди Франції...

Один із майданів Парижа названий її ім'ям. Вона найвидатніша французька естрадна співачка XX століття... Її пісні - перлини мистецтва французької пісні.

А вона - єдина і неповторна!

Едіт Піаф — це зірка, «...котра самотньо згоряє від внутрішнього вогню в нічному небі Франції»,— писали про неї сучасники. Вона народилася 19 грудня 1915 року в сім'ї вуличного акробата та співачки.

Справжнє ім'я зірки — Едіт Гассіон. «Бродяжку Едіт» у дитинстві покинула мати, і дівчинка жила в бабусі в одному з найбільш бідних кварталів Парижа, не отримавши ні якісної освіти, ні виховання. З восьми років Едіт виступала з батьком на вулицях — збирала гроші та

співала,' доки батько виконував акробатичні трюки. У п'ятнадцять років почалося її самостійне життя.

Свій псевдонім «Піаф» вона отримала від директора одного з театрів-кабаре в Парижі.

Вражений голосом Едіт, яка співала пісню про маленького горобчика, він запросив її до театру, називаючи з того часу «маленьким горобчиком».

Невтомно працювала Піаф під час Другої світової війни, створивши власну групу Опору з єврейських музикантів.

Багато років Е. Піаф дружила й співпрацювала з видатною актрисою Марлен Дітріх та шансон'є Івом Монтаном, Шарлем Азнавуром і Жільбером Беко. Упродовж своєї кар'єри співачка написала близько 80 пісень, що одразу ставали справжніми хітами.

Пісню «Ні, я ні за чим не жалкую» написав у 1960 році для Едіт Піаф молодий композитор Шарль Дюмон. Ця пісня вперше була представлена публіці в 1961 році на сцені «Олімпії».

Аналіз прослуханих творів.

1. Який музичний образ створила кожна пісня?
2. Охарактеризуй музичний супровід пісень та тембр їхніх виконавців.
3. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?
4. Які слова підходять до характеристики французького шансону: пристрасний, ліричний, героїчний, чуттєвий, театральний, епічний?

Марк Бернес — радянський кіноактор і співак, видатний шансон'є.

Велику популярність М. Бернесу принесли ролі в стрічках про Другу світову війну. У фільмі «Два бійці» він із великою задушевністю й простотою виконав пісню «Темна ніч» (музика М. Богословського, слова В. Агатова), а також стилізовану «під одеські пісні» «Шаланди». До відомих пісень М. Бернеса належать «Я люблю тебе, життя», «Журавлі» та інші.

Розспівування.

Виконання пісні: «Пісня про рушник» П. Майбороди.

Узагальнення теми уроку:

- Що означає термін «французький шансон»?
- Розкажи про особливості та характерні риси шансону.
- Назви імена виконавців та творців шансону.
- Яка пісня із прослуханих тобі найбільше сподобалася?

Підсумки уроку. Париж можна порівняти з величезним серцем, яке б'ється в прискореному драматичному ритмі... І драматичному, і романтичному... Але як не можна переповісти музику, так не можна описати Париж... Музику треба почути – а у Парижі треба побувати. Адже це місто-кумир, яке об'єднує всіх, виявляє таланти у людях і робить їх вільними.

Т.В. Шляхтова

Урок25

Тема. Барди.

Мета:

- ознайомлення з творчістю Юрія Візбора, Булата Окуджави, з творчістю українських виконавців співаної поезії Е. Драча та М. Бурмаки. З поняттями Бард-рок та барди, навчати дітей розуміти та цінувати справжні музичні та життєві цінності;
- розвиток у учнів співацьких навиків. Робота з учнями над самостійним розумінням та аналізом музичних творів, логікою викладу власної точки зору; формування музичної культури учнів;
- виховання зацікавленості в пізнанні світової музичної та любов, повагу до власної музичної культур, шанування професійної сучасної музики.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань

ХІД УРОКУ

1. Оргмомент. Актуалізація набутих знань.

Учитель. Що може об'єднувати людей, різних за віком та професією? Безперечно - мистецтво! Це може бути музика, чи поезія, а скоріше за все – пісня!

Пісня, яка підбадьорить і розчулить, розповість про наболіле і нікого не залишить байдужим.

Російський бард Євген Бачурін сказав: «Пройде час — і по бардівських голосах майбутні покоління будуть судити про наш час, про наші біди й радощі, про наші пекучі проблеми і ставлення до них».

Бардівська (авторська) пісня є особливим явищем сучасної музики. Вона існує давно і має досить глибокі корені.

Ці пісні можуть комусь подобатися, а комусь — ні, проте найчастіше їх нехитрі слова і мелодії бентежать душі слухачів. Бардівські пісні зазвичай виконують автори, акомпануючи собі на гітарі. Але не всіх авторів, які співають свої пісні, називають бардами. Чому?

За визначенням Булата Окуджави, бардівською піснею можна вважати лише пісню, «що спонукає людей до роздумів». Бардами у стародавніх кельтів у Ірландії, Уельсі та Шотландії називали народних поетів-співаків, які оспівували героїв та їхні подвиги. У середні віки музикантів, потішників, декламаторів і поетів при дворах знатних феодалів у Франції й Англії називали менестрелями.

Бардами називають тих, хто створює пісні та сам їх виконує, акомпануючи собі на гітарі. Це люди різного віку і професій, які діляться зі слухачами своїми думками, пропонують свої відповіді на вічні запитання, висловлюють свою життєву позицію. Авторська пісня складається з серйозних роздумів про життя, найчастіше трагічних, з гострих сюжетів, «клекотання душі». Головним у такій пісні є віршований текст, йому підпорядковані і музика, і манера виконання. На відміну від естрадної пісні, яку найчастіше люблять лише за музику, за виконання, а тексти є другорядними. У колишньому Радянському Союзі бардами стали називати самодіяльних поетів та виконавців авторської пісні (більш сучасний термін, що його використовують в українській мові, — співана поезія) — жанру, що виник у 50-х роках ХХ ст.

Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Ж. Бічевської.

(Перегляд відео)

Розповідь про Б. Окуджаву. Бардами-засновниками авторської пісні справедливо вважають Булата Окуджаву і Володимира Висоцького. Вони підняли авторську пісню на високий рівень: це стосується як текстів їхніх пісень - досконалої поезії, так і мелодій та дивовижно щирого й проникливого виконання.

Пісні Булата Окуджави співаються якимось по-особливому: не хочеться радісно перекикувати сусіда, адже кожен співає з усіма й ніби наодинці, про себе. Поет відкриває у своїх піснях прості істини: кохання, віру, дружбу, братерство, вірність, милосердя. Булата Окуджаву називали «невиправним романтиком», але якщо уважно вслухатися в його пісні, то можна почути і тривогу, і біль... Виявляється, що буденне може миттєво перетворитися на казкове, а до жінки потрібно звертатися «Ваша Величносте...». Булат Окуджава неодноразово наголошував «...Я вирішив оспівати жінку як святиню, стати перед нею на коліна». Пропоную послухати його пісню «Ваша Величносте, Жінко...».

Б. Окуджава. «Ваше величство, жінчина».(Перегляд відео)

Скажіть, якими словами автор боготворить жінку і яка музика йому у цьому допомагає?

Аналіз прослуханого твору

- Якими словами автор боготворить жінку?
- Яка музика йому у цьому допомагає?

Юрій Візбор — радянський кіноактор, журналіст, письменник, сценарист і поет, бард, один із засновників жанру авторської пісні, а також жанру пісні-репортажу.

Всього за 33 роки Ю. Візбор написав понад 300 пісень, а багато його віршів було покладено на музику іншими композиторами.

Ю. Візбор. «Изгиб гитары жёлтой». (Перегляд відео)

Українські барди — виконавці пісень (у тому числі власних) у жанрах бардівської пісні, співаної поезії тощо. Виконання пісень ведеться переважно під акомпанемент шестиструнної гітари класичної форми або ж стилізованої під кобзу; трапляються і барди, які акомпанують собі на інших музичних інструментах: фортепіано (Сергій Шишкін), ліра та кобза. (Едуард Драч).

Багато українських бардів виступають проти використання назви «барди» та воліють називатися «співцями», «кобзарями» чи просто «виконавцями».

Українські барди «першої хвилі», як правило, брали активну участь у здобутті незалежності України.

Наприкінці 90-х років минулого століття з'явилася «друга хвиля» українських бардів, які виконували гостросоціальні пісні. Вони зосередилися на переспівуванні творів своїх попередників чи обробці народних, стрілецьких, повстанських пісень.

Едуард Драч— український бандурист, кобзар, лірник, поет, бард і рок-музикант, виконує-реконструює традиційний кобзарсько-лірницький репертуар у супроводі вересаївської кобзи, старосвітської бандури та колісної ліри. Значну частину репертуару становлять авторські псалми та пісні в народному стилі, так звані «запорозькі пісні», лицарські пісні, невольничі плачі, богомільні пісні, побожні псалми та канти, духовна та світська лірика.

Е. Драч «Б'ють пороги» (на слова т. Шевченка). (Перегляд відео)

Марія Бурмака — українська співачка, народна артистка України.

У 1989 р. перемагає на фестивалі співаної поезії «Оберіг» (Луцьк), а на «Червоній руті» отримує другу премію в жанрі авторської пісні. У 1990 р. «Кобза» випускає альбом співачки «Ой, не квітни, весно...» (альбом містить пісні М. Бурмаки на вірші українських поетів «розстріляного відродження», невідомих українських поетів та народні пісні, зокрема записані нею під час етнографічних експедицій).

Пісня «Лишається надія» досить довго була своєрідною візитівкою М. Бурмаки, а пісня «Ми йдемо» в різний час ставала саундтреком різних політичних подій, зокрема Помаранчевої революції.

Продовженням ідей бардівської пісні стало виконання пісень групою.

Бард-рок (англ. bard— співець і рок) — широкий спектр форм року, основою якого є авторська пісня в сольному (акустичному) або груповому виконанні.

Виконання пісні.

«Господи, помилуй нас» Сл. і муз. Т. Петриненка

9. Підсумок уроку.

а) Запитання до учнів.

➤ Що таке бардівська пісня? Чи можна її вважати складовою частиною культури людства?

➤ Чим відрізняється бардівська пісня від розважальної естрадної пісні?

«Минуть роки — і за бардівськими голосами майбутні покоління будуть судити про наш час, про наші біди й радощі, про наші жагучі проблеми та ставлення до них»,— так сказав російський бард Євген Бачурін. А як ви ставитеся до жанру авторської пісні?

➤ Яких сучасних бардів ви можете назвати? Які їхні пісні вам подобаються найбільше?

➤ Що ви знаєте про фестивалі бардівської пісні? Чи існує у вашому місті клуб самодіяльної пісні?

➤ Які експонати ви могли б підготувати для уявних музеїв (доповіді, репродукції, фото, колажі)?

«Поетів, які співають» об'єднує повага до людської особистості. Як сказав Булат Окуджава: «Авторська пісня — це мистецтво мислячих людей для мислячих людей».

Сподіваюсь на те, що у вашому класі стане більше розумників - а значить і прихильників авторської пісні.

Т.В. Шляхтова

УРОК 26

Тема. Авторська пісня.

Мета:

➤ ознайомлення з поняттями авторська пісня, барди, знайомство з творчістю Булата Окуджави, В.Висоцького, А. Горчинського, В. Морозова, С. Нікітіна; формування музичної культури учнів; формування емоційної, виразної співацької манери виконання; виховання почуття шанування професійної сучасної музики;

➤ розвиток співацьких навиків. Робота з учнями над самостійним розумінням та аналізом музичних творів, логікою викладу власної точки зору.

➤ виховання зацікавленості в пізнанні світової музичної культури.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань

Музичний матеріал для сприймання: В.Висоцький «Пісня про друга», «Я не люблю», Б. Окуджава «Ваша Величносте, Жінко», Ю. Візбор «Милая моя», А. Горчинський «Троянди на пероні», В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітко».

ХІД УРОКУ

1. Оргмомент. Актуалізація набутих знань.

Учитель. Що може об'єднувати людей, різних за віком та професією? Безперечно - мистецтво! Це може бути музика, чи поезія, а скоріше за все – пісня!

Тема нашого уроку сьогодні: Авторська пісня. Авторські пісні створюють і виконують самі автори. Синонімом терміна «авторська пісня» в українській мові є співана поезія. Це найдавніший вид творчості, що відомий культурам чи не всіх народів. Виразальні засоби та характерні риси авторської пісні. (ТАБЛИЦЯ). Авторська пісня здатна об'єднати навколо себе широке коло небайдужих до життя і суспільства людей. Робота з словником. Авторська пісня— умовна назва музичного твору, автором тексту і виконавцем якого є одна й та сама людина. Відомості про авторську пісню, бардів.

Попередником авторської пісні можна вважати міський романс та пісенні мініатюри А. Вертинського. Широку популярність здобула авторська пісня в середині 1950-х років, коли з'явилися записи на магнітофонній плівці. У той час відомими стають пісні Б. Окуджави, Ю. Візбора і Н. Матвеева. Пізніше, у 1960-х і 1970-х роках, класиками жанру стають В. Висоцький, О. Галич, С. Нікітін, О. Городницький та інші, а в 1980-х і 1990- роках до них додалися М. Щербаков і творчий дует О. Івашенка і Г. Васильєва.

Предтечею сучасної української авторської пісні можна вважати творчість мандрівного філософа, поета-співака Г. Сковороди, пісні якого дратували владу і церкву, зате їх залюбки виконували кобзарі.

«Відлига» середини ХХ ст. послабила тоталітаризм і дала можливість авторам писати та співати рідною мовою.

Перші твори українською мовою були створені в Києві, десь у середині 1960-х років. Одними із перших зазвучали пісні А. Горчинського, українського композитора, співака і режисера (Київський театр опери, театри Львова, Хмельницького, Тернополя).

Серед його пісень — «Росте черешня в мамі на городі», «Троянди на пероні», «Зачекайте, літа»та інші.

На початку 1970-х років україномовна авторська пісня з'явилася у Львові у вигляді співаної поезії (В. Морозов), а згодом у Києві вже як власне авторська пісня (І. Жук, В. Шинкарук). У 1988 р. у Львові з'явився театр авторської пісні «Не журись!» (В. Морозов, А. Панчишин, Т. Чубай та інші). На хвилі національного піднесення в Україні 1988-1991 рр. україномовна авторська пісня розквітла на фестивалях «Червона Рута» й «Оберіг».

А. Горчинський. «Троянди на пероні». (Перегляд відео)

В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітко». (Перегляд відео). Віктор Морозов— український поп - і рок-співак та гітарист, музичний продюсер, теле- і радіоведучий, перекладач (наприклад, перекладав роман про Гаррі Поттера). Лауреат фестивалю «Червона рута» (Чернівці, 1989 р., 1-ша премія в жанрі авторської пісні).

На початку 1970-х років — перший в Україні виконавець авторської пісні та співаної поезії українською мовою. У Львові В. Морозов створив біг-бітову групу «Quo vadis» і рок-гурт «Арніка», був солістом ВІА «Ватра» і поп-гурту «Смерічка». Від 1988 р. — один із засновників, а згодом — незмінний мистецький керівник львівського театру-кабаре «Не журисть!». На початку 1990-х років започаткував музично-акустичний проект «Четвертий кут». Відтоді активно концертує разом із гуртами «Четвертий кут» і «Мертвий півень» та сольними програмами в Україні та за кордоном. Розповідь про В.Висоцького. Слухання. «Я не люблю» Кажуть, що справжній поет народжується з духовних потреб суспільства. І чим вони гостріші, тим різкішим і виразнішим стає голос митця. Перші пісні Володимира Висоцького з'явилися на початку 60-х років. Своїм вчителем він вважав Булата Окуджаву, якому пізніше присвятив «Пісню про Правду й Брехню». Пісні Висоцького - а їх понад 600 - ліричні, драматичні, сатиричні, про дружбу й війну, про любов і ненависть, про обов'язок, мужність, совість тощо. Люди, які слухали його пісні, були впевнені, що він особисто пережив усе те, про що писав. Сам Висоцький так говорив про авторську пісню: «Я хочу сказати й запевнити, що авторська пісня вимагає дуже великої роботи. Ця пісня весь час живе з тобою, не дає тобі спокою ані вдень, ані вночі». Пропоную послухати пісню-сповідь Володимира Висоцького «Я не люблю»

(Перегляд відео)

«Пісня про друга» (Перегляд відео)

«Пісня про друга» – це одна з пісень з фільму «Вертикаль», що вийшов на екрани в 1967 році. Саме завдяки цій пісні фільм став дуже популярним, а сам Висоцький став відомим як кіноактор. Його гра та пісні про гори були настільки природними й правдивими, що альпіністи на зйомках фільму вважали його «своїм».

Аналіз прослуханого твору

Які життєві ідеали сповідує автор у пісні «Я не люблю»?

Чим саме можуть допомогти у житті пісні «Я не люблю» та «Пісня про друга»?

У піснях Володимира Висоцького відчувається дивовижна добра сила, яка допомагає вистояти слабким та знайти впевненість розгубленим. Він «...співав правду свого часу. Люди називали його своїм другом, беззастережно вважали його своїм співаком. Утім, ні, не співаком. Це інші були співаками. А він був — Висоцьким». Саме так писав про видатного барда відомий російський поет Роберт Рождественський. А ще один відомий російський поет Андрій Вознесенський назвав В.Висоцького «Шансонье всея Руси».

Сергій Нікітін— російський композитор, автор і виконавець пісень.

Музика С. Нікітіна звучить у багатьох фільмах («Москва сльозам не вірить», «Іронія долі, або з легким паром», «Старий Новий рік» та інших) і театральних постановках.

(Перегляд відео)

ВИКОНАННЯ ПІСНІ Т. Петриненко «Господи, помилуй нас».

Що ти знаєш про авторську пісню?

У чому полягає особливість авторської пісні?

З якими авторами і виконавцями власних творів ми ознайомилися на уроці?

Підсумки уроку. «Поетів, які співають» об'єднує повага до людської особистості. А що на твою думку об'єднує людей, які є прихильниками авторської пісні? Як сказав Булат Окуджава: «Авторська пісня – це мистецтво мислячих людей для мислячих людей». Сподіваюсь на те, що у вашому класі стане більше розумників - а значить і прихильників авторської пісні.

Домашнє завдання. Читати підручник, створити міні-проект «Авторська пісня»
Коментоване оцінювання

Урок 27

Тема. Музика до театральних вистав. Опера.

Мета:

➤ формування **ключових компетентностей:**

➤ **загальнокультурна компетентність:**

- ознайомити з театральною музикою та її жанрами;

➤ **предметні компетентності:**

- навчати учнів уважно слухати музику та вміти визначати відмінності класичних музично-театральних жанрів;

- розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від прослуханих творів;

- виховувати інтерес до слухання театральної музики.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Музичний матеріал: Т.Шмига – Карамболіна. (І.Кальман. Оперета «Фіалка-Монмартру»; Георг Отс. Арія Містера Ікс (І.Кальман оперета «Принцеса цирку»); А. Хачатурян. Танець із шаблями з балету «Спартак»; «Тече вода з-під явора» муз. О. Злотника, сл.Т.Шевченко.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

Музичне вітання (на вибір вчителя)

II. Основна частина. Повідомлення теми, завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Сьогодні ми з вами вирушаємо до Країни музики, театру та кіно. На вас чекає зустріч із новітніми жанрами, що утворилися на основі класичної опери та балету, та стилями сучасної музики, які виникли завдяки поєднанню руху, музики та ритмічного речитативу. Музика ж кінострічок допоможе вам пригадати шедеври кіномистецтва.

Запрошую вас до театру!

Музичний словничок

Театр (від грец. θέατρον — місце видовища) — вид мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами, а також установа, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів, і приміщення, будинок, у якому відбуваються вистави.

Театральна музика — вокальна та інструментальна музика до театральних вистав, яка сприяє створенню певної емоційної атмосфери, розкриттю ідеї п'єси, цілісності спектаклю, посиленню художньо-емоційного впливу вистави на глядачів

Бесіда про театральну музику.

Чи є відмінність між музичним та класичним (драматичним) театрами?

У **драматичному театрі** музика, яка використовується у постановках п'єс (драмі, трагедії, комедії), створює певну емоційну атмосферу; поряд із іншими засобами вона відтворює історичний, національний колорит, поглиблює характеристики персонажів, підкреслює переломні моменти розвитку дії, драматичні кульмінації. Створюючи музичне оформлення вистави, режисер драматичного театру може залучити до цієї праці композитора, додати музичні п'єси і фрагменти з різних творів, не пов'язаних із певною п'єсою.

У **музичному театрі** (театрі опери та балету, театрі оперети тощо) музика — це основа музичного дійства, вона є найважливішим засобом характеристики образів і подій, вагомим компонентом драматургії спектаклю. Окрім музичних номерів, що влітаються в сценічну дію, використовуються і досить великі інструментальні п'єси, що передують усій постановці або окремим актам спектаклю (увертюра, антракти).

Багато **номерів театральної музики**, написаних видатними композиторами, «живуть» самостійним життям і виконуються в концертах у первинному вигляді (наприклад,

музика Л. Ван Бетховена до драми «Егмонт» Й. Гете, Ф. Мендельсона-Бартольд-ді до комедії «Сон літньої ночі» В. Шекспіра) або в здійснених автором обробках, здебільшого у вигляді сюїт (наприклад, сюїти Е. Гріга з музики до драми Г. Ібсена «Пер Гюнт», сюїта Ж. Бізе з музики до драми «Арлезіанка» А. Доде тощо).

Музику для драматичного театру писало багато композиторів, у тому числі Р. Шуман, М. Глінка, П. Чайковський, А. Аренський, О. Крейн, Д. Шостакович та ін.

Давайте розглянемо палітру основних жанрів театральної музики. З якими з них ви уже знайомі? У чому їхня особливість?

Опера поділяється на декілька різновидів, які дещо відрізняються між собою. Розгляньте схему.

Музичний словничок

Опера-буффа (італ. *opera buffa* - жартівлива опера) - італійська комічна опера, що виникла на основі інтермедій та народно-побутової пісенної традиції. Оперети-буффи писали: Дж. Перголезі, Д. Чимароза, Г. Доніцетті, В.А. Моцарт, Дж. Россіні тощо.

Опера-комік (фр. *opera comique* — комічна опера) — французька комічна опера, що спирається на ярмаркові вистави. у цьому жанрі творили П. Монсіньї, Ф. Гарольд, Н. Ізуар тощо.

Зінгшпіль (нім. *Singspiel*, від *sing* — співають, *spiel* — грали) — німецька комічна опера, де спів і танці чергуються з розмовними діалогами. Типовими для зінгшпіля були побутові сюжети, інколи з елементами казки.

На відміну від класичної опери, **оперети** пишуться на комічний сюжет, музичні

номери в них коротші. Загалом музика оперети легка, розважальна, однак вона безпосередньо наслідує традиції академічної музики.

Відомі оперети створили І. Кальман, Ш. Лекок, К. Мілікер, Ж. Оффенбах, Й. Штраус-син, І. Дунаєвський, Д. Кабалевський, Ю. Мілютін, Г. Свиридов, М. Лисенко та інші.

Музичний словничок

Оперета (італ. operetta — маленька опера) — музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментальною музикою, танцювальне мистецтво й естрадні прийоми.

Імре Кальман - угорський композитор, один із засновників і найвизначніших представників віденської оперети. Творчий доробок

І. Кальмана становить 20 оперет, серед яких найвідоміші - «Циган-прем'єр», «Княгиня Чардашу» («Сільва»), «Баядера», «Маріца», «Принцеса цирку», «Фіалка Монмартру» тощо. Композитор є автором симфонічних творів, інструментальних п'єс і романсів.

Бесіда про оперету І.Кальмана «Фіалка Монмартру».

Оперета «Фіалка Монмартру» – один із останніх шедеврів Імре Кальмана, була поставлена в Парижі. Цей твір автор присвятив своїй молодій дружині - російській актрисі Вірі Макінській.

Дійові особи найромантичнішої оперети І. Кальмана – актори, художники, поети, музиканти – представники французької богемі, які живуть, творять, мріють на пагорбах Монмартру, в мансардах під дахами Парижа. На глядачів очікує чуттєва мелодрама, насичена емоційними комедійними сценами.

Бесіда про оперету І.Кальмана «Принцеса цирку»

Оперета на лібрето А. Грюнвальда і Ю. Браммера. У центрі твору, сповнена чудес, арена цирку та життя за лаштунками.

За мотивами оперети було знято фільм «Містер Ікс». Кінострічка мала великий успіх, а оперета І. Кальмана «Принцеса цирку» увійшла до репертуарів багатьох музично-драматичних театрів світу.

ІІІ. Слухання:

- І. Кальман. Арія «Карамболіна, Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні Тетяни Шмиги.

- І. Кальман. «Арія містера ікс» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса.

Аналіз прослуханих творів:

1. Розкажіть про своє враження від музики оперет І. Кальмана.

2. Назвіть особливості арії «Карамболіна, Карамболетта». Які засоби виразності цього твору вам вдалося розпізнати? Розкажіть про акомпанемент.

3. Яким у вашій уяві постає загадковий містер Ікс? Як арія характеризує його як героя оперети? Які засоби виразності використав автор?

4. Які особливості жанру оперети було відчутно в музиці?

5. Чи сподобалися вам ці твори? Чим саме?

Музика відіграє надзвичайно важливу роль у балетах. За допомогою звуків, пластики і танцю глядачеві передається зміст твору. Музика і танець тут перебувають у єдності. Прикладом цьому може бути балет А. Хачатуряна «Гаяне». Музика композитора відзначається національним колоритом та яскравими вірменськими народними мелодіями. Візитівкою А. Хачатуряна є його відомий «Танець із шаблями», завдяки якому в багатьох країнах світу за композитором утвердилося жартівливе ім'я «містер Танець із шаблями».

Слухання: А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне».

Аналіз прослуханого твору:

1. Який музичний образ танцю?

2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності, використані автором у балеті.

3. Які зображальні засоби застосував композитор у творі?

4. Якими кольорами можна передати настрій цього твору?

5. Чи сподобався вам цей твір? Чим саме?

IV. Вокально-хорова робота. Розспівування.

1. Виконання поспівки (на вибір вчителя).
2. Розучування «Тече вода з-під явора» муз. О.Злотника, сл. Т. Шевченко.
(розбір тексту, мелодії).

V. Підсумок уроку.

- Назвіть характерні особливості театральної музики.
- Про які різновиди опери йшлося на уроці?
- Назвіть характерні риси оперети.
- Розкажіть про оперети І. Кальмана. Яка арія вам сподобалася?
- Який шедевр А. Хачатуряна ми слухали? У чому особливість музики композитора?
Учитель оцінює активність учнів, відзначає найкращі відповіді.

Л.В. Яковенко

Урок 28

Тема. Мюзикл і його історія.

Мета:

- формування **ключових компетентностей:**
- **загальнокультурна компетентність:**
  - ознайомити з мюзиклом та його історією;
  - розглянути характерні ознаки мюзиклу на прикладах музичних творів;
  - визначити спільні риси опери, оперети, мюзиклу.
- **предметні компетентності:**
  - навчати учнів уважно слухати музику та розмірковувати про неї;
  - розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору;
  - виховувати інтерес до слухання фрагментів з відомих мюзиклів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Музичний матеріал: Ріккардо Коччанте - Пісні «Belle та «Le Temps de cathédrales» з мюзиклу «Нотр-Дам де Парі» у виконанні Брюно Пельтье. «Тече вода з-під явора» муз. О. Злотника, сл. Т. Шевченко **фрагменти відео з сучасних мюзиклів:** Жерар Пресгурвик. Мюзикл "Ромео и Джульетта" - Les Rois du monde (Королі ночної Верони), дует Ромео та Джульетти Аімер (Щастя).

ТЗН: мультимедійна дошка, комп'ютер

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

Музичне вітання (на вибір вчителя)

II. Основна частина. Повідомлення теми, завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Діти, сьогодні ми знову потрапимо до театру. На сцені — мюзикл. Пропоную вам познайомитися з новим жанром, який набув розвитку в театрі та кіно. Мюзикли люблять як дорослі, так і діти. В основі багатьох творів цього жанру — відомі класичні твори художньої літератури та твори для дітей.

Музичний словничок

Мюзикл (іноді його ще називають музичною комедією) — це музично-сценічний твір, в якому переплітаються діалоги, пісні, музика, танці, при цьому сюжет, як правило, нескладний. Мюзикл — постановочний жанр. Робота над кожним проектом починається з написання п'єси. Постановку п'єси здійснює режисер, якому часто можуть допомагати балетмейстери та фахівці зі співу.

Бесіда про мюзикл та його історію.

Мюзикл — один із найкомерційніших жанрів театру. Це обумовлено його видовищністю, розмаїттям тем, необмеженістю у виборі виражальних засобів для акторів.

Під час постановки мюзиклів часто використовуються масові сцени зі співом і танцями, нерідко застосовуються різні спецефекти.

Для мюзиклів також характерним є наскрізний драматургічний розвиток, використання вокально-хореографічних ансамблів, естрадна манера співу, розмови між музичними номерами, використання як оркестру, так і фонограми.

Мюзикл виник у 1920-х роках у США. До найкращих зразків цього жанру належать «Оклахома» Р. Роджерса, «Співаючи під дощем» Дж. Келі, «Вестсайдська історія» Л. Бернстайна, «Моя чарівна леді» Ф. Лоу, «Людина з Ламанчі» М. Лі, «Привид опери» Е. Веббера та інші.

Досягненням композитора Е. Веббера став мюзикл «Привид Опери» («The Phantom of the Opera»), який містить у собі елементи детективу та трилеру у 1985 році на лондонській сцені відбулася прем'єра французького мюзиклу «Знедолені» («Les Miserables») К.М. Шонберга за мотивами однойменного роману В. Гюго.

Упродовж останніх років з'явилися яскраві французькі мюзикли «Собор Паризької Богоматері», (Р. Коччанте), «Ромео і Джульєтта», «Віднесені вітром» (Ж. Пресгурвіка) тощо.

Перший український мюзикл - «Фемінізм по-українськи» Олексія Коломійцева, відомого українського композитора і театрального режисера, а також актора, співака, музиканта. У 2010 році з'явився перший український дитячий мюзикл «Бджілка» Миколи Гнатюка (поета-пісняра), Віктора Тиможинського і Василя Чепелюка (українських митців), а у 2012 році - «Кичин дім» за п'єсою С. Маршака, композитор - С. Бедусенко.

Музичний словничок

Мюзикл (від англ. musical play — музичний спектакль) - музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва.

Робота зі схемою:

Розгляньте схему, на якій зображено спільні риси складних театральних жанрів. Назвіть їхні відмінні риси?

Спільні риси опери, оперети та мюзиклу:

- приналежність до театральних жанрів;
- наявність літературної основи, розподіл сценарію на акти;
- гра акторів, використання хореографії, хору;
- вокальні номери (сольні, ансамблеві, хорові);
- музичний супровід (оркестровий або фонограмний);
- оформлення сцени декораціями;
- акторські костюми.

Бесіда про Собор Паризької Богоматері.

Собор Паризької Богоматері (Нотр-Дам де Парі) (фр. Notre Dame de Paris) - собор у Парижі (Франція), присвячений Діві Марії, матері Ісуса Христа. Один із найпрекрасніших витворів готичного мистецтва. У соборі вбачається подвійність стилістичних впливів: з одного боку, присутні відгомони романського стилю, з властивою йому могутньою і щільною єдністю, а також використовуються новаторські архітектурні досягнення готичного стилю, який додає будівлі легкості і створює враження простоти вертикальної конструкції.

Собор Паризької Богоматері («Нотр-Дам де Парі») - відомий французько-канадський мюзикл, створений за мотивами однойменного роману В. Гюго. Композитор — Рікардо Коччанте. Автор лібрето — Люк Пламодон. Прем'єра мюзиклу відбулася в 1998 році в Парижі. Основою мюзиклу стала розповідь про кохання горбаня-дзвонаря собору до циганки Есмеральди; події відбуваються в соборі Паризької Богоматері.

Пісні «Belle» та «Le Temps de cathédrales» стали світовими хітами.

III. Слухання та перегляд відео: Р. Коччанте. Пісні «Belle», та «Le Temps de cathédrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє.

Аналіз прослуханих творів:

- Розкажіть про своє враження від пісень мюзиклу.

- Охарактеризуйте рівень майстерності виконавця пісень і тембр його голосу.
- Визначте характер та музичні образи творів.
- Назвіть засоби музичної виразності прослуханих композицій.
- Які особливості жанру мюзиклу відчувалися в творах?

Бесіда про мюзикл «Ромео і Джульєтта» та «Привид опери».

Мюзикл «Ромео і Джульєтта» за мотивами твору В. Шекспіра написав французький композитор, сценарист і актор Жерар Пресгурвік. у 2001 році відбулася прем'єра мюзиклу на французькій сцені. Головні ролі виконували Ендрю Бівіс і Лорней Вонт. Мюзикл було перекладено російською, англійською, німецькою, італійською, угорською, японською та іспанською мовами.

Мюзикл «Привид опери» Ендрю Ллойд Веббера створений у 1986 році на основі однойменного роману Г. Леру. Сюжет мюзиклу розкриває історію кохання Крістін та Рауля, які перемагають злого Привида опери, що стояв на перешкоді таланту та коханню. Глядачі розуміють, що справжні щирі почуття можуть здолати навіть злих привидів, зробити найжорстокіше серце м'яким і добрим.

Перегляд фрагментів відео з сучасних мюзиклів (вдома зобразити музику мюзиклу, який найбільше сподобався).

IV. Вокально-хорова робота. Розспівування.

1. Виконання поспівки на формування дихання, чистоти інтонування (на вибір вчителя).

2. Виконання пісні «Тече вода з-під явора» О. Злотника.

(творче завдання: спробувати учням по бажанню перевтілитися в диригента та покерувати співом своїх друзів. Показати руками, хто буде виконувати соло, в якому темпі потрібно співати та коли співатиме увесь клас).

V. Підсумок уроку.

- Що таке мюзикл?
- Розкажіть історію цього жанру.
- Чим відрізняється мюзикл від звичайного спектаклю?
- Які мюзикли сучасних композиторів ви знаєте?
- Розкажіть про музику цих творів.
- Який сюжет зацікавив вас найбільше?
- Розкажіть про українські мюзикли.

Учитель оцінює активність учнів, відзначає найкращі відповіді.

Л.В. Яковенко

Урок 29

Тема. Український мюзикл. Телемюзикл. Музика до кіно і серіалів. Відмінності сучасного телемюзиклу від класичних музично-театральних жанрів.

Мета:

➤ формування **ключових компетентностей:**

➤ **загальнокультурна компетентність:**

- ознайомити з жанром телемюзикл, його особливостями;

- ознайомити з найвідомішими світовими телемюзиклами;

➤ **предметні компетентності:**

- надавати знаходити відмінності сучасного телемюзиклу від класичних музично-театральних жанрів;

- розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від переглянутих фрагментів з телемюзиклів;

- виховувати інтерес до нових жанрів музичного мистецтва.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Музичний матеріал: Максим Дунаєвський музика до фільму «Мері Попінс до

побачення» - увертюра, пісня «Непогода», «Леді досконалість», «Вітер змін», «Тридцять три корови». Уривки Дж. Ендрюс музика до фільму «Мері Попінс»; фрагмент із к-му Роджерса «Звуки музики»; І.Шамо, Д.Луценко «Києве мій».

ТЗН: мультимедійна дошка, комп'ютер.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

Музичне вітання (на вибір вчителя).

Актуалізація опорних знань учнів:

- дати визначення поняттям – театр, мюзикл;
- назвати характерні риси мюзиклу;
- з якого мюзиклу зображення і хто автор твору.

II. Основна частина. Повідомлення теми, завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Діти, сьогодні на нас чекає зустріч із телевізійним мюзиклом та казкою про Мері Поппінс, яку знають майже всі діти. Мері Поппінс (англ. Mary Pop pins) - героїня казкових повістей дитячої письменниці Памели Треверс; няня-чарівниця, яка виховувала дітей в одній із лондонських сімей. Книжки про Мері набули великої популярності в світі. Няня Памели Треверс - дуже охайна молода жінка з прекрасними манерами, все її майно - це парасолька і велика сумка. Няня творить дива з нічого: зі звичайних речей у звичайних умовах. Своїх вихованців сім'ї Бенкс - хлопчика Майкла та дівчинку Джейн - Мері Поппінс навчила бачити казкове у звичайних речах та не боятися змін. Мері пересувається оригінально - за вітром, який називає «вітром змін». Ім'я Мері стало загальним. Ним почали називати хороших нянь і виховательок, дитячі розважальні комплекси, марки одягу тощо.

За книгами П. Треверс було знято багато фільмів, два з яких за жанром мюзикли. Перший було знято у 1964 році американським режисером Робертом Стівенсоном на студії Волта Діснея. Композитором американського фільму «Мері Поппінс» став Ірвін Костел, а головну роль виконала Джулі Ендрюс. Фільм отримав п'ять премій «Оскар». у 1983 році вийшов фільм радянського режисера Леоніда Квініхідзе «Мері Поппінс, до побачення» із Наталією Андрейченко у головній ролі. Композитор стрічки — Максим Дунаєвський – російський композитор, народний артист, заслужений діяч мистецтв.

III. Слухання та перегляд відеофрагментів: М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леді совершенство», «Ветер перемен», «33 корови».

Аналіз прослуханих творів:

- Розкажіть про своє враження від пісень мюзиклу.
- Визначте характер та музичні образи творів.
- Охарактеризуйте засоби виразності творів.
- Які особливості жанру мюзиклу було помітно у творах?
- Чи відомі вам ці пісні? Яка з них сподобалася найбільше?

Мюзикли перейшли з театру до кіно із зародженням звукового кіно. Розквіт мюзиклу як кіножанру відбувся в США на межі 1930-х – 1940-х років. Класика жанру цього періоду - голлівудський мюзикл «Серенада Сонячної долини» (1941), яка завоювала шалену популярність.

Найвідоміші світові телемюзикли: «Звуки музики», «Айболіт-66», «Попелюшка», «Спляча красуня», «Аліса в Країні Чудес», «Карнавальна ніч», «Пригоди Буратіно», «Острів скарбів», «Пригоди Вінні-Пуха», «Русалонька» та інші.

Останнім часом в Україні популярними стали музичні телемюзикли до святкування Нового року за мотивами відомих казок та фільмів, наприклад, «Вечори на хуторі біля Диканьки», «Червона шапочка і всі, всі, всі», «За двома зайцями», «Сорочинський ярмарок» та інші.

Музичний словничок

Телемюзикл - фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, зазвичай з комедійними елементами, сюжетом.

Діти, а зараз я пропоную переглянути фрагменти телемюзиклу «Серенада Сонячної долини» та «Звуки музики».

IV. Вокально-хорова робота. Розспівування.

1. Виконання:

- поспівка «До, ре, мі»;
- поспівка на legato (на вибір вчителя).

2. Розучування І.Шамо, Д.Луценко «Києве мій» (бесіда про композитора, пісню; слухання; розбір тексту, мелодії).

3. Виконання пісні «Тече вода».

V. Підсумок уроку.

- Що таке телемюзикл і які його особливості?
- Чим він відрізняється від мюзиклу в театрі?
- Назвіть телемюзикли, які ми розглянули на уроці.
- Яку роль виконує музика в кіномюзиклах?
- Що найбільше сподобалося вам на уроці?

Учитель оцінює активність учнів, відзначає найкращі відповіді.

Л.В. Мозгова

Урок 30

Тема. Історія рок-опери.

Мета:

➤ формування ключових компетентностей:

➤ загальнокультурна компетентність:

- оволодіння досягненнями культури; *міжпредметна естетична компетентність:*
- зв'язок сучасних музичних течій та класичної оперної школи, поєднання в рок-опері фольклору, бароко, джазу, авангарду.

➤ предметні компетентності:

- ознайомити з жанром рок-опери та характерними її ознаками, ознайомити з історією розвитку музичного жанру; познайомити з рок-оперою О.Рибнікова «Юнона і Авось»;

- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити характерні особливості та ознаки жанру, надавати характеристику засобам музичної виразності твору, знаходити відмінність між класичною оперою та рок-оперою, розвивати вміння висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору;

- виховувати інтерес до слухання класичної та сучасної музики та виконання пісень українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, підручник «Музичне мистецтво 7 клас» (Л.Кондратова), зошит «Музичне мистецтво 7 клас» (Л.Кондратова).

Основні поняття для засвоєння: характерні ознаки жанру рок-опери, зарубіжна та вітчизняна рок-опера, композиційна будова рок-опери.

Твори, що вивчаються на уроці:

1. О. Рибніков. Пролог, романс «Я тебе нікогда не забуду», романс «Белый шиповник», епілог «Алілуя» з рок-опери «Юнона і Авось».

2. І.Шамо, Д.Луценко «Києве мій».

План уроку:

I. Організаційний момент, музичне вітання (2 хв.).

II. Повідомлення теми і мети уроку (1 хв.).

- III. Актуалізація опорних знань (5 хв.).
- IV. Вивчення нового матеріалу(5 хв.).
- V. Сприйняття творів мистецтва (10 хв.).
- VI. Вокально-хорова робота (15 хв.).
- VII. Закріплення, підсумок уроку (5 хв.).
- VIII. Домашнє завдання (2 хв.).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми, мети уроку.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель. На попередніх уроках ми знайомилися з жанрами театральної музики, з появою і розвитком жанру мюзиклу, з видатними композиторами, які працювали в цьому жанрі. Давайте пригадаємо:

1. Основні жанри театральної музики.
2. Різновиди опери.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Учитель. Сьогодні ми познайомимося з одним з наймолодших театральних жанрів – рок-оперою. Ми дізнаємося про виникнення, розвиток та особливості жанру. Визначимо відмінності рок-опери від класичних музично-театральних жанрів.

Словник музичних термінів (слайд 2)

Рок-опера - музично-драматичний жанр, основою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мюзиклом.

Спільні та відмінні риси опери та рок-опери (слайд №3)

Спільні риси: як і в класичній опері, в рок-опері є літературний сюжет, лібрето, розподіл сюжету на акти; для неї також характерні різні номери: арія, монолог, хор, розмовні діалоги.

Відмінні риси: в рок-опері є елементи, не характерні для класичної опери - танцювальні епізоди зі специфічною пластикою, найрізноманітніші прийоми звукового оформлення та світлові ефекти; своєрідна музична мова рок-опер пов'язана з використанням рок-ансамблю, а також класичного складу оркестру або їх поєднання, використовуються елементи музичної мови інших пластів - від фольклору і бароко до джазу й авангарду .

«Юнона і Авось» - одна з найвідоміших радянських рок-опер композитора Олексія Рибникова на вірші поета Андрія Вознесенського. Сюжет рок-опери заснований на реальних подіях і присвячений подорожі на двох вітрильниках «Юнона» і «Авось» Миколи Резанова до Каліфорнії в 1806 р. і його зустрічі з юною Кончітою Аргуелью - дочкою коменданта Сан-Франциско. **(Слайд 4)**

Зберігся і був частково виданий подорожній щоденник М. Резанова, який А. Вознесенський використав під час своєї роботи над рок-оперою. У творі йдеться про М. Резанова, одного із керівників першої російської навколосвітньої експедиції, який під час своєї подорожі відвідує Каліфорнію і закохується у красуню Кончіту. Вони, незважаючи на нареченого Кончіти, побралися, але раптом М. Резанов повинен терміново покинути Каліфорнію і повернутися додому. У його планах - виклопотати дозвіл на шлюб із католичкою. Однак по дорозі він тяжко захворів і помер. Кончіта не вірила чуткам і чекала коханого понад 35 років. Прем'єра рок-опери відбулася у 1981 році на сцені Московського театру. Головні ролі виконували М. Караченцев (граф Резанов), О. Шаніна (Кончіта), О. Абдулов (наречений Фернандо). Гастролі опери відбулися по всьому світу. **(слайди №5-7)**

Історія розвитку жанру рок-опери. Автором першої рок-опери і засновником цього жанру вважається гітарист П. Тауншенд, лідер групи «The Who», який випустив у 1969 році альбом «Томмі», означений як рок-опера. Однією з найвідоміших стала рок-опера британського композитора Е. Веббера «Ісус Христос - суперзірка», написана в 1971 році. **(слайд №8)**

У 1975 році була написана перша радянська рок-опера - «Орфей і Еврідіка» О.

Журбіна. Широку популярність здобули опери О. Рибникова «Зірка і смерть Хоакіна Мур'єти» (1976), О. Градського - «Стадіон» (1985) та інші. Популярною українською рок-оперою є «Біла ворона», написана композитором Г. Татарченком та поетом Ю. Рибчинським у 1989 році. Тема цієї рок-опери - подвиг Ж. д'Арк. У 2009 році з'явилася рок-опера «Моцарт» - французький твір Дова Аттья і Альбера Барона Коена, присвячений історії життя В. Моцарта. (слайди 9-10) Продюсери хотіли показати, що Моцарта можна по праву вважати першим рок-музикантом в історії. Прем'єра рок-опери відбулася 22 вересня 2009 року на сцені паризького Палацу спорту. «Моцарт» - перша рок-опера, яку зняли в 3D-форматі (2010 р). У Львівському театрі імені Лесі Українки в березні 2015 року презентували першу у Львові виставу з роковим музичним оформленням. Головний персонаж - дітовбивця Ірод, тиранічний цар Іудеї, який понад усе прагнув влади. За сценарієм, він убиває навіть тих, кого любить, і божеволіє від самотності. (слайди 11-12)

V. Сприйняття музичних творів.

1. О. Рибников. Пролог, романси «Я тебе ніколи не забуду» і «Белый шиповник».
2. Епілог «Аллилуйя» з рок опери «Юнона і Авось».(Перегляд відеоматеріалу).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. У чому особливість номерів рок-опери?
3. Які характерні особливості романсу тобі вдалося розпізнати?
4. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

VI. Вокально-хорова робота.

1. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичною слуху та голосу (за вибором вчителя).

2. Виконуємо пісню. «Києве мій» (слова Д.Луценка, музика І.Шамо).

Виконання пісні під фонограму сольо, групою, хором. (слайди 13-16)

3. Виконання раніше вивченої пісні, за вибором учнів.

VII. Закріплення, опитування. (Слайд 17).

- Про який музичний жанр йшлося на уроці?
- Які види мистецтва об'єднані в цьому жанрі?
- Що таке рок-опера? Чим вона подібна та чим відмінна від опери та мюзиклу? Наведи приклади.
- Про що розповідає історія рок-опери «Юнона і Авось»? Поділися своїми враженнями від цього твору.
- Які музичні номери з рок-опер тобі сподобалися найбільше?
- Розкажи про них та їхні характерні засоби виразності.

VIII. Підсумок уроку, домашнє завдання.

Послухай оперу та рок-оперу, порівняй їхнє звучання.

Приєднайся до проекту друзів та створи власну колекцію номерів із сучасних рок-опер. (Слайд 18).

Л.В. Мозгова

Урок 31

Тема. Музика з телеекрану.

Мета:

- формування ключових компетентностей:
- **загальнокультурна компетентність:**
  - оволодіння досягненнями культури;
- **міжпредметна естетична компетентність:**
  - зв'язок музики та кіномистецтва;
- **предметні компетентності:**

- ознайомити з особливостями музики з кінофільмів, телесеріалів, з творчістю композиторів, які працювали в цьому жанрі, знаходити відповідність між сюжетом кінофільму та музикою;

- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити характерні особливості та ознаки жанру, надавати характеристику засобам музичної виразності твору, висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору;

- виховувати інтерес до слухання та виконання пісень про війну.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, підручник «Музичне мистецтво 7 клас» (Л.Кондратова), зошит «Музичне мистецтво 7 клас» (Л.Кондратова).

Основні поняття для засвоєння: музика телеекрану, саундтрек, тапер.

Твори, що вивчаються на уроці:

1. М.Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни».
2. Уривок з фільму «Білоруський вокзал», в якому звучить відома пісня Б.Окуджави «Нам нужна одна Победа».
3. Музика до фільму «В бій ідуть одні «старики»:
  - «Смуглянка» - муз. О.Новікова, сл. Я.Шведова.
  - «В землянці» - муз. К. Листова, сл. О.Суркова.
4. Пісня «Повертайся живим» слова та музика Ірини Цілик, сестер Тельнюк.
5. «Спасибі вам, фронтовики» музика і слова Н.Май.

План уроку:

- I. Організаційний момент, вхід до класу під музику (2 хв.).
- II. Повідомлення теми і мети уроку (1 хв.).
- III. Актуалізація опорних знань (3 хв.).
- IV. Вивчення нового матеріалу (5 хв.).
- V. Сприйняття творів мистецтва (20 хв.).
- VI. Вокально-хорова робота (10 хв.).
- VII. Закріплення, підсумок уроку (3 хв.).
- VIII. Домашнє завдання (1 хв.).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми, мети уроку.

III. Актуалізація опорних знань.

- Які нові музично-драматичні жанри ви знаєте?
- В чому їх особливість?
- Чи любите ви дивитись кінофільми про війну? Як ви гадаєте, чи доречна музика і пісні в цих фільмах?

IV. Вивчення нового матеріалу.

Учитель. Сьогодні для нас лунатиме музика з телеекрану, музика, яка звучить в кінофільмах, телесеріалах. Напередодні дня Перемоги ми послухаємо музику і пісні про війну, згадаємо відомі і популярні радянські фільми.

Словник музичних термінів (слайд 2)

Музика телеекрану - це композиторські твори, створені для кінофільмів, телесеріалів, мультфільмів, телепередач тощо, які супроводжують сюжет і є тлом головних сюжетних ліній.

Саундтрек - звукова доріжка. Музичне оформлення будь-якого матеріалу, наприклад, фільму, мультфільму або комп'ютерної гри.

Тапер - у другій половині XIX - початку XX століття музикант, переважно піаніст, який супроводжував своїм виконанням танці на вечорах, балах, згодом - німі фільми.

Музичні твори з телеекрану ми слухаємо щодня. Багато саундтреків, пісень та музичних номерів, які виникли в результаті синтезу кіномистецтва і музики, стають хітами й улюбленими мелодіями цілих поколінь. Але ж музика на телеекрані існує не лише у фільмах. Без музичного супроводу не можна уявити реклам тощо.

Кіно і музика. Звукове кіно з'явилося через 30 років після винайдення кінематографу. В епоху німого кіно музику до фільму виконували тапери (піаністи у кінотеатрі), джазові та симфонічні оркестри, що супроводжували показ фільмів. Незважаючи на те, що першочергове значення у фільмі належить зображенню, музика органічно доповнює сюжет і відіграє важливу роль у кінокартині. (Слайд 3)

Музика кіно - величезний каталог мелодій, які продовжують жити роками. Ці музичні твори належать до різних стилів та напрямів музики, вони представляють різноманітні жанри і форми. Більшість творів написані композиторами для конкретної стрічки або мультфільму. Музику до кінофільмів створює композитор, а звукове оформлення - звукорежисер. До видатних композиторів, які писали шедеври академічної музики та водночас працювали як автори музики кіно, належать *Б. Лятошинський* («Кармелюк», «Визволення», «Григорій Сковорода»), *М. Скорик* («Тіні забутих предків», «Як козаки куліш варили», «Гуси-лебеді летять»), «Лис Микита» та інші), *Д.Шостакович* («Молода гвардія», «Катерина Ізмайлова», «Король Лір» тощо) та багато інших. (Слайд 4)

Мікаел Тарівердієв - радянський композитор, народний артист, учень А. Хачатуряна. Ім'я композитора відоме завдяки фільмам «17 миттеостей весни» та «Іронія долі, або з легким паром». Упродовж свого творчого шляху створив музику до 132 стрічок. Він також автор камерних вокальних циклів, балетів, опер та органної музики. (Слайд 5)

«Сімнадцять миттеостей весни» — радянський багатосерійний телефільм за однойменним романом Юліана Семенова. Події розгортаються навесні 1945 року, наприкінці Другої світової війни. (Перегляд відеоматеріалу)

Музика до фільму «В бій ідуть одні «старики».

«В бій ідуть одні «старики» —художній фільм режисера Леоніда Бикова, знятий у 1973 році, який розповідає про льотчиків-винищувачів у роки Другої світової війни. Фільм насичений піснями, які стали популярними під час війни та після неї. «Візитною карткою» фільму є пісня «Смуглянка». У фільмі звучать пісні «Вечірній дзвін», «Ніч яка місячна», «Дороги...», «За того хлопця», «В землянці» та інші. (Слайд 6) (Перегляд відеоматеріалу)

«Білоруський вокзал» - радянська кінострічка 1970 року про зустріч колишніх вояків через 25 років після війни. Серед найкращих моментів фільму — пісня Булата Окуджави «Нам нужна одна победа» (Слайд 7). (Перегляд відеоматеріалу)

V. Сприйняття музичних творів.

1. Музика до кінофільму «Сімнадцять миттеостей весни»
2. Пісні з кінофільму «В бій ідуть одні старики» («Смуглянка», «В землянці»)
3. Уривок із фільму «Білоруський вокзал», у якому звучить відома пісня Б. Окуджави «Нам потрібна одна перемога».
4. Пісні «*Повертайся живий*» (автори *І. Цілик, сестри Тельнюк*)(Слайд 8)

Проаналізуй прослухані твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. Як поєднуються текст і засоби музичної виразності?
3. Які музичні образи створено за допомогою музики?
4. Про що розповіла тобі музика кінофільму? (Слайд 9)

VI. Вокально-хорова робота.

1. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичною слуху та голосу (за вибором вчителя).

Музика часто пов'язана з воєнними подіями. І у наш час, звертаючись до захисників України, пишуться вірші та нові пісні.

2. Розучування пісні. «*Спасибі вам, фронтовики*» (автор *Наталія Май*)
- слухання пісні;

- розучування 1 куплету, приспіву;
- виконання пісні під фонограму сольо, групою, хором. (Слайди 10-12)

3. Виконання раніше вивченої пісні «Кисве мій».

VII. Закріплення, підсумок уроку. (Слайд 13)

- Наведи приклади своєї улюбленої музики, що лунає із телеекранів. Чи пам'ятаєш ти виконавців та авторів цих творів?

- З музикою яких композиторів ми познайомилися?
- Які військові пісні ти знаєш?

VIII. Домашнє завдання. (Слайд 14)

Слухаючи музику, зауваж, чи є серед творів військові пісні.

Приєднайся до проекту друзів та створи власну презентацію «Пісні з кінофільмів».

Л.В. Мозгова

Урок 32

Тема. Електронна музика та її інструменти.

Мета:

➤ формування ключових компетентностей:

➤ **загальнокультурна компетентність:**

- оволодіння досягненнями культури;

➤ **міжпредметна естетична компетентність:**

- розвивати вміння знаходити спільні риси між видами мистецтва;

➤ **предметні компетентності:**

- ознайомити з особливостями електронної музики, з електронними інструментами, пояснити про їх відмінність від звичайних музичних інструментів; ознайомити з творчістю музикантів, які працювали в цьому жанрі;

- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити характерні особливості та ознаки жанру, надавати характеристику засобам музичної виразності твору, висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору;

- виховувати інтерес до слухання та виконання музичних творів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, підручник «Музичне мистецтво. 7 клас» (Л.Кондратова), зошит «Музичне мистецтво. 7 клас» (Л.Кондратова).

Основні поняття для засвоєння: електронна музика, електронні інструменти.

Твори, що вивчаються на уроці:

1. Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean» (Сльози океану), «Deep Blue» (Глибоко синій).
2. Гурт «Спасе»(Простір). «Just Blue» (Тільки синій), «Magic Fly» (Магія літати)
3. «Спасибі вам, фронтовики» музика і слова Н.Май.

План уроку:

I. Організаційний момент, музичне вітання(2 хв.).

II. Повідомлення теми і мети уроку (1 хв.).

III. Актуалізація опорних знань (3 хв.).

IV. Вивчення нового матеріалу(10 хв.).

V. Сприйняття творів мистецтва (10 хв.).

VI. Вокально-хорова робота (15 хв.).

VII. Закріплення, підсумок уроку (3 хв.).

VIII. Домашнє завдання (1 хв.).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми, мети уроку.

III. Актуалізація опорних знань.

- Яку музику ви любите слухати?

- Чим на вашу думку відрізняється сучасна музика від класичної?

- Які сучасні музичні інструменти ви знаєте?

IV. Вивчення нового матеріалу.

Сьогодні на уроці ми познайомимося з електронною музикою, з сучасними електронними музичними інструментами.

Словник музичних термінів (слайди 2-5)

Електронна музика — це термін, що позначає музику, створену з використанням електронного устаткування (синтезаторів, семплерів, комп'ютерів і драм-машин).

Синтезаторами називають як окремі пристрої, що є основою електронних музичних інструментів, так і електронні музичні інструменти. Синтезатор із клавіатурою одержав назву клавішний синтезатор. Синтезатор, у якому немає клавіатури, називається звуковим модулем.

Семплер — електронний музичний інструмент, що відтворює раніше записані взірці звуків — семпли (англ. sample) акустичних інструментів або будь-яких інших музичних звуків.

Драм-машина — електронний прилад, розроблений на основі принципу покрокового програмування для створення й редагування повторюваних музичних перкусивних фрагментів.

Ера електронної музики (Слайд 6)

Електронна музика тісно пов'язана і є своєрідним продовженням звукозапису. Із самого початку електронна музика увійшла до найбільш авангардних течій мистецтва ХХ століття. У 1926 році в Нью-Йорку вперше відбулася радіотрансляція поліфонічного електроінструменту «Піанорад».

У 1939 році Джон Кейдж створив композицію «Вигаданий пейзаж №1», що вважається першою композицією, в якій було використано попередньо записані немусичні звуки (відтворювані з двох грамофонів). (Слайд 7). Творці власне електронної музики працювали над штучною електричною генерацією звуку, його перетвореннями та організацією в цілісні музичні твори. Першою значною композицією цього напрямку стали твори К. Штокгаузена, що є найвидатнішим творцем німецької електронної музики.

У 1950-х роках відкриваються музичні студії, які застосовували в музиці світлові ефекти та фотознімки. Незабаром радянським інженером Є. Мурзіним був сконструйований фотооптичний синтезатор та відкрита студія електронної музики, в якій працювали композитори А. Шнітке, С. Губайдуліна, Е. Денисов та інші. Із розвитком комп'ютерних технологій починають створювати музику за допомогою комп'ютерів. Найвидатнішими творцями електронної музики з часів її початку до 1970-х років були Е. Вареж, Я. Ксенакіс, К. Штокгаузен, Д. Кейдж, Л. Ноно та інші.

У 1970-х роках електронна музика входить до масової культури. З'являється традиція використовувати в творах запис гри інших виконавців. Виходять перші альбоми електронної популярної музики. До найзначніших творців цього напрямку належать гурти «DEVO», «Ultravox», «Japan», «Yellow Magic Orchestra», «Kraftwerk» тощо. У 1980-х роках техно та хауз відкривають епоху **танцювальної електронної музики**. У ній ритми значно швидші й точніші за ритми традиційних ударних інструментів. Ця музика створювалася для танцювальних клубів. Серед найвідоміших ді-джеїв (авторів танцювальної електронної музики) — Tiesto, Paul van Dyk, BT, Armin van Buuren тощо. (Слайд №8)

У ХХІ столітті електронна музика продовжує динамічно розвиватися. Клубну музику можна часто зустріти в композиціях сучасних поп - та хіп-хоп виконавців.

Кейко Мацуї — японська піаністка і композитор, яка виконує музику в стилі нью-ейдж. Ця музика рідко порушує проблеми реального світу, але споглядає світ ідеалізований. Така музика часто використовується для релаксацій і звернена до живої природи і національної культури. (Слайд №9). (Перегляд відеоматеріалу).

«**Space**» - французький гурт, який виконує музику в жанрі космічної електронної музики та диско. Гурт був створений в 1977 році Дідьє Маруані, Роланом Романеллі і

Янніком Топом. У ранній період музиканти підкреслювали фантастичність музики та виступали в костюмах, схожих на скафандри. (Слайд №10)

Електронні інструменти (Слайди №11-15)

Лазерна арфа - електронний музичний інструмент, що являє собою кілька лазерних пучків, які потрібно перекривати, за аналогією зі щипками струн звичайної арфи. Для уникнення травм при грі на інструменті використовувалися спеціальні окуляри та рукавиці. В основному інструмент використовується під час концертів. На лазерних арфах грають Б. Зайнер, Ж. Жарр, К. Ліфанте, С. Памарт та інші.

Синтезатор - електронний пристрій, який синтезує звук за допомогою одного чи кількох електричних генераторів коливань.

Вокодер (англ. *vocoder*) - інструмент (немузичний), призначений для аналізу та синтезу звуків та мовлення. Вперше вокодер був використаний гуртом «Kraftwerk» у 1974 році. Пізніше його широко застосовували у своїй творчості «Pink Floyd», Ж. Жарр та інші музиканти.

Терменвокс - музичний інструмент, головною частиною якого є два високочастотних коливальних контури, налаштовані на спільну частоту.

Виконавець керує роботою терменвокса, змінюючи положення долонь навколо антен інструмента.

Оптиган - електронний музичний інструмент, назва якого походить від поєднання слів «оптика», що вказує на оптикоелектронне облаштування, і «орган» — музичний інструмент.

За принципом дії нагадує сучасні семплери - зразки звуків інструментів записувалися на оптичні диски, звідки зчитуються за відповідною командою інструмента.

Електроскрипка - поєднання акустичної скрипки з електронними приладами, в звучанні якої застосовують звукознімач. Електронну скрипку використовували Д. Кросс, В. Мей, Г. Баранов, В. Ветт та інші музиканти.

Цифровий електронний баян має не тільки USB-накопичувач, а й динаміки і цифровий дисплей. Його звук схожий на електроорган.

Електрогітара - різновид гітари з електричними звукознімачами, які перетворюють коливання металевих струн у коливання електричного струму. Сигнал зі звукознімачів може бути оброблений для отримання різних звукових ефектів та підсилений для відтворення через динаміки.

електронні музичні інструменти - тип електромузичних інструментів, будова яких ґрунтується на використанні електронних схем, що генерують змінний струм певної частоти і форми, що відповідає певній висоті і тембру звуку.

Пригадай музичні інструменти, які ми вивчали упродовж 5-7 класів. Чи пам'ятаєш ти їхнє звучання та темброве забарвлення? Наведи приклади. Порівняй їхнє звучання зі звучанням електронних музичних інструментів нового покоління. Що між ними спільного, а що відмінного?

V. Сприйняття музичних творів.

1. Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean» (Сльози океану), «Deep Blue» (Глибоко синій).

2. Гурт «Spice»(Простір). «Just Blue» (Тільки синій), «Magic Fly» (Магія літати)

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Які характерні особливості електронної музики було відчутно у творах?

2. Які музичні інструменти звучали в композиціях?

3. Розкажи про музичні образи, створені музикантами, і про засоби музичної виразності творів.

4. Яке враження на тебе справила музика? Розкажи про свої відчуття.

VI. Вокально-хорова робота

1. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичною слуху та голосу (за вибором вчителя).

2. Виконання пісні. «Спасибі вам, фронтовики» (автор Наталія Май)

3. Виконання раніше вивченої пісні (за вибором учнів).

VII. Закріплення, підсумок уроку (Слайд № 16)

- Про яку сучасну музику йшлося на уроці?
- Що ти знаєш про електронну музику і її виникнення?
- Розкажи про електронні музичні інструменти.
- Імена яких композиторів і солістів та назви яких гуртів пов'язують із електронною музикою?
- Розкажи про свої враження від уроку.

VIII. Домашнє завдання. (Слайд №17)

Слухаючи музику, зауваж, чи є серед неї електронна. Порівняй її із сучасними композиціями, що виконуються під «живий» музичний супровід.

С.А. Войцях

Урок 33

Тема. Сучасна танцювальна музика.

Мета:

- визначати та розрізняти за стильовими ознаками особливості музичної культури: хіп-хоп, танцювальна музика нового часу, реп, RnB;
- розвивати музичні задатки дітей, музичну пам'ять;
- виховувати культуру сприйняття, відтворення та обговорення музичних творів.

Компетентності: знайомити із поняттями «музичний стиль», «Музична течія», «стильові ознаки. Формувати поняття про закони розвитку мистецтва в культурному просторі. Розучити нову пісню.

Тип: комбінований

Програмний зміст:

Mariah Carey - cant live if living is without You (playback MTV) – слухання;
Бьянка Были танцы - Mariah Carey - cant live if living is without You, (R&B)
Eminem - Sing For The Moment – слухання фрагментів;
М.Мозговий «Моя земля» - розучування.

ХІД УРОКУ

Слайд 1

Вхід під музику

Організаційний момент Оголошення теми, мети уроку. Розспівування.

Актуалізація:

Слайд 2

Закінчіть речення

1. Рівномірне чергування мовних, звукових, зображальних елементів у відповідній послідовності (*ритм*)
2. Головний засіб музичної виразності, що надає танцювальності музиці (*ритм*)
3. Перші музичні інструменти, якими супроводжували танець (*ударні*)
4. Енергійний танець, в дослівному перекладі звучить як «крутитись і гойдайся» (*рок-н-рол*)
5. Ритмічний речитатив, зазвичай читається під музику з важким бітом. (*реп*)
6. Урбанізована модифікація блюзу, що розвинулась на межі 30 — 40-х років ХХ ст. - (*Ритм-енд-блюз (англ. rhythm-and-blues, скорочено — R&B))*

Слайд 3

В усі часи люди потребували відпочинку та розваг, тож танець був популярним завжди. Як і інші види мистецтва танець мав різні призначення: елітні (професійні, що потребували досконалого володіння технікою виконання артиста, спеціальної підготовки для сценічної реалізації) та масові. Сьогодні ми говоримо про масовий, популярний вид танцю.

На початку уроку ми з'ясували, що головним у танці є ритм, що дозволяє чітко

рухатись танцюючому. Саме від ритміки танцю залежить характер руху, настрої твору.

За характером рухів проаналізуємо стиль, в якому написано твір. Тож, запрошую до нашого танцювального майданчика.

Відео перегляд композиції «Були танці», Бьянка.

1. Назвіть ознаки танцювальності композиції.
2. Темп, в якому звучала музика.
3. Визначте характер рухів танцю.
4. опишіть особливості виконавського стилю.

Слайд 4

Цей стиль називається «Ритм-енд-блюз», скорочено — R&B. Дослівно «ритмічний, або ритмізований блюз»

Переглядаючи наступний відео фрагмент спробуйте самостійно проаналізувати ознаки стилю RnB.

Відео Mariah Carey - cant live if living is without You – обговорення за визначеним планом.

Відео фрагмент Eminem - Sing For The Moment - обговорення за визначеним планом.

Формулювання стилістичних ознак композиції.

Слайд 6

Групове складання визначення стилю «Реп»

Реп є одним із елементів стилю (хіп-хоп). В рок музиці реп використовують в таких стилях як (альтернативний рок, ню-метал, ін..) В поп-музиці використовують виконавці стилю (RnB)

Слайд 7

Висновок:

- за якими ознаками ми визначаємо виконавський стиль композиції?
- Який чинник є вирішальним у визначенні стилю?
- Які, на вашу думку, є ознаки спільного походження різних танцювальних стилів, що видає їхнє «джазове» начало (охарактеризуйте за стильовими ознаками)

Слайд 8

Розучування пісні М.Мозгового «Моя земля»

Мико лаПров ич Мзговий — лауреат низки республіканських, всесоюзних та міжнародних конкурсів. Закінчив Київську державну консерваторію ім. П. І. Чайковського, професійний співак, композитор, написав чимало пісень, віршів, які стали популярними. У 1985 році удостоєний почесного звання «Заслужений артист України».

Слайд 9, 10,11

Розучування пісні. Виконання творчого завдання: самостійно визначити елементи двоголосся та підібрати партію бек-вокала. (Для учнів музичної школи).

Слайд 12

Узагальнення знань:

1. Назвіть стилі танцювальної музики, із якими знайомились на уроці.
2. Ознаки джазової музики в даних стилях.
3. Визначальний засіб виразності в танці.
4. Охарактеризуйте стилістичні ознаки відео фрагменту (Тіна Кароль «Україна – це Ти»)

Домашнє завдання:

– написати міні-твір «Мій улюблений виконавець танцювальної музики із України»

Підсумок. Аналізування роботи на уроці, оголошення оцінок. Прощання.

Вихід із уроку під звучання пісні «Україна – це ти»

Урок 34

Тема. Жанри і напрями електронної музики.

Мета:

- вчити учнів визначати особливості напрямів електронної музики та жанрів електронної музики. Вчити виразно виконувати розучену пісню, працювати над двоголосними елементами приспіву;
- розвивати творчу уяву та аналітичне мислення учнів, вдосконалювати природні музичні задатки;
- виховувати кращі патріотичні почуття дітей, культуру слухання, відтворення та обговорення музичного твору.

Тип уроку: комбінований.

Програмний зміст:

М. Мозговий «Моя земля» - виразне виконання;

Й.-С. Бах «Браденбурзький концерт» - слухання;

Прелюдія і токато D-moll – слухання порівняльна характеристика фрагментів різних стилів виконання.

ХІД УРОКУ

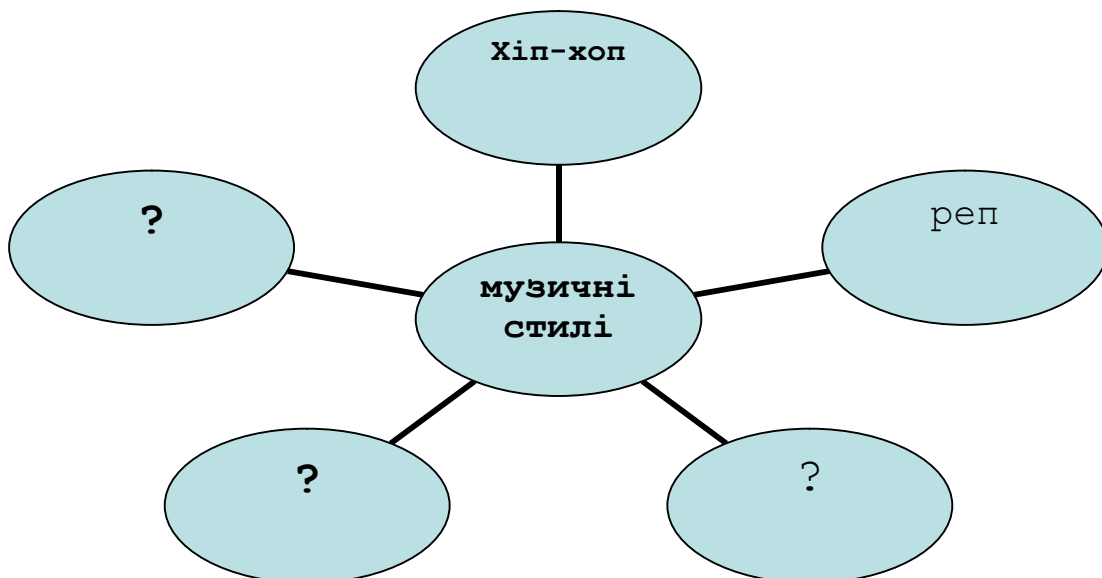
Слайд 1.

І. Вхід в клас під музику Й.-С. Баха. Привітання. Оргмомент.

Розспівування.

Актуалізація опорних знань: заповніть вільні місця в «Кущі»

Слайд 2.

Слайд 3

Словник музичних термінів:

Поліфонія (від грец. *poly* — багато і *phone* —звук) — вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів.

Гомофонія (від грец. *μόρφωνος* — букв. *однорідний*; англ. *homophony*, нім. *homophonie*)— у найпоширенішому значенні — багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в XVII-XIX століттях.

Орга́ (від грец. «*органон*» — «інструмент» або «знаряддя») — музичний інструмент групи клавійно-духові інструменти.

Слайд 4.

Пропоную пригадати джерела створення сучасного мистецтва: повернімося до музики XVII століття. Коли ви заходили в клас звучала музика Й.Баха. Перегляд відео фрагменту вас поверне до часів композитора. Спробуйте проникнутися настроями часу, поринути в епоху бароко та проаналізувати частину Бранденбурзького концерту за схемою:

1. Настрій твору.
2. Засоби музичної виразності, що створили дані настрої.
3. Особливості мистецького стилю бароко, до якого належать і переглянуті вами картини, архітектура, і творчість Баха.

Перегляд відео, аналіз твору за схемою.

Слайд 5

Упродовж свого життя Й.С. Бах був відомим як першокласний органіст, педагог і автор органної музики. Він працював як у традиційних для того часу «вільних» жанрах, таких як прелюдія, фантазія, токато, пасакаля, так і у більш строгих формах хоральної прелюдії та фуґи.

У своєму житті композитор написав безліч творів для органу, які і на сьогодні є востребуваними сучасним слухачем.

Окрім цього ним створено ряд творів для клавіру, скрипки, та інших інструментів. Але орган був його життєвим захопленням: він навіть брав участь у перевірці та налаштуванні нових органів.

Слайд 6

Невипадково для знайомства із поняттям «стилізація» ми обираємо твір Баха – Прелюдію і токату – один із найпопулярніших органних творів сьогодення.

Прослухайте фрагмент у виконанні органу та електронну версію. Порівняйте настрої та засоби виразності: вирізнити 3 спільних риси і 3 відмінності.

Слухання, порівняльна характеристика.

Виконання вивченої пісні, робота в тексті, розбір двоголосних елементів.

Закріплення:

Тестові завдання:

1. Бароко це...

- а) музичний стиль;
- б) мистецький стиль;
- в) музичний жанр.

2. Токата –

- а) п'єса для фортепіано ліричного характеру;
- б) п'єса для фортепіано або для органу у швидкому, чітко римованому русі;
- в) п'єса для органу поліфонічного складу.

3. Гомофонія це...

- а) вид багатоголосся, в якому один із голосів є головним;
- б) форма поліфонії;
- в) стильова ознака.

4. Канон –

- а) форма поліфонії, в якій усі голоси мають спільну мелодію;
- б) форма гомофонії;
- в) інструментальна п'єса довільної структури.

Домашнє завдання: створити презентацію проекту «Моя улюблена музика» (за бажанням).

Урок 35

Тема. Новаторство в музичному мистецтві (узагальнення).**Мета:**

- узагальнення знань теоретичного матеріалу, виявлення рівня володіння аналітичними навичками визначення стилістичних ознак в музиці 20 століття. Вчити виразно виконувати вивчені пісні в концертній формі, формувати основи сценічної культури;
- розвивати аналітичні почуття, творче мислення, музичні задатки учнів;
- виховувати культуру обговорення музичного твору, любов до музичного мистецтва.

Компетентності: точне формулювання термінологічних визначень, аналізування музичного твору за схемою та таблицею музичних характеристик.

Програмний зміст: повторне слухання музики та виконання вивчених пісень.

Обладнання: мультимедія, ПК.

ХІД УРОКУ

Слайд 1

Вхід під музику М.Таривердієва.

1.Організаційний момент, оголошення теми, мети уроку. Перевірка домашнього завдання – вибіркове представлення міні-творів та проєктів.

Слайд 2

2.Актуалізація опорних знань.

«Мозковий штурм»

- як називають виконавців у стилі авторської пісні?
- назвіть відомих вам зірок радянської естради;
- до якого жанру належить твір Рибнікова «Юнона і Авось»?
- назвіть відомих вам французьких виконавців у стилі «шансон»;
- повільний музичний темп, фрагмент балету;
- К/ф «Мері Попінс, до побачення» це... *телемюзикл*
- Загальна назва напрямлень в музиці, в перекладі звучить як «гойдатись»; *Рок*

Слайд 3

Узагальнення одержаних знань починаємо із теоретичного екскурсу з теми: ваше завдання розмістити в хронологічному порядку назви відомих вам творів та підібрати назву жанру чи стилю в яких вони написані. Знайти відповідного виконавця (робота на ПК)

Заготовка завдання:

Рок-опера	«Нотрдам де Парі»	«Бьянка»
Мюзикл	«Юнона і Авось»	В.Висоцький
Шансон	«Пісня про друга»	Е.Преслі
Рок-н-рол	«Були танці»	Л.Армстронг
Джаз	«Гутті-фрутті»	О.Рибніков
Авторська пісня	«Вічне кохання»	Ш.Азнавур
Хіп-хоп	«Холлоу, Доллі»	Рікардо Коччанте

Слайд 4

Музична вікторина: визначити назву твору із відео фрагмента

Останнім звучав гімн Євросоюзу - гімн Європейського союзу та Ради Європи, що вважається одним із символів Європи. Музика гімну являє собою тему фіналу Дев'ятої симфонії Людвіга ван Бетховена, що дається в інструментальному викладенні в тональності Сі-бемоль мажор. В оригінальній версії Л. Ван Бетховена ця тема звучить в тональності Ля-мажор, на неї покладено вірші «Оди до радості»Фрідріха Шілера.

Офіційно гімн Європи був прийнятий у 1972 році Радою Європи (нею також було розроблено Європейський прапор). Інструментування було здійснено відомим

диригентом Герберта фон Караяна, який зробив три версії — для фортепіанного соло, для духового оркестру і симфонічного оркестру. Цей гімн виражає ідеали свободи, миру та солідарності, які відстоює Європа.

У 1985 році «Ода до радості» була схвалена Радою ЄС, главами держав і урядів як офіційний гімн Європейського Союзу. Вона не покликана замінити національні гімнів держав-членів Євросоюзу, але покликана символізувати спільність цінностей, які ці держави розділяють, їх єдність у різноманітті.

Слайд 5

Впізнати за звучанням, пригадати його точну назву, автора та виконавця.

«Пісенний фестиваль» (учні класу поділяються на групи 3-4 особи, обирають шляхом жеребкування, або ж за бажанням пісню, яку виконають перед класом. До виконання входить представлення пісні та виконавців).

Слайд 6 - 8

М. Мозговий «Моя земля».

Слайд 9, 10

І. Шамо «Києве мій».

Слайд 11, 12

Дж. Ленон «Вчора».

Слайд 13, 14

Б. Гребенціков «Місто золоте».

Підбиття підсумків, оголошення оцінок.

Вихід під звучання музики.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради»
Зам. № 1446 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1